YRKESSPRÅK
FÖR UTLÄNDSKA
ARKITEKTER

Sofi Tegsveden Deveaux
och Emil Molander

Sveriges Arkitekter

Webbkurs, ljudfiler, ordkort och facit finns på
arkitekt.se/arkitektsvenska

Sveriges Arkitekter
arkitekt.se
LYS
lysforlag.com

Formgivning och omslag: Sofi Tegsveden Deveaux
Detta verk har finansierats av främjandemedel från
Arbetsförmedlingen

© Copyright Sofi Tegsveden Deveaux, Emil Molander, LYS förlag och Sveriges Arkitekter
Tryckt i Polen
ISBN 978-91-527-5641-6

Arkitektsvenska

Yrkesspråk för utländska arkitekter

Sofi Tegsveden & Emil Molander

Innehåll

7 Introduktion

27 Arkitekt i Sverige och världen

65 Välkommen till vårt kontor

103 Det har du rätt i

139 Besök på stadsbyggnadskontoret

175 Stad och land

Varför svenska för arkitekter?

Du som använder den här boken är antagligen arkitekt. Du jobbar kanske med hus, inredning, landskap eller planering. Eller så jobbar du inom närliggande områden, och har nytta av att kunna språk inom gestaltning, bygg och stad. Du har antagligen med dig en massa kunskaper och färdigheter från din utbildning och din arbetslivserfarenhet i andra länder men behöver bli bättre på språket.

Arkitektsvenska är på nivå B1+ enligt Europarådets språkskala. Det betyder att du som använder det redan har kommit en bit på väg i din språkinlärning.

Vi som har gjort det här läromedlet är lärare i svenska som andraspråk. Vi har träffat, intervjuat och skuggat verksamma arkitekter i deras arbete och använt vårt språkperspektiv för att sammanställa materialet. Sveriges Arkitekter har varit projektansvariga (och till mycket god hjälp) och projektet har finansierats med så kallade främjandemedel från Arbetsförmedlingen. Vi vill rikta ett stort tack till stadsbyggnadskontoren i Nacka och Skellefteå, Kaminsky arkitektur, MAF, ÅWL samt alla andra yrkeskunniga som bidragit med kunskap och insikter.

Vi hoppas att du som använder läromedlet kan få nytta och glädje av boken och vi önskar dig ett stort lycka till med ditt arbete som arkitekt i Sverige!

Sofi Tegsveden Deveaux
Emil Molander

Skynda långsamt

Om man vill bli bättre på att rita eller måla finns det flera saker man kan göra. Man kan läsa om konst, man kan gå på utställningar och man kan studera olika konstverk. Men det räcker inte. Man måste måla själv. Man måste öva ofta, helst tillsammans med en bra lärare som visar olika tekniker och ger feedback. Att rita och måla är en praktisk kompetens.

Samma gäller när man lär sig språk. Det räcker inte att läsa och lyssna på språket. Du måste använda språket själv också, och göra det till ditt eget. Den här boken är full av övningar. Varje övning kommer att ge dig ett nytt verktyg, så att du kan bli bättre på språket.

Skynda inte! Acceptera att det kommer att ta tid. Den här boken har cirka 200 sidor, och varje sida har stora mängder ord, uttryck och komplicerad grammatik som det tar tid att förstå och memorera. Det räcker inte att bara läsa boken, utan du måste använda orden och fraserna också. Gör övningarna, lär dig orden, uttala dem och testa dem i olika sammanhang. Lär dig långsamt!

Om du studerar på heltid och enbart använder den här boken bör det ta minst fem veckor att bli färdig. Det innebär att du ska lägga minst 200 timmar på den här boken och alla dess uppgifter. En timme per sida kan låta mycket, men kom ihåg att det inte räcker med att förstå. Du ska aktivt kunna använda det här språket också, i hela din framtida karriär som arkitekt i Sverige. Nu sitter du och ska göra jobbet. Om du gör det ordentligt kommer du att ha glädje av det sedan.

HELENE SCHJERFBECK, *STAM OCH TALLAR*,
FOTO: UPPSALA AUKTIONSBYRÅ

Ordbetoning

Svenskt uttal kan vara svårt, men det betyder inte att det behöver vara omöjligt att lära sig. Att du uttalar orden rätt är viktigt för att folk ska förstå vad du säger. Rätt uttal på svenska handlar om att betona rätt ljud. Att betona betyder att du lägger mer tid på det ljudet, att du gör ljudet långt. I orden finns det en lång stavelse. Inuti den långa stavelsen är det antingen en vokal eller en konsonant som är lång.

hus	lång vokal	*huuuuuus*
rum	lång konsonant	*rummmmmm*

I den här boken markerar vi långa ljud (betoning) med understrykning.

hus	lång vokal	*huuuuuus*
rum	lång konsonant	*rummmmmm*

Betoningen kan ligga i början, i mitten, eller slutet.

ritning	*riiiiiitning*
teknik	*tekniiiiiik*
arkitekt	*arkitekkkkkkt*
belysning	*belyyyyyysning*
bebyggelse	*bebyggggggelse*
förfarande	*förfaaaaaarande*

A Gå in på arkitekt.se/arkitektsvenska och lyssna på ljudfilen och upprepa vad du hör. Betona rätt, det vill säga, gör de understrukna ljuden långa.

1. arkitektur .....
2. teknik .....
3. byggnad .....
4. spröjs .....
5. materialitet .....
6. båge .....
7. sockel .....
8. arkad .....
9. restaurering .....
10. syll .....
11. besiktning .....
12. servitut .....
13. entreprenad .....
14. mandat .....
15. resurser .....
16. ergonomi .....

B Översätt orden till ditt språk eller förklara på svenska.

C Lyssna på ljudfilen och stryk under långa ljud. Upprepa det du hör.

1. arkitektonisk .....
2. byggnad .....
3. klimat .....
4. historia .....
5. gestaltar .....
6. budget .....
7. lösningar .....
8. tegel .....
9. millimeter .....
10. leverantör .....
11. fasad .....
12. fönster .....
13. el .....
14. teater .....
15. kommunen .....
16. energi .....
17. yta .....
18. trångt .....

D Översätt orden till ditt språk eller förklara på svenska.

Betoning i sammansatta ord

Många svenska ord är sammansättningar. Sammansättningar har alltid två långa stavelser.

inredning	*innnnnnreeeeeedning*
ritteknik	*riiiiiittekniiiiiik*
burspråk	*buuuuuurspråååååk*

Ett ord kan aldrig ha fler än två långa stavelser.

inredningsarkitekt	*innnnnnredningsarkitekkkkkkt*
standardförfarande	*stannnnnndardförfaaaaaarande*

E Lyssna på ljudfilen och stryk under långa ljud. Upprepa det du hör.

1. utbildning .....
2. arkitekturutbildning .....
3. boendekvalitet .....
4. rumslighet .....
5. rumssekvenser .....
6. möblerbarhet .....
7. siktlinje .....
8. bottenvåning .....
9. spännvidd .....
10. orienterbarhet .....
11. funktionshinder .....
12. elljus .....

13. karmyttermått .....

14. grönområde .....

15. grannskap .....

16. gestaltningsprogram .....

17. förslagshandling .....

18. systemhandlingar .....

19. miljökonsekvensbedömning .....

20. avfall .....

21. återvinning .....

22. avfallsåtervinning .....

23. köldbrygga .....

24. spånskiva .....

25. riksintresse .....

26. upphovsrätt .....

27. byggherrekostnad .....

28. nyckeltal .....

29. underentreprenör .....

30. skyddsombud .....

31. formgivning .....

F Översätt orden till ditt språk eller förklara på svenska.

Betoning i partikelverb

Partikelverb är verb som får en ny betydelse genom att lägga till en partikel. Partikeln ser ut som en preposition eller ett adverb.

bygger	vanligt verb	
bygger om	partikelverb	[ändrar på en befintlig byggnad]
bygger till	partikelverb	[gör byggnaden större horisontellt]

Ett vanligt verb har betoning på en eller två stavelser.

bygger	*byggggger*
arbetar	*arrrrrrbeeeeeetar*

Ett partikelverb har betoning på partikeln.

bygger om	*bygger ommmmmm*
arbetar fram	*arbetar frammmmmm*

G Lyssna på ljudfilen och stryk under långa ljud. Upprepa det du hör.

1. sätter upp .....
2. tar fram .....
3. skriver ut .....
4. styr upp .....
5. sitter fast .....
6. knyter an .....
7. smälter in .....
8. målar om .....
9. vecklar ut .....
10. bryter av .....

Ordbildning

Particip till partikelverb har sammansatt betoning.

bygger om	*ombyggd*
skriver ut	*utskriven*
tar fram	*framtagande*
ritar upp	*uppritande*

Substantiveringar och partikelverb har också sammansatt betoning.

bygger om	*ombyggnation*
skriver ut	*utskrift*
knyter an	*anknytning*

H Lyssna på ljudfilen och stryk under långa ljud. Upprepa det du hör.

1. påbyggnad .....
2. avbrott .....
3. fastsatt .....
4. överenskommelse .....
5. ommålad .....
6. fastlimmad .....
7. påskriven .....
8. uppmätning .....
9. omgjord .....
10. upphängning .....

Mera ordbetoning

I Lyssna på orden och stryk under de ljud som betonas. Upprepa det du hör.

1. utökat förfarande .....
2. stora glaspartier .....
3. platsbyggd soffa .....
4. ovanlig arkitektur .....
5. omsorg om detaljerna .....
6. tekniskt samråd .....
7. hållbar utveckling .....
8. bärande vägg .....
9. personlig skyddsutrustning .....
10. olycksförebyggande åtgärd .....
11. löpande räkning .....
12. ekologiskt fotavtryck .....
13. enskilda intressen .....
14. hyvlat virke .....
15. fysisk planering .....
16. vatten och avlopp .....

J Slå upp orden i I och skriv en förklaring eller översättning.

Ord som inte uttalas som du tror

A Lyssna noga på ljudfilen och upprepa det du hör. Skriv som du tycker att det låter.

1. dagsljus ..daks-jus..
2. snyggt .....
3. högt .....
4. byggt .....
5. skogsområde .....
6. stadsarkitekt .....
7. stadshus .....
8. ljud .....
9. ljus .....
10. soligt .....
11. världen .....
12. projekt .....
13. energi .....
14. studsar .....
15. hjälpa till .....
16. Europa .....

Förkortningar

På arbetsplatsen finns det alltid många förkortningar. Det är viktigt att du säger förkortningarna på svenska, så du måste vara säker på vad bokstäverna heter. Om du till exempel uttalar R på engelska så låter det som svenskans A. Observera att W ibland uttalas som V i förkortningar.

A Lyssna på ljudfilen och skriv de förkortningar du hör.

1. PBL.....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....
11. .....
12. .....
13. .....
14. .....
15. .....
16. .....
17. .....
18. .....
19. .....
20. .....
21. .....
22. .....
23. .....
24. .....
25. .....
26. .....

B Vad står förkortningarna på förra sidan för? Kombinera dem med rätt ord i listan.

1. ..pdf..... *Portable Document Format*
2. ..... *Human Resources*
3. ..... arbetsmiljöverkets författningssamling
4. ..... kontrollansvarig
5. ..... plan- och bygglagen
6. ..... Boverkets författningssamling
7. ..... allmän material- och arbetsbeskrivning
8. ..... värme, ventilation och sanitet
9. ..... byggnadsinformationsmodellering
10. ..... miljökonsekvensbedömning
11. ..... livscykelanalys
12. ..... aktiebolag
13. ..... Byggandets Samordning AB
14. ..... rumsfunktionsprogram
15. ..... vatten och avlopp
16. ..... bostadsrättsförening
17. ..... *drawing*
18. ..... verkställande direktör

19. ..... förfrågningsunderlag

20. ..... bruttototalarea

21. ..... lagen om offentlig upphandling i EU

22. ..... informationsteknologi

23. ..... svensk standard

24. ..... tredimensionell

25. ..... nyckeltal

26. ..... arbetsplatsträff

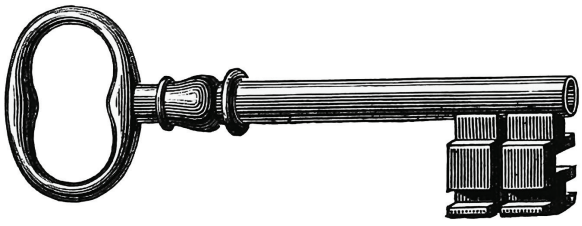

Språk och yrkeskompetens

”Varje gång jag säger sten tänker jag på andra stenar. Och havet betyder bara delvis hav.”

Citatet kommer från Theodor Kallifatides, som är en svensk författare med ursprung i Grekland. Han har skrivit många romaner, bland annat om att komma till ett nytt land och göra det till sitt.

När en person med svenska som modersmål studerar till arkitekt lär hen sig många nya ord och begrepp. En del av de här orden är substantiv som till exempel *takstol* eller *burspråk*. De här orden är ganska lätta att lära sig, eftersom man kan peka på saken eller titta på en bild. Det svåra är hur man egentligen bygger en takstol, eller hur man ska göra burspråket så fint som möjligt.

När du som andraspråkstalare lär dig svenska lär du dig samma ord, men på ett annat sätt. Du vet redan vad en takstol är och kan ordet på ditt språk. Ditt modersmål har säkert ord för byggnadsdelar som *fönster*, *murkrön* eller *brofäste*. Samma gäller vanliga arbetsuppgifter som att *rita*, *skraffera* eller *gestalta*.

Ibland kan samma ord ha olika konnotationer i olika kulturer. När vi pratar om träd kanske en svensk tänker på en tall eller en björk, men om du kommer från Mexiko, Sydafrika eller Vietnam tänker du förmodligen på något träd som är vanligt där. Precis som Kalifatides säger är ordet *sten* kanske inte samma sak för två olika personer.

AUGUST STRINDBERG, DETALJ FRÅN *PACKIS VID STRANDEN*
CREATIVE COMMONS/WIKIMEDIA

Den här boken handlar om språk. Du kommer att läsa ordet *detaljplan*, men inte lära dig allt om

detaljplaner och hur de påverkar ditt arbete. Du får istället öva på att uttala ordet med betoning på andra och tredje stavelsen. Du får inte lära dig hur du bygger, men vi kommer påminna dig om att *bygger* blir *byggde* i preteritum, och när man har *byggt om* något heter det att det är *ombyggt*. Den här boken ger inte svaret på hur du ska bidra till växande städer, men du kommer att lära dig ord och uttryck så att du kan berätta om dina idéer och tankar.

Om du lär dig svenska för att arbeta som arkitekt i Sverige behöver du troligtvis också förstå landets kultur och historia, vad man värderar högt och lågt och vilka seder och traditioner som finns i svenska liv. Du behöver upptäcka geografin och klimatet, och hur det påverkar hur vi bygger och bor. Du behöver lära dig om Sveriges lagar och regler kring byggande och förstå det politiska systemet. Språket är förstås en nyckel till detta, och vi hoppas att den här boken öppnar nya dörrar för dig, så att du kan använda din yrkeskompetens på bästa sätt.

A Prata med en kollega.

◊ Vad betyder de här begreppen? Vad måste man förstå om ordens kulturella, samhälleliga, historiska, juridiska och geografiska konnotationer för att använda dem i arbetet som arkitekt?

- översiktsplan
- snöröjningsyta
- samråd
- rullstensås
- äldreboende
- balkong
- begravningsplats
- folkhemmet
- tillgänglighetskrav
- funkis

Så många ord

Det finns många texter i den här boken. Många av dem kommer från intervjuer med verksamma arkitekter. Förhoppningsvis är innehållet intressant för dig som använder boken, men tanken är också att du ska lära dig många nya ord som är relevanta för ditt jobb.

Samma färg som lax!
stryker under

Det här är en marginaaaaaal, dvs utrymmet bredvid texten.

Orden som är markerade rosa är ord som vi tror att du har användning för i ditt jobb. I de rosa orden har vi också strukit under vilka ljud som är långa, så att du direkt kan se hur du ska betona ordet. Dessutom har vi ofta lämnat en bred marginal. Den här marginalen är din, här kan du anteckna, skriva vad ordet betyder, eller kanske göra en liten skiss.

Kom ihåg att man inte lär sig ord bara genom att läsa dem. Ringa in, stryk under, anteckna, kommentera! Skriv ner orden i en anteckningsbok, säg dem högt, använd dem i texter och när du pratar! Öva på uttal, många gånger. Böj orden, kombinera dem med andra. Lägg märke till hur de används i andra sammanhang. Och repetera, glöm inte att repetera!

Det finns ljudfiler till den här boken. Dem hittar du på arkitekt.se/arkitektsvenska.

Så här har vi markerat hörövningar.

Om du ser den här symbolen ska du prata med en kollega eller din lärare.

Det här betyder att du ska skriva.

Viktigt!

Glöm inte att rätta dina övningar med facit. Facit finns på arkitekt.se/arkitektsvenska.

Jobba med ordkort

På arkitekt.se/arkitektsvenska kan du ladda ner ett pdf-dokument med ordkort. Ordkorten innehåller de rosamarkerade orden från varje text.

Skriv ut dokumentet och klipp ut korten!

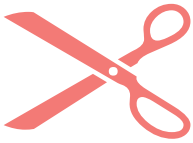

Öva på att använda dem på olika sätt, gärna tillsammans med en kollega.

- Lägg ordkorten upp och ner i en hög. Ta upp ett kort, men visa inte dina kollegor. Beskriv ordet på svenska. Dina kollegor gissar vad ordet är. Den som gissar rätt först får kortet. När ni har använt alla ordkort räknar ni hur många varje person har. Den som har flest ordkort vinner.
- Lägg ut alla ordkort på ett bord så att ni kan se alla ord. Ta ett kort och säg en mening som innehåller ordet. Din kollega tar nästa kort. Fortsätt tills bordet är tomt.
- Lägg ut alla ordkort på ett bord. Bestäm ett tema med dina kollegor. Ha en konversation om temat, och försök använda orden på ordkorten. När du använder ett ord, ta det ordkortet. Den som har flest ordkort när bordet är tomt, vinner.
- Lägg ut alla ordkort på ett bord. Skriv en text som innehåller så många som möjligt av orden. Läs upp för en kollega.

Yrken inom arkitektur

A Lyssna på dialogerna. Läs dem högt tillsammans med en kollega.

– Vad jobbar du med?
– Jag är inredningsarkitekt. Du då?
– Jag är planarkitekt på kommunen. Var jobbar du?
– På ett litet kontor. Vi håller mest på med bostäder och kommersiella projekt.
– Jaha! Vad roligt!

– Vad gör du?
– Jag pluggar till arkitekt i Lund men just nu praktiserar jag.
– Å vad roligt! Var är din praktik?
– På Wingårdhs i Malmö.
– Där jobbade jag förut. Jag är landskapsarkitekt.
– Jaha.

– Vad har du för bakgrund?
– I grunden är jag civilingenjör men nu jobbar jag som projektledare på ett fastighetsbolag här i Göteborg.
– Vad kul!
– Vad sysslar du med?
– Jag är arkitekt och har egen firma. Jag jobbar mest med tävlingsprojekt för större byråer.
– Vad spännande!

B Para ihop yrkena i listan med beskrivningarna.

1.	(hus)arkitekt	..h..	6.	byggnadsingenjör	.....
2.	inredningsarkitekt	.....	7.	projektledare	.....
3.	landskapsarkitekt	.....	8.	praktikant	.....
4.	stadsarkitekt	.....	9.	konstruktör	.....
5.	fysisk planerare	.....	10.	miljöutredare	.....

a. arbetar operativt med att planera regioner, städer och områden, både nya och befintliga. Kallas ibland planarkitekt eller planeringsarkitekt.

b. leder projekt.

c. räknar på hållfasthet, material och byggprocess.

d. jobbar med utemiljöer, till exempel torg, parker och andra grönområden.

e. arbetar med att utforma rum och rita fasta och lösa inredningar.

f. kommunicerar och koordinerar olika aspekter som påverkar människors hälsa och stadens miljö.

g. arbetar på en högre nivå på stadsbyggnadskontor med att rådge kring gestaltning, arkitekturpolicy och opinionsbildning.

h. ~~ritar byggnader av olika slag och ibland även med stadsplanering, kulturarvsfrågor eller i fastighetsbolag.~~

i. jobbar en kortare period som en del av en utbildning eller program.

j. har inget gestaltningsansvar och jobbar mycket med BIM.

Säg inte	~~*Jag är en arkitekt.*~~
Säg	*Jag är arkitekt.*

C Prata med en kollega.

- Vad har du för bakgrund?
- Finns yrkena i listan också i andra länder? Om inte, vilka motsvarigheter finns?
- Vad vill du jobba med i framtiden? Varför?

Bra fraser
I grunden är jag …
Just nu jobbar jag som …
Motsvarigheten till … i mitt land kallas för …
I mitt land finns det något som kallas … och som …
I framtiden skulle jag vilja …

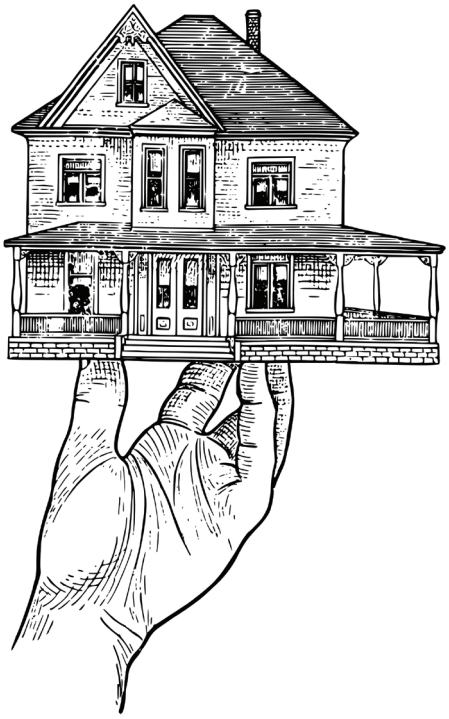

D Lyssna på ljudfilen och stryk under långa ljud. Översätt orden eller förklara på svenska.

1. inredning .....
2. inredningsarkitekt .....
3. landskap .....
4. landskapsarkitekt .....
5. byggnadsingenjör .....
6. projektledare .....
7. miljöutredare .....
8. stadsbyggnad .....
9. stadsbyggnadskontor .....
10. område .....
11. hållfasthet .....
12. byggprocess .....
13. kulturarv .....
14. kulturarvsfrågor .....
15. fastighet .....
16. fastighetsbolag .....

Vad gör du på jobbet?

A Fyll i tabellen med rätt form av verben.

VERBGRUPP	IMPERATIV	INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM
1	rita!	*rita*	*ritar*	*ritade*	*ritat*
		skissa			
			bygger		
				skrev	
					mätt
	vik!				
		skära			
			klipper		
				höjde	
					sänkt
	bo!				
		sy			
			gestaltar		
				gjorde	
					gått

B Fyll i rätt verb från tabellen. Tänk på formen!

1. Jag behöver en skalpell så att jag kan .....*skära*..... kartong till modellen.
2. Det ..... ungefär 2 000 personer i det här området.
3. Om vi ..... taket med några centimenter känns det kanske inte så trångt.
4. Som stadsarkitekt ..... man på många möten.

5. Vem har ..... de här ritningarna? De får inte plats i mappen.

6. Vi ska ..... nya gardiner till fönstren på kontoret.

7. Kan du titta lite på den här entrén som jag har ..... på?

8. Har vi någon sax att ..... med?

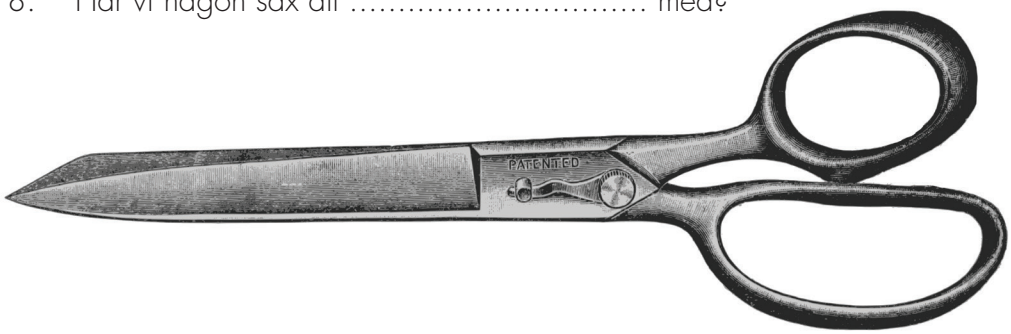

9. Först var takhöjden tre meter, men vi ..... den till två och sextio.

10. Snickaren har ..... fel, så vi måste åka tillbaka och ta nya mått.

11. Vem var det som ..... att vi skulle presentera redan på fredag? Jag hittar inte mejlet.

12. -Vem var Sigurd Lewerentz? -Det var han som ..... Skogskyrkogården tillsammans med Gunnar Asplund.

13. Vad mörkt det är! Det här huset verkar man ha ..... helt utan att tänka på dagsljusinsläpp.

14. Jag vet att vi ..... en projektplan förra veckan, men nu hittar jag den inte. Kan någon hjälpa mig?

15. Förr i tiden ..... arkitekter mest för hand, och man använde till exempel passare för att rita cirklar.

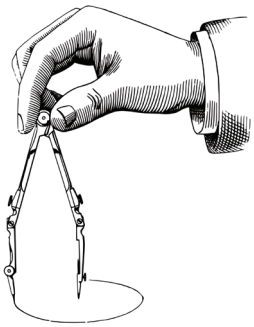

C Para ihop partikelverben i listan med förklaringarna.

1.	skriver av	g	6.	bygger på	.....
2.	mäter upp	.....	7.	bygger till	.....
3.	gör om	.....	8.	bygger om	.....
4.	skriver ut	.....	9.	ritar av	.....
5.	går ut på	.....	10.	syr upp	.....

a. har som syfte
b. gör samma sak igen
c. tar ut ett dokument eller en ritning från datorn till ett papper
d. kopierar en bild eller ritning genom att rita samma sak
e. mäter en hel byggnad eller ett helt utrymme
f. adderar en byggnadsdel vertikalt
g. ~~kopierar en text genom att skriva samma sak~~
h. konstruerar till exempel en gardin efter särskilda mått
i. adderar en byggnadsdel horisontellt
j. ändrar en byggnad

D Fyll i rätt partikelverb från listan. Tänk på formen!

1. Beställaren vill ….*bygga på*…… enplansvillan så att det blir två våningar.

2. Det svårt för mig att läsa på skärmen. Kan vi …… det här istället?

3. För att skapa en bättre ljudmiljö ska vi …… draperier som vi kan hänga i taket.

4. Projektet …… att skapa en bättre utomhusmiljö för skolbarn.

5. Imorse var vi på ett platsbesök och …… lokalerna i den befintliga byggnaden.

6. Genom att …… byggnader med papper och penna istället för att bara fota av dem kan man lära sig mycket om arkitektur.

7. Om vi …… ett uterum kommer huset bli större men tomten mindre.

8. Vi måste …… den här presentationen eftersom den inte blev bra.

9. …… de där uppgifterna som står i slipstexten!

10. De har …… hela huset, så det går inte att känna igen det längre.

Speciellt med svensk arkitektur

A Slå upp orden som är markerade i rosa och gör en ordlista. Läs sedan vad några arkitekter från andra länder har för erfarenheter av arkitektur i Sverige.

Sophie, Belgien

En intressant sak med att jobba i Sverige är att det finns så många standarder. När man namnger ritningar till exempel, används exakt samma system på alla kontor. Så var det inte alls när jag jobbade i Belgien, då hade varje kontor sitt eget system för ritningsnamn. Det här gör det väldigt lätt att byta jobb i Sverige. När man kommer in på en ny arbetsplats behöver man inte lära om, utan man kan använda samma system som man gjort på andra kontor. Nackdelen kanske är att det inte blir så kreativt.

Velimir, Serbien

I Sverige är översiktsplanen bara rådgivande. Motsvarigheten i Serbien är bindande. Det påverkar hur man bygger och planerar. Här i Sverige har jag märkt att många svenska arkitekter är dåliga på att förstå hur kommunen fungerar och vad en detaljplan egentligen är. De förstår inte att detaljplanen faktiskt är juridiskt bindande. Den är inte ett förslag. Linjen ligger där den ligger och det är väldigt svårt att kliva utanför den linjen.

Julia, Spanien

Man kan ta ut svängarna mer i andra länder. I Sverige är vi ganska funktionsstyrda. Om man lägger markplattor ska det vara ergonomiskt att lyfta plattorna och plattorna får inte vara för stora, för då skriker de från facket att det är för tungt för plattsättarna. I Sverige, på gott och ont, finns det mycket vi ska förhålla oss till. Man måste tänka på angöring och på rörelsehindrade. Man måste ha platser för snöröjning. När man röjer snö skrapar man på trottoarerna, och det betyder att man inte kan lägga vilka plattor som helst. Kalksten, till exempel, fungerar inte i Sverige.

Nina, Sverige

Jag skulle nog säga att estetiskt sett är vi svenskar bra på vardagsarkitektur. Om man tittar på alla folkhemsförorter ser man att vi har en hög lägstastandard, även om det inte gäller överallt. Vi är också väldigt bra på att bygga väv, alltså när vi tittar på själva stadsstrukturen.

Lukasz, Polen

Mitt första intryck av svensk arkitektur var att det var väldigt blekt i färgen. Det är också mer systematiserat med färdiga lösningar för byggnader och inte så mycket variation i detaljerna. Det är väldigt styrt av byggteknik. I Polen är det arkitekten som fördelar budgeten och dikterar hur det ska byggas, men här i Sverige är det mer platt organiserat. Man är ett team av olika konsulter som ska hitta lösningar tillsammans. En arkitekt måste lyssna mycket här, inte bara prata! På något sätt är det kanske mer jämlikt och hållbart, men det är mindre konstnärligt och lite mindre kreativt. Jag tycker att det finns en hel del som man kan tillföra det här trygga och hållbara.

James, Storbritannien

Som de flesta arkitekter brukar jag vara bra på att läsa av byggnadsverk. Om jag vaknade i en ny stad någonstans på kontinenten skulle jag ganska lätt kunna avgöra i vilket land och till och med i vilken region jag var, bara genom att titta på husen. Men i svenska städer, och särskilt i förorter, kan man lätt känna sig vilse. Oavsett var man är i landet ser husen likadana ut. I byar och småorter utanför de stora städerna präglas arkitekturen av pragmatik. Man har byggt funktionellt för låga invånarantal och ett bistert klimat. Jag tycker att det råder en arkitektonisk dissonans i Sverige. Publika och privata funktioner samsas ofta under samma tak. Därför måste många byggnader använda sig av skyltar för att visa vad som pågår inomhus. Om man inte kan läsa svenska går det inte att se skillnad på en tandläkarmottagning och ett dansställe bara genom att titta på arkitekturen.

B Diskutera med en kollega:

- Känner du igen något av det som Velimir, Julia, Sophie, Nina, Lukasz eller James beskriver? På vilket sätt?
- Vad tycker du? Finns det något annat som du tycker utmärker svensk arkitektur? Berätta för en kollega.
- Vad är speciellt för arkitekturen i ditt land, när det gäller till exempel…
  - byggd miljö
  - lagstiftning
  - planering
  - geografi och klimat
  - processen
  - ritningar

C Skriv en egen text på samma tema.

D Substantiv. Vad är orden i singular och plural, obestämd och bestämd form? Är du osäker? Sök efter orden på svenska.se.

SINGULAR OBESTÄMD FORM	SINGULAR BESTÄMD FORM	PLURAL OBESTÄMD FORM	PLURAL BESTÄMD FORM
en arbetsplats	*arbetsplatsen*	*arbetsplatser*	*arbetsplatserna*
en väv			
en översiktsplan			
ett förslag			
ett hus			
	stadsstrukturen		
	kommunen		
		förorter	
		standarder	
			trottoarerna
			detaljerna

E Vad betyder de här fraserna? Välj rätt alternativ.

1. Man kan ta ut svängarna mer i andra länder.
   a. Man kan designa mer okonventionellt.
   b. Man kan designa rakare gator.
   c. Man kan designa större saker utomhus.

2. Man behöver inte lära om.
   a. Man behöver inte lära sig något speciellt.
   b. Man behöver inte lära sig samma sak på ett nytt sätt.
   c. Man behöver inte läsa en bok.

3. I Sverige är detaljplanen bindande.
   a. Man behöver inte göra som det står i detaljplanen.
   b. Man måste göra det som står i detaljplanen.
   c. Man rekommenderas att följa detaljplanen

4. De skriker från facket.
   a. Fackförbundet protesterar.
   b. Plattläggarna svär för att det gör så ont i ryggen.
   c. Plattläggarna är arga.

5. en hög lägstastandard
   a. Det finns många lagar om standarder.
   b. De bästa byggnaderna är ganska dåliga.
   c. De sämsta byggnaderna är ganska bra.

6. Jag är bra på att läsa av byggnadsverk.
   a. Jag läser många böcker om arkitektur.
   b. Jag lär mig mycket om arkitektur.
   c. Jag förstår arkitekturen genom att titta på den.

Material och byggnadsdelar

A Lyssna på orden för material och stryk under långa ljud. Översätt orden till ditt språk eller förklara på svenska.

1. betong .....
2. trä .....
3. sten .....
4. tegel .....
5. plast .....
6. plåt .....
7. gips .....
8. koppar .....
9. glas .....
10. puts .....

Trixigt med tegel

B Lyssna på ljudfilen och fyll i de ord som saknas.

Sophie Kunsch är arkitekt från Belgien och har jobbat i Sverige i många år. Här berättar hon om sina erfarenheter av att jobba med tegel.

Mina tre första projekt i Sverige var …bostäder…..[1] i tegel. Alla tre var projekt för byggherren JM, och min uppfattning om JM-projektering är att de har byggt jättemycket med ……[2] och har utvecklat ett bra sätt för det. Det finns standardmått för allt, till exempel bröstningshöjden på fönster, som man alltid måste förhålla sig till. Men sedan blev det inne att bygga med tegel, och då blev det svårt. Systemet byggde på att man byggde med puts, som är mer flexibelt. Tegel är ju moduler, med bestämda mått. Bröstningshöjden på fönstren inte är anpassad till hur ……[3] tegelstenarna är. Och man får ju aldrig skära av tegelstenarna mitt i!

Dessutom använde man ……[4] format i de här projekten, vilket betyder att dimensionerna är annorlunda än vad jag var van vid från Belgien. Höjden på varje tegelsten är ……[5] millimeter, längden 228 millimeter och djupet 108 millimeter. Bara det! Att man mäter i millimeter och inte centimeter! Innan jag kom hit hade jag alltid byggt och måttsatt i centimeter.

Den klassiska fogtjockleken är visserligen 12 millimeter, vilket betyder att ……[6] blir jämnare om man räknar in den. Men även när jag gjorde det stämde inte måtten med JM:s standard för bröstningshöjd. Då pratade jag med tegelleverantören som sa att man kan ……[7] fogtjockleken. Så jag tog fram ett förslag med JM, jag utgick från deras mått och

räknade ut att fogtjockleken måste vara exakt 13,6 millimeter, för att det skulle ……[8]. med ett helt antal tegelstenar under fönstret. Det fungerade till slut, men jag tror aldrig att jag vänjer mig vid att man måttsätter i millimeter.

C Läs texten *Trixigt med tegel* igen och svara på frågorna.

1. Vad blev svårt när JM började bygga med tegel?

……

……

2. Vilka två saker med tegel är annorlunda i Sverige och i Belgien, enligt Sophie?

……

……

3. Varför gjorde man fogtjockleken 13,6 millimeter?

……

……

D Vad betyder uttrycken? Välj rätt alternativ.

1. Det blev inne att bygga med tegel.
   a. Man byggde med tegel inomhus.
   b. Man hade en stomme av tegel innanför putsen.
   c. Det blev trendigt att bygga med tegel.

2. Man får ett jämnare mått om man räknar in fogtjockleken.
   a. man får ett jämnare mått om man inkluderar fogtjockleken.
   b. man får ett jämnare mått om man vet vad fogtjockleken är.
   c. man får ett jämnare mått om man justerar fogtjockleken.

3. Bara det! Att man mäter i millimeter och inte centimeter.
   a. Det var en jättestor skillnad.
   b. Det var bara en liten skillnad.
   c. Det var den enda skillnaden.

E Varifrån kommer sammansättningarna?

1.	en tegelsten	ett tegel.....	en sten.....
2.	ett standardmått	.....	.....
3.	en fogtjocklek	.....	.....
4.	en tegelleverantör	.....	.....
5.	en bröstningshöjd	.....	.....

Materialens egenskaper

F Vilka är motsatserna till adjektiven? Välj från listan.

1. tung ..... lätt .....
2. dyr .....
3. blank .....
4. slät .....
5. genomskinlig .....
6. ljus .....
7. hård .....
8. tålig .....
9. kompakt .....
10. varm .....

mörk *billig* ~~*lätt*~~ *mjuk* *kall*
porös *ömtålig* *opak* *skrovlig* *matt*

Adjektivkongruens
När vi pratar **specifikt** följer vi reglerna för adjektivkongruens:

en *tung betongstomme*	*tung**a** betongstomm**ar***
ett *tung**t** trätak*	*tung**a** trätak*

den här *betongstomme**n** är tung*
de här *betongstomm**arna** är tung**a***
det här *trätak**et** är tung**t***
de här *trätak**en** är tung**a***

När vi pratar **generellt** använder vi alltid **t**-formen av adjektivet:
*tegel är tung**t***
*puts är ofta skrovlig**t***
*glas brukar vara dyr**t***
*arkitektur är roli**gt***

G **Fyll i rätt form av adjektivet.**

1. Oj! De här tegelstenarna är verkligen….*tunga*……(tung)
2. Marie tycker att glas är …… men …… (vacker/dyr)
3. Den här putsen är väldigt …… (ömtålig)
4. Ove tycker att puts är både …… och …… (praktisk/billig)
5. Den där plåten ser inte särskilt …… ut. (ren)
6. Han tycker att tegel känns …… (varm)
7. Golven i lägenheten är …… (blank)
8. Betong är oftast …… (tålig)

H **Fortsätt muntligen med en kollega.**

I Byggnadsdelar. Vad blir orden i plural?

GRUPP	SINGULAR	PLURAL
1	**en** platt**a**	platt**or**
2	**en** vägg	vägg**ar**
	en båge	båg**ar**
	en sock**el**	sock**lar**
3	**en** balkong	balkong**er**
	en golvlist	golvlist**er**
4	**ett** samhälle	samhäll**en**
5	**ett** hus	hus
	en elektriker	elektriker
	en strömbrytare	strömbrytare

1. en list ....*lister*....
2. en stomme .....
3. ett golv .....
4. en fasad .....
5. en pelare .....
6. en balk .....
7. en vägg .....
8. ett tak .....
9. en trappa .....
10. en panel .....
11. en dörr .....
12. en tröskel .....
13. en matta .....
14. ett dike .....
15. ett fönster .....

J Sammansatta ord. Titta på systemet för långa ljud i sammansatta ord. Lyssna på ljudfilen och stryk under långa ljud i sammansättningarna.

	betong	pelare	betongpelare
	trä	stomme	trästomme
1.	tegel	fasad	tegelfasad
2.	sten	golv	.....
3.	plast	list	.....
4.	plåt	tak	.....
5.	gips	vägg	.....
6.	stål	balk	.....

K Vilka fler sammansättningar med material och byggnadsdelar finns det? Skriv en lista.

Varför har svenskar lampor i fönstren?

James Benedict Brown är docent i arkitektur på Umeå universitet. Som så många andra med rötter utanför Sverige har han noterat att nästan varenda svensk har en lampa i fönstret. Här är hans tankar om fenomenet.

På engelska kallar man fönster utan gardiner för nederländska fönster, men om man ska vara rättvis är det snarare ett nordiskt fenomen. Heltäckande gardiner har aldrig slagit igenom i Sverige. Istället är det viktigaste pyntet i ett fönster antingen en bordslampa som står på fönsterbrädan eller en taklampa som hänger från ett särskilt eluttag ovanför fönstret. Det här är inte ett vanligt uttag utan ett speciellt för en mindre stickkontakt med två piggar. Vid jul byter man ofta ut de här fönsterlamporna mot adventsstjärnor i rött, vitt eller naturvitt papper.

En nattlig vinterpromenad genom en svensk stad är en förtrollande upplevelse för den som är ny i landet. I varje fönster glimtar ett varmt ljus. Ljuset både bjuder in och stänger ute. En tänd fönsterlampa gör det svårt att kika in för den som går förbi ute på gatan.

Ute på landet har fönsterlampan ytterligare en funktion, som kanske till och med kan rädda liv. Under de långa mörka vinternätterna kan en lampa i ett fönster visa vägen, precis som en fyr. Och om man från sitt eget fönster på landet ser ut i natten över gärdet för att upptäcka att det är släckt hos grannen, kanske man går över och kollar om allt är okej.

GATA I LUND.
FOTO: KARL HEDIN VIA UNSPLASH

A Läs texten om lampor i fönstren och diskutera frågorna nedan. Använd gärna de här orden.

grannar *brandsäkerhet* *en visuell koppling* *en golvbrunn*
en fönsterbräda *mysigt* *snö* *gemensam tvättstuga* *ombonat*
sidohängda fönster *en vana* *mörker* *ljud*

- Varför tror James att så många svenskar har lampor i fönstren?
- Finns det några andra anledningar till att svenskar har lampor i fönstren, tror du?
- Varför öppnas många svenska dörrar utåt, tror du?
- Varför har svenskar inte tvättmaskinen i köket, tror du?

Bra fraser

Det kan bero på att …
Kan det ha att göra med att …
Jag tror att det finns en koppling till …
Jag undrar om orsaken kan vara att …
Ja, så är det förstås!
Nja, jag vet inte.

B Skriv meningar med de här orden från texten.

slår igenom *(ett) pynt* *ett eluttag* *byter ut* *ett fält*
bjuder in *stänger ute* *på landet* *en fyr*

Det nordiska ljuset

Paul Rogers, som kommer från Kanada, föreläser om dagsljus för svenska arkitekter och andra. Vi frågar honom om vad han tycker är speciellt när man designar för ljus och dagsljus i Norden.

Vad är speciellt med dagsljus i Sverige?

Jag kommer från Winnipeg i Kanada. Där är det ett stort problem med mygg och insekter på sommaren, så vi har nät över alla fönster. Det saknar jag inte. Nu har jag ett hus i Sverige och en lägenhet i Spanien. Jag är verkligen förälskad i mängden solljus man får i Spanien och även fönstren i min lägenhet. Det är ett gammalt hus från 1910 som har fönsterluckor i trä. Glaset är tunt, och känns det som om rutorna ska blåsa sönder.

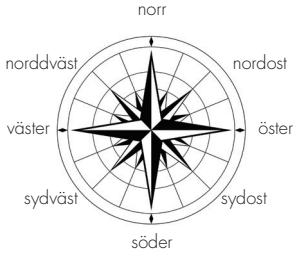

Här i Sverige har man två- eller treglasfönster, och helt andra dagsljusförhållanden. Framförallt rör sig solen mycket längs horisonten. Nu, i början av hösten, går solen upp i nordost. Om vi tittar på mitt hus så är det baksidan på huset som får morgonsol. Det är ett varmt ljus, som nästan glöder. Det blir fint när vi drar upp gardinerna och släpper in ljuset. Sedan försvinner solen runt hörnet. Vi har inga fönster på den gaveln och får inte in något direkt solljus. Däremot har vi ett takfönster och därifrån kommer det in ett underbart diffust ljus i allrummet. Det lyser upp utan att blända.

Mitt på dagen har solen kommit fram på framsidan, som vetter åt söder. Nu står solen så högt att den inte skiner djupt in i rummen. Det är bra, för man vill helst ha solljus som kommer högt uppifrån eller från sidan, i en vinkel. En liten strimma är helt okej men om hela rummet blir upplyst blir det för skarpt och man blir bländad. På eftermiddagen, när solen börjar dala

letar den sig in i fönstren på framsidan, men träffar en vägg vid trappan. Det blir fina reflektioner med diffust ljust som når långt in i de bakre rummen.

Vad är den största utmaningen i ditt jobb?

Den stora utmaningen med att jobba med dagsljus i Sverige är de stora skillnaderna mellan årstiderna. Solen rör sig mycket över himlen under ett år. På vintern står solen lågt och soltimmarna är få. En intressant sak med att solen står så lågt är att solstrålarna träffar fasaden rakt på. Det innebär att i vissa perioder blir det mycket mer energi än vad man kan tro, särskilt om man är van vid att jobba i andra länder som ligger längre söderut. I februari till exempel kan det upplevas som att solljuset är väldigt starkt, men det har att göra med att strålarna står i en rät vinkel mot fasader och fönster. Ibland kan det kännas nästan som på en teaterscen, med släpljus. Solen är som en strålkastare. Det är just de mörkare årstiderna som är viktigast att tänka på när man ritar hus i Sverige, för på vintern står solen lågt och det är ofta mulet. De flesta vill ha så mycket ljus som möjligt, så länge det inte blir för varmt.

VINTERSOL ÖVER HÖTORGSSKRAPORNA, STOCKHOLM.

Som det ser ut idag med nybyggnation är det inte alla som har samma tillgång till dagsljus i sina hem. Det är många som inte ser himlen alls eller inte får in något direkt solljus. Så en stor del av mitt arbete handlar om att tolka var gränsen går och vad lagstiftningen säger. Det blir en del förhandling med kommuner och myndigheter, där jag jobbar för att alla ska få tillgång till bra dagsljus. I Danmark har man mycket större fönster än här, och lite bättre dagsljusförutsättningar eftersom det ligger längre söderut, men i de andra nordiska länderna är det ungefär likadant som i Sverige.

Är det för att vi tänker på att vi måste hålla husen varma och då traditionellt så har vi mindre fönster?
Ja, I Sverige har vi mycket strängare energiregler än i till exempel Storbritannien, Danmark, eller Kanada. I Sverige bygger vi i allmänhet med mycket högre standard och har mycket större fokus på energibesparingar. Det är såklart rätt, men man kan inte heller ta bort alla fönster, för då kan det blir väldigt tråkigt.

Om du jämför Sverige med andra länder, finns det något här som man inte gör i andra länder?
Jag tror att dagsljuskvalitet glömdes bort i på 80- och 90-talen, kanske även en bit in på 2000-talet. Det handlade mest om att få till tjusiga bilder i tidningar. Det skulle vara snyggt. Med många och stora glaspartier kan man enkelt få det att se snyggt ut. Här någonstans hamnade basala krav som bra luft, bra ljus och bra inomhusklimat mellan stolarna. Men nu börjar man få upp ögonen för det igen.

I Tyskland har nästan alla hus takfönster, men i Sverige är det ganska ovanligt.
Det är en av anledningarna till att vi köpte det här huset att bo i, just för det hade takfönster. Det är inte lätt att hitta nuförtiden. Att det är så ovanligt tror jag har att göra med hur byggbranschen vill optimera saker så mycket som möjligt, och hela tiden spara energi och pengar.

C Svara på frågorna i skrift eller tal. Jämför dina svar med en kollega.

1. Paul säger "Det saknar jag inte" i början av texten. Vad menar han?
   a. Han saknar inte Kanada.
   b. Han gillar inte insekter.
   c. Han är glad att slippa insektsnät.
2. Åt vilket håll vetter baksidan av Pauls hus?
3. Var kommer ljuset in på förmiddagen?
4. Varför gillar Paul ljuset som kommer in genom takfönstret?
5. Varför ska solljuset helst komma in i en vinkel?
6. "På vintern är soltimmarna få", säger Paul. Vad betyder det?
7. Varför blir det mer energi än man kan tro när solen står lågt?
8. Vad förhandlar Paul om med kommuner och myndigheter?
9. Vad hände i slutet av 1900-talet?
10. Varför är det ovanligt med takfönster i Sverige, enligt Paul?

D Återberätta Pauls historia för en kurskamrat eller lärare. Använd de här stödorden eller skriv egna.

fönster i Kanada och Spanien *tjockare fönsterglas* *dagsljusförhållanden* *glöder* *diffust ljus* *en strimma solljus* *bländad* *reflektioner*

skillnader mellan årstiderna *få soltimmar* *rakt på fasaden* *rät vinkel* *strålkastare* *de mörka årstiderna*

nybyggnation *lagstiftning* *förhandling* *Danmark* *dagsljusförutsättningar* *stränga energiregler*

80- och 90-talen *tjusiga bilder* *glaspartier* *inomhusklimat*

takfönster *optimera* *pengar*

VILHELM HAMMERSHÖJ, DETALJ FRÅN
STRANDGADE, SOLSKEN PÅ GOLVET
PUBLIC DOMAIN/WIKIMEDIA COMMONS

E Hitta ord eller uttryck i listan som passar med de här beskrivningarna.

hamnar mellan stolarna ~~*optimerar*~~ *gammaldags* *slappt*
mulet *rät vinkel* *årstider* *tunn* *yta* *vetter*

1. *optimerar* gör något så effektivt som möjligt
2. ..... vår, sommar, höst och vinter
3. ..... area
4. ..... 90 grader
5. ..... alldeles för ofokuserat
6. ..... på ett sätt som inte längre är modernt
7. ..... många moln på himlen
8. ..... inte tjock
9. ..... är vänd mot
10. ..... man glömmer bort något för att man fokuserar på annat

F Lyssna på orden och stryk under långa ljud. Lyssna noga på vokalljuden. Översätt orden till ditt språk eller förklara på svenska.

1. en ruta .....
2. rät .....
3. rätt .....
4. platt .....
5. platta .....
6. plåt .....
7. mått .....
8. matt .....

G Fyll i luckorna med orden från F.

1. Ett .....*platt*..... landskap har inte så höga kullar eller djupa dalar.
2. Jag tycker att vi ska använda en ..... väggfärg, för jag gillar inte blankt så mycket.
3. Är du säker på att det här är ..... ritning? Förra gången blev det fel.
4. Man ska fylla i sin adress i en ..... längst upp på blanketten.
5. Jag har glömt vad det är för ..... på gatstenarna. Är det 10 cm?
6. Särskilt i norra Sverige är det vanligt med tak i..... medan man i de södra delarna hellre använder tegelpannor.
7. Vi kanske måste byta ut en ..... i golvet, eftersom den är sönder.
8. Idag ska vi sätta in en ny ..... i fönstret. Den gamla är trasig.
9. Den här vinkeln ska vara ..... men den är faktiskt 84 grader!

H Skriv meningar med de här orden och fraserna.

släpper in *byggbranschen* *inte så farligt* *slapp*
en förhandling *en yta* *får upp ögonen för*

I I arbetet som arkitekt måste man ofta väga två saker mot varandra. Till exempel betyder mycket dagsljus ofta att det går åt mer energi för uppvärmning. Prata med en kollega och väg de här parametrerana mot varandra, eller andra som ni kommer på.

hållbarhet *pris* *snabbhet* *kvalitet* *tillgänglighet* *estetik*

Så här kan du säga:
Det är visserligen fint med många fönster men det går åt mycket energi för uppvärmning.
Det är visserligen viktigt med energibesparingar, men utan fönster blir det väldigt mörkt.

Svara och håll med:
Det har du rätt i.

Svara och håll inte med:
Ja, men moderna fönster har treglas och isolerar bra.

J Rita!

en gavel	en fönsterlucka	en vinkel
en strålkastare	ett takfönster	ett hörn

Väderstreck

A Titta på tabellen för väderstreck. Fyll i orden i listan på rätt plats.

västra *österut* *norrifrån* *norr* *sydlig* ~~*södra*~~

POSITION (ADVERB)	ADJEKTIV (BESTÄMD FORM)	RIKTNING (ADVERB)	"FRÅN" (ADVERB)	VINDRIKTNING (ADJEKTIV)
syd/söder	*södra*	söderut	söderifrån	
sydost	sydöstra	(mot sydost)	(från sydost)	sydostlig
öst/öster	östra		österifrån	ostlig
nordost	nordöstra	(mot nordost)	(från nordost)	nordostlig
	norra	norrut		nordlig
nordväst	nordvästra	(mot nordväst)	(från nordväst)	nordvästlig
väst/väster		västerut	västerifrån	västlig

-r
Balkongen vetter mot **söder**.
Fasaden vetter mot **väster**.
Skellefteå ligger **söder** om Luleå.
Gården ligger **norr** om sjön.

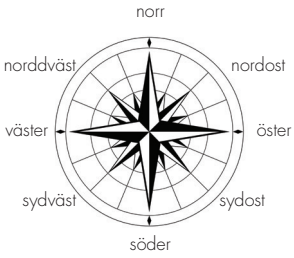

-ra
Skåne ligger i **södra** Sverige.
Vi ska ändra färg på den **östra** fasaden.

-ut
Vägen går **söderut** mot Malmö.
Imorgon åker vi **västerut** mot Oslo!

-ifrån
Ljuset kommer in **söderifrån**.
De kommer med tåget **norrifrån** imorgon kväll.

-lig
Imorgon väntas stark **sydlig** vind.
Platsen präglas av en hård **nordlig** vind.

B Fyll i rätt väderstreck i rätt form.

1. Om man vill ha kvällssol bör balkongen vetta åt .....*väster*..... (V)
2. I ..... Sverige är det oftast mer snö än i de ..... delarna. (N/S)
3. Om du vill komma från Karlstad till Stockholm åker du nästan rakt ..... . (Ö)
4. Eftersom den här fasaden vetter åt ..... blir det ofta mörkt inne i lägenheterna. (N)
5. Har vi ritat klart den ..... garagelängan? (Ö)
6. Solen går upp i ..... och ner i ..... . (Ö/V)
7. Det kan bli problem med de här balkongerna när det blåser ..... vind . (N)
8. Lidköping ligger bara 10 mil ..... om Linköping fågelvägen, men för att komma dit måste du först köra ..... eller ..... för att komma runt Vättern. (V/N/S)

Olika åsikter

A Lyssna på dialogen och svara på frågorna.

1. Vad pratar de om för projekt?

   .....

   .....

2. Vad är problemet med dagsljuset?

   .....

   .....

3. Vad föreslår dagsljuskonsulten för lösning?

   .....

   .....

4. Varför är Stefan skeptisk till lösningen?

   .....

   .....

5. Vad planerar de att göra?

   .....

   .....

B Lyssna på dialogen en gång till. Hur kommunicerar Kajsa och Stefan att de har olika åsikter? Tänk på ord, fraser och ton.

Försiktighet

Svenskar tenderar att vara mycket försiktiga när de kommunicerar något kritiskt till varandra.

Förmildrande ord:	*lite, kanske*
Gör om till en fråga:	*Tror du att…? Kan man…? Borde man inte…?*
Uttryck osäkerhet:	*Jag vet inte… Jag undrar om… Jag kan tycka att…*
Hjälpverb:	*kan, skulle kunna*
Oförsiktigt:	*Det här är för mörkt!*
Försiktigt:	*Tror du att man kan göra det här lite ljusare?*

C **Titta på citaten. På vilket sätt är man försiktig? Stryk under de ord och fraser som visar försiktighet.**

1. Jag kan tycka att det blir lite skarpt med det där lysröret i köket. Skulle man kunna ha en ljuskälla med lite varmare ljus?
2. Det är lite mycket träd i öster. Tror du att man skulle kunna öppna upp lite så att det blir lite mer förmiddagsljus på lekplatsen?
3. Undrar om man kanske skulle kunna dämpa ljuset lite.
4. Jag vet inte om jag verkligen gillar de här stora glaspartierna.
5. Borde man inte skärma av lite här?
6. Jag vet inte, men vi kanske skulle kunna göra badrummen lite större?

Obs!

När samma svenskar pratar om **sitt eget arbete** kan de vara mycket mer kritiska!

D Prata med en kollega.

- Tycker ni att det stämmer att svenskar är försiktiga när de uttrycker negativ kritik? Känner ni igen fraserna?
- Vad händer om man aldrig använder försiktighetsfraserna när man är kritisk på en svensk arbetsplats, tror du?
- Du och din kollega jobbar på ett arkitektkontor. Nu ska ni ge negativ kritik till varandra. Gör det försiktigt! Använd uttrycken från förra sidan.
  - Dörrarna är för dyra.
  - Fasaden har en ful färg.
  - Fönstren är för små.
  - Det här som du har ritat är inte snyggt.
  - Jag har fått väldigt otydliga instruktioner!
  - Våra möten är alldeles för långa!

  Fortsätt med egna exempel.

E *Be-* är nästan alltid obetonat. *Bi-* är nästan alltid betonat. Lyssna på ljudfilen och fyll i *i* eller *e*.

1. b.*e*..lysning
2. b.....syssla
3. b.....area
4. b.....fintlig
5. b.....när
6. b.....byggelse
7. b.....stämmelser
8. b.....laga
9. b.....arbetar
10. b.....yta
11. b.....drag
12. b.....ställare
13. b.....talar
14. b.....fogar
15. b.....gravningsplats
16. b.....hovsanalys

Två av orden i listan följer inte mönstret. Vilka då?

Kontrollera dina svar i facit och läs orden högt.

Repetition kapitel 1

Gå igenom kapitel 1 igen och se vad du har lärt dig.

- Läs kapitlets texter en gång till nu när du har gjort alla övningar. Förstår du texten bättre den här gången?
- Gör en lista med fem yrken inom arkitektur och berätta för en kollega vad man gör i de olika professionerna.
- Skriv egna exempel med fem partikelverb som du har lärt dig i kapitel 1.
- Vad tycker du och andra är speciellt med svensk arkitektur? Diskutera med en kollega.
- Gör en lista med fem uttryck som du har lärt dig i kapitel 1.
- Berätta för en kollega om vilka byggnadsmaterial det finns och vad de har för egenskaper.
- Ljus och mörker är ett viktigt tema när man bygger i Sverige. Skriv en text på cirka 300 ord där du berättar hur.
- Repetera orden för väderstreck. Ta fram en karta över ett land eller en stad som du kan mycket om och berätta för en kollega hur de olika delarna förhåller sig till varandra.
- Skriv en lista med 15 ord som du har lärt dig i kapitlet. Skriv egna exempel med orden.

Välkommen till vårt kontor

12

Här sitter vi

A Vad behöver man egentligen på ett arkitektkontor? Vilka är de fem viktigaste och de fem oviktigaste sakerna för dig? Varför? Berätta för en kollega.

skrivbord *gemenskap med kollegor* *arbetsro* *skrivare*
konst på väggarna *avskildhet* *matplats* *soffgrupp*
cykelgarage *bra luft* *bredband* *modellverkstad* *toalett*
ritbord *vilrum* *förvaringsmöjligheter* *flipperspel*
espressomaskin *bastu* *pingisbord*

Bra fraser

Jag behöver verkligen …
Jag klarar mig inte utan …
Det är nödvändigt med …
För mig är det viktigt med …

Jag behöver inte …
Jag klarar mig lätt utan …
Det är onödigt med …
Jag bryr mig inte så mycket om …

B Är det något annat som behövs för att det ska var en bra arbetsplats? Berätta för din kollega.

C Läs texten och sätt in orden från listan på rätt plats

snygga anställer vd skeden senaste
~~hälften~~ ansvar annorlunda utbildade sig

Vilka är Kaminsky arkitektur?

Vem är du?

Jag heter Sofia Wendel och jag är kontorschef på Kaminskys kontor i Stockholm. Huvudkontoret ligger i Göteborg och där sitter mer än ..*hälften*.....[1] av de anställda.

Och vilka är ni?

Kaminsky arkitektur hette först Kjellgren Kaminsky och grundades 2007 av Joakim och Fredrik. De jobbade tillsammans på Wingårdhs men startade eget när de vann en tävling. Det var en stor internationell tävling om en dansbana nere i Falsterbo. Själv började jag hos Kaminsky arkitektur 2012, och då satt jag i Göteborg.

Under åren har företaget växt och nu är vi drygt 60 anställda, varav cirka 40 sitter i Göteborg. Där sitter också .....[2], ekonomiavdelning, HR och alla stödfunktioner. Vi jobbar mycket mellan kontoren, och det har nog corona hjälpt till med, det spelar inte så stor roll var man sitter.

De flesta av oss är arkitekter, alltså rena husarkitekter. Vi håller också på och bygger upp en inredningsdel som har blivit starkare de .....[3] åren. Dessutom har vi ett helt gäng med byggnadsingenjörer.

Vi jobbade väldigt tidigt med hållbarhet och det manifesterar sig i att vi nu är bland annat återbrukskonsulter och har den typen av ingångar i många projekt. I samband med att de startade upp

så ……₄ Joakim till passivhusexpert. De visste redan tidigt att de ville ha en ingång där de kunde visa att man kan göra hållbara hus som också är ……₅ och arkitektoniskt tilltalande.

Var de före sin tid?

Nja, det kanske började då, men det utvecklas hela tiden. Nuförtiden är ju hållbarhet något som de flesta jobbar med; det har nästan blivit en hygienfaktor. Det räcker inte att prata om hållbarhet i allmänhet, utan man måste vara mycket mer konkret, till exempel vad man har för energieffektiviseringar och hur man tänker kring den sociala biten eller cirkulära lösningar.

Arbetar ni med några speciella projekttyper?

Vi har en bred projektbas, men våra huvudben är kontor, bostad och utbildning. Vi jobbar också mycket med tidiga ……₆ och stadsplaneutveckling. Sedan har vi också några specialprojekt. Till exempel har vi varit involverade i Göteborgs linbana. Det är roligt att prova nya och ……₇ saker, och andra sätt att göra projekt på.

Vad letar ni efter för egenskaper när ni rekryterar till kontoret?

Det är ju såklart en blanding av olika egenskaper. Det är viktigt med öga för arkitektur, och framförallt ett driv och ett genuint engagemang och att man *vill*. Här på kontoret har vi en stor spridning, från praktikanter till de som är seniora. Alla har en röst. Det är jätteviktigt. Jag vill inte ha någon som sitter och väntar på att jag ska säga till vad som är nästa steg. Jag vill att man tar ……₈ för de delar man har framför sig på bordet och frågar och vågar prata med sin egen röst. Ibland när man gör en kravprofil blir det för stolpigt. Det går inte att hitta den perfekta kandidaten. Det är ju en person man ……₉. Engagemanget är otroligt viktigt.

D Läs texten igen och svara på frågorna. Jämför dina svar med en kollega.

- Vad menar Sofia med att hållbarhet har blivit en hygienfaktor, tror du?
- Vad är "speciella projekt" för Sofia och varför tror du att hon tycker att det är roligt att testa nya projekttyper?
- Sofia beskriver att det är viktigt att man har ett driv och att man tar ansvar för det man har framför sig på bordet. För den som kommer från en mer hierarkisk kultur kan det här ibland var svårt. Man är van vid att invänta order från sin chef, och vet inte vad man får göra på eget initiativ.
  - Är det hår något som du kan relatera till?
  - Hur kan man göra för att bli bättre på att ta egna initiativ?
  - Hur kan man veta vad man får och inte får göra?

E Vad betyder de här orden som beskriver personliga egenskaper?

har ett driv *är långrandig* *är noggrann* *har ett öga för design*
är petig *saknar initiativ* *är en fena på datorer*
har tummen mitt i handen *är kreativ* *gillar att debattera*

F Diskutera med en kollega

- Är det positivt eller negativt att ha de här egenskaperna när man jobbar som arkitekt?
  - i Sverige?
  - I andra länder?

Bra fraser
Jag tror att det är viktigt att man …
Jag tror inte att det spelar någon roll om man är … eller inte.
Det kan både vara en fördel och en nackdel om …
Jag tror att det är ett problem om man …

Randig eller långrandig?

G De här orden beskriver mönster, former och människors beteende. Kategorisera orden. En del ord kan användas i mer än en kategori.

~~rutig~~ *fyrkantig* *randig* *långrandig* *avlång*
klumpig *enfärgad* *prickig* *strimmig*
oval *rund* *spräcklig* *bufflig*

mönster

rutig ....

....

....

form

....

....

mänskligt beteende

....

....

H Vad betyder de här orden? Förklara för en kollega.

en karta *en mapp* *ett block* *en bricka*
en brand *en detaljritning* *en detaljplan* ~~*ett skede*~~
en sked *ett steg* *en stege*

Sätt in orden på rätt plats i rätt form.

1. Vi arbetar just nu i ett tidigt ..... skede ..... .
2. Enligt ..... får man bara bygga kontor här.
3. Har vi någon ..... över området? Jag har så svårt att orientera mig.
4. Ska vi göra ..... i skala 1:1 eller 1:5?
5. Vi behöver en ..... för att sätta upp gardinskenorna i taket.
6. Hur många ..... kaffepulver vill du ha?
7. Ta med dig en penna och ett ..... på platsbesöket så att du kan anteckna.
8. I vilken ..... ligger ritningarna för linbanan?
9. Den här trappan har 23 ..... .
10. Har vi någon ..... att ställa alla kaffekoppar på?
11. Slottet Tre kronor förstördes i en ..... 1697.
12. Ett första ..... i processen är att sätta ihop en projektgrupp.

Soffan står i hörnet

Placeringsverb
När vi pratar om hur ett föremål är placerat är både formen och positionen relevanta:

*det **ligger** ett papper på bordet*	Pappret är horisontellt.
*mattan **ligger** på golvet*	Mattan är också horisontell.
*det **ligger** en boll i korgen*	Bollen har inget definitivt upp eller ner.
*det **står** ett bord i hörnet*	Bordet har ett definitivt upp och ner. Bordet står i "rätt" position.
*koppen **står** på bordet*	Koppen har ett definitivt upp och ner. Koppen står i "rätt" position.
*koppen **ligger** på bordet*	Koppen har vält och ligger i "fel" position.
*det **sitter** en tavla på väggen*	Tavlan behöver "hjälp" ev en spik, en skruv, lite tejp eller liknande.
*skylten **sitter** på dörren*	Skylten behöver också "hjälp" för att inte ramla ner.

A **Vilket verb är rätt? Ringa in rätt alternativ.**

1. Det **står**/**ligger**/**sitter** ett papper på bordet.
2. Lampan **står**/**ligger**/**sitter** på väggen.
3. Stolen **står**/**ligger**/**sitter** bredvid dörren.
4. Det **står**/**ligger**/**sitter** två bokhyllor i mötesrummet.
5. Ritningarna **står**/**ligger**/**sitter** i lådan.

Kausativa verbpar
Vi använder intransitiva verb (*står, ligger, sitter*) när vi talar om vad saker har för position. Vi använder transitiva verb (*ställer, sätter, lägger*) när vi talar om vad någon gör med sakerna.

*det **ligger** ett papper på bordet*
*mattan **ligger** på golvet*
*det **ligger** en boll i korgen*

*jag **lägger** ett papper på bordet*
*vi **lägger** mattan på golvet*
*hon **lägger** en boll i korgen*

*det **står** ett bord i hörnet*
*koppen **står** på bordet*
*koppen **ligger** på bordet*

*han **ställer** ett bord i hörnet*
*de **ställer** koppen på bordet*
*du **lägger** koppen på bordet*

*det **sitter** en tavla på väggen*
*skylten **sitter** på dörren*

*jag **sätter** en tavla på väggen*
*vi **sätter** skylten på dörren*

B **Vilket verb är rätt? Ringa in rätt alternativ.**

1. Det **står**/**ställer** en stol vid bordet.
2. Vi **ligger**/**lägger** ritningarna i lådan.
3. Skrivborden **står**/**ställer** längs väggen.
4. Jag **sitter**/**sätter** hyllan vid dörren.
5. Whiteboarden **sitter**/**sätter** på väggen mittemot dörren.
6. Det **ligger**/**lägger** en dörrmatta strax innanför ytterdörren.
7. Vi **står**/**ställer** vasen i fönstret.

C Fyll i tabellen med rätt form av verben

IMPERATIV	INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM
stå!	stå	står	stod	stått
ställ!				
sitt!				
sätt!				
ligg!				
lägg!				

D Fyll i rätt verb, från tabellen. Tänk på om det är transitivt eller intransitivt, och på formen!

1. Bokhyllan ...står..... i vardagsrummet.
2. Igår ..... bordet i köket.
3. Vem har ..... upp tavlan på väggen?
4. Var ska vi ..... sängen?
5. Kan vi ..... upp hyllan på väggen bredvid fönstret?
6. Ritningarna ..... på mitt skrivbord.
7. Kartan ..... på anslagstavlan i köket.
8. Var ..... ritningshurtsarna?
9. Vad ..... i ritningshurtsarna?
10. Ska vi ..... böckerna i bokhyllan?
11. Den här gamla affischen har ..... på väggen länge.
12. Var ..... du pennorna som du köpte igår?

E Hur ser det ut i rummet där du är just nu? Använd placeringsverben och rumsprepositionerna och beskriv för en kollega.

LJUSETS KALANDER, MALMÖ STADSBIBLIOTEK, MALMÖ
ARKITEKT: HENNING LARSEN
FOTOGRAF: DRAHOMIR POSTEBY MACH VIA UNSPLASH

F Läs meningarna och titta särskilt på verben.

Malmö stadsbibliotek ligger vid Slottsparken i Malmö.

Det går inte att ta loss tavlan från väggen. Den sitter fast.

I PBL står det att platsen måste vara lämplig för ändamålet.

Halva kontoret sitter i Eskilstuna, och halva i Göteborg.

Vi ska ställa ut våra ritningar på ArkDes.

Vi satt med bygglovshandlingarna hela dagen igår.

Vilka verbfraser använder man för att beskriva...?

1. en geografisk position
   ...ligger vid.....
2. något som inte går att flytta på
   .....
3. någon som har sin arbetsplats på en plats
   .....
4. något som visas för andra
   .....
5. något som finns att läsa
   .....
6. någon som arbetade
   .....

Var är mina grejer?

A Vad betyder orden? Kombinera med rätt definition.

1.	ett pappersark	..a...	7.	en skärmatta	.....
2.	en skalstock	.....	8.	en skärm	.....
3.	en skalpell	.....	9.	ett block	.....
4.	en skrivare	.....	10.	ett sudd	.....
5.	en programvara	.....	11.	ett gem	.....
6.	en sax	.....	12.	en pennvässare	.....

a. ~~Ett sådant här finns i olika storlekar, till exempel A1 och A3.~~

b. En sådan behöver man för att klippa.

c. Det här är ett praktiskt verktyg när man ska rita och mäta ritningar som är i en viss skala.

d. Den här kan man använda för att skära kartong för att bygga en modell.

e. Den här behöver man för att vässa blyertspennor.

f. På den här kan man se vad man jobbar med på datorn.

g. Om man behöver skriva ut ritningar behöver man en sådan här.

h. På ett arkitektkontor använder man flera sådana här, till exempel ett bildredigeringsprogram och något ritprogram.

i. Det här är användbart om man ritar eller antecknar för hand.

j. Om man har ritat fel kan man använda det här för att sudda bort det som blivit fel.

k. Om man har flera ritningar som man vill sätta ihop kan man använda ett sådant här.

l. Om man inte vill förstöra bordsskivan kan man lägga ut en sådan här när man skär.

B Lyssna på dialogerna och kryssa i de ord som du hör.

Dialog 1: Julia och Olle

☐ skalpell	☐ block	☐ pappersark
☐ skärmatta	☐ sax	☐ sudd

Dialog 2: Maria och Ronny

☐ gem	☐ sudd	☐ skrivare
☐ skalstock	☐ pappersark	☐ pennvässare

Dialog 3: Erik och Parisa

☐ skrivare	☐ gem	☐ sax
☐ programvara	☐ skärm	☐ skalstock

C Lyssna igen och svara på frågorna.

1. Varför använder Olle saxen?
2. Vad ska Julia hämta?
3. Vad är Marias problem?
4. Varför föreslår Ronny en tidig lunch?
5. Vad tycker Erik om den nya uppdateringen?
6. Varför skriver han ut ritningen?

D Matcha rumsprepositionerna med rätt illustration.

~~*till vänster om*~~ *på/ovanpå* *under* *ovanför* *bakom*
genom *mittemot* *framför* *bredvid* *vid*
i *till höger om* *mellan* *längs*

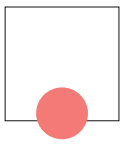

1. .....

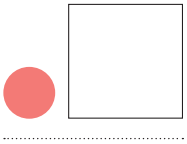

2 .....

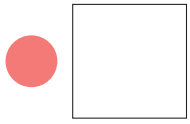

3. till vänster om

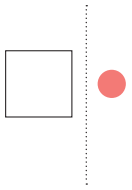

4. .....

5. .....

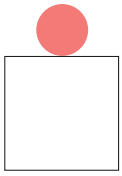

6. .....

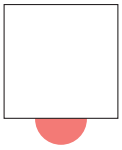

7. .....

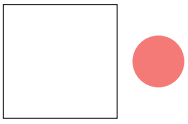

8. .....

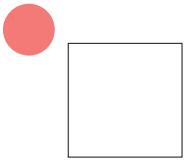

9. .....

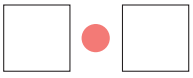

10. .....

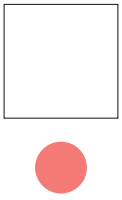

11. .....

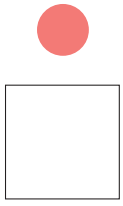

12. .....

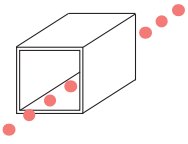

13. .....

14. .....

Hur ser det ut hos er?

A Titta på de här fotografierna. Beskriv det du ser med hjälp av de här orden.

en taklampa *en bokhylla* *en krukväxt* *en skena*
en gardin *ett skrivbord* *en utsikt* *en pall*
en matta *en låda* *ett fönster* *spröjs*

B Läs de två texterna *Ett arkitektkontor i tiden* och *Man får hålla till godo* där två arkitekter beskriver sina arbetsplatser. Vilken text passar till de här bilderna tror du?

Ett arkitektkontor i tiden

Det här började som en A-projektering, men sedan fick vi även chansen att göra inredningen, så det är en IA-projektering. Själva planlösningen och allt det här det ingick i IA-projekteringen och då var det min kollega Annsofi som började spåna på planlösningen. Hur ska vi använda lokalen? Vad behöver vi för funktioner och rum? Hon gjorde det arbetet och sedan satt jag och Olivia och tittade på inredningen med materialval och golv och tak och kulörer och ytskikt och allt.

Hela det här huset är tillbyggt en gång. Hela den här delen är en påbyggnad. Vi ville på något sätt framhäva den befintliga ytterväggen som nu är en innervägg.

Vi ville få fram ganska mycket rena material. Vi ville lyfta fram material, strukturer och olika ytskikt. Sedan ville vi samtidigt att den skulle vara väldigt förlåtande. Vi har en gammal gungstol till exempel som har följt med sen en tidigare lokal. Vi vill kunna lyfta in element utifrån och det ska funka.

Vi har aktivt valt att ha helt olika soffor, med två helt olika material och kulörer och stilar. Det ska ha lite second hand-känsla, fast det är lite fejk. Fåtöljerna är köpta på Bukowskis och även mattan som är en äkta matta. Men båda sofforna är nyproducerade. Vi vill signalera att vi är ett arkitektkontor i tiden på något sätt.

Det är en sak att återbruka möbler, men den stora utmaningen nu det är att även kunna återanvända byggdelar i hus, alltså dörrar och stommar och allt möjligt. En sak som är svår med dörrar är vad de klarar av att hålla för ljud, och brand. Den här dörren har ingen brandklass alls, men det skulle kunna vara EI60

till exempel, det är ett väldigt högt brandmotstånd, den klarar 60 minuter. Gamla dörrar är inte sämre, men märkningarna har förändrats. Ibland finns inte etiketten kvar fast dörren uppfyller kravet. Jag var med i ett projekt där det var en massa glas i dörren och glasningslister. Listerna hade liksom släppt och den här lilla tätningen hade släppt. Då behövde vi renovera dörren och få ett nytt godkännande.

Vi pratar också mycket om att återanvända golv. Här inne har vi trägolv, ett massivt golvmaterial. I många av våra projekt lägger vi in plastmattor eller linoleummattor. Vi jobbar mycket med vård- och skolmiljöer. Där måste det vara lättstädat, det kanske finns är en golvbrunn, man måste kunna spola. Man kan inte återanvända de här mattorna men man kan mala ner dem och använda dem i produktion av nya golv. I så fall kanske man inte vill limma fast golven. Mattillverkarna tar fram nya metoder hela tiden för att det ska gå att ta ut gamla golv och inte bara köra till deponi.

Det finns alltid en krock mellan funktion och allt annat. Det finns ju så många värden. Det ska vara billigt, det ska hålla länge och det ska vara lätt att lägga för mattläggaren. Man kanske inte vill föreskriva tio olika kulörer eller mattyper i ett projekt, för då blir mattläggaren tokig. Det blir mycket svinn, det blir dyrt. Det måste vara rätt för verksamheten också.

Alla de här arkitektoniska värdena är vår prio så klart, men vi har otroligt mycket annat att ta hänsyn till. Brand, ljud och tillgänglighet är tre starka argument till att det inte blir som vi vill. Det finns många regelverk där som måste förhålla oss till. BBR, Boverkets byggregler. Den stora utmaningen är att få till någonting som ändå uppfyller alla de här värdena som är viktiga i slutändan.

Man får hålla till godo

Vi flyttade hit den 1 juni, och då satte vi som mål för oss själva att vi inte skulle köpa någonting nytt. Alla möbler och all interiör har vi antingen köpt i andra hand, fått eller byggt själva. De här dörrarna har vi fått från Bromma sjukhus. Vi fick trehundra massivträdörrar, så vi har snickrat tillsammans med en snickare, och vi har tagit fram ett koncept för hur dörrarna kan bli skrivbord och bokhyllor. Bokhyllorna fungerar också som rumsavskiljare. Det är kul för man ser spåren av gamla dörrarna här i hyllplanen.

Vi har inga fasta platser, utan flexplatser. Vi flyttar runt och det är lite projektbaserat. Vi utgår ifrån hur man vill sitta och jobba. Vill man sitta tystare eller sitta i det stora landskapet, eller i ett mötesrum?

De här gardinerna har vi också fått. Man får hålla till godo och vara kreativ. De som hänger vid väggen är inte tillräckligt långa, så de är skarvade längst ner, i samma höjd som bröstningen på fönstren. Det är också för att ge mer tyngd neråt i dem. Alla stolar har ett mörkt underrede så vi har använt en dovare färg på gardinerna längst ner mot golvet för att skapa en zon.

Vi har haft ganska svårt med återbrukade textilier. De får nämligen inte vara för gamla, för då avger de emissioner och så där, så de här har vi plockat ihop och försökt färgmatcha. Vi har en beige färgskala som knyter ihop allt. Den här gardinen är lite mer nätig och skir, medan den bredvid är tätare. De går varannan. Vi använder dem som rumsavskiljare men också för att framhäva vissa delar och för att ljudmiljön ska landa bra. Det blir ju också väldigt flexibelt att man bara kan dra undan gardinerna, det kan man inte göra med bokhyllorna. De står verkligen där de står, för de är jättetunga.

Idag har gardinuppsättarmannen har varit här och satt upp dem. Förut var han här och satte upp skenorna och sedan har gardinerna sytts efter det så att längden ska bli perfekt. Det är många som varit involverade i utformningen, det är ju ett kontor med arkitekter och alla vill tycka till.

Skenorna i fönstren sitter dikt an mot taket, medan de andra hänger fritt. Det är framförallt eftersom vi har en massa installationer som går i taket, till exempel ventilation och belysningsskenor. Kontorslamporna hänger också i vajrar. Dem har vi faktiskt fått av den förra hyresgästen. Eller fått och fått, vi har köpt dem. Men vi har hängt om dem så att det ska passa vår sittning

Vi har alltså stor kontorsdel, sedan har vi mötesrum, konferensrum, och ett entrérum som vi använder mest för förvaring. Vi har också en liten utställningsdel. De här väggmonterade hyllorna är gjorda av samma sjukhusdörrar som vi har gjort borden och bokhyllorna av. Vi har gjort en ursparning så att man kan ställa planscher eller modeller här och luta dem mot väggen utan att de halkar ner.

I köket har vi en väggfast soffa, den är platsbyggd och den är också ärvd från de tidigare hyresgästerna. Vi har inte justerat någonting som har med bygg att göra i den här lokalen utan vi har jobbat med ytskikt, vi har framförallt slipat golvet, för att ge det en tyngd och en bas och jobbat utifrån det vi *kan* förändra i inredningen. Men vi är inte klara. Vi har ett möte imorgon då vi ska gå igenom vad vi saknar för möbler, vad som ska upp på väggarna. Det ska upp lite fler hyllor och vi behöver konferensutrustning och kameror. Och en ordentlig sopsortering, för den vi har är inte helt fungerande än.

C Vad betyder uttrycken från texten? Välj rätt alternativ.

1. De här gardinerna har vi fått. Eller fått och fått.
   a. Vi fick väldigt många gardiner.
   b. Vi fick gardiner många gånger.
   c. Vi har egentligen inte fått gardinerna.

2. Det finns en krock mellan funktion och estetik.
   a. Det blir en konflikt mellan funktion och estetik.
   b. Funktion och estetiken informerar varandra.
   c. Det är en spricka mellan funktion och estetik.

3. Det blir mycket svinn.
   a. Det blir inte fint, ungefär som om grisar har designat.
   b. Man använder inte allt.
   c. När det finns så många saker är det lätt att något försvinner.

4. Vi vill att man tar ut gamla golv och inte bara kör dem till deponi.
   a. Vi vill använda golv igen istället för att slänga dem.
   b. Vi vill använda golven utomhus.
   c. Vi vill ta bort de gamla golven och slänga dem.

5. ett golv av massivt trä
   a. ett mycket stort trägolv
   b. ett golv som är gjort av 100 % trä
   c. ett golv som är gjort av träslaget mass

6. fasta möbler
   a. möbler som går att flytta på snabbt
   b. möblerna går inte att flytta på
   c. möblerna tillhör en specifik person

7. Man ser spåren av de gamla dörrarna.
   a. Man har sparat dörrarna länge.
   b. Man ser att något har använts som dörrar förut.
   c. Man har sparat mycket pengar på dörrarna.

8. en dov kulör
   a. en färg med låg mättnad
   b. en färg som inte passar med andra färger
   c. samma färg som en duva

9. Bokhyllorna står där de står.
   a. Man kommer inte flytta på bokhyllorna.
   b. Bokhyllorna är svåra att flytta på.
   c. Bokhyllorna står på en särskilt plats.

10. Vi har slipat golvet.
    a.Vi har halkat på golvet.
    b. Vi har gjort ytan på golvet jämnare
    c. Vi har inte gjort något med golvet

11. Vi spånar på planlösningen.
    a. Vi funderar på olika idéer.
    b. Vi häller spån på golvet.
    c. Vi hyvlar bort ojämnheter.

12. Rummet är strikt och rent.
    a. Man har precis städat.
    b. Designen är minimalistisk.
    c. Den som använder rummet är en sträng person.

D Diskutera med en kollega.

- Vad finns det för för- och nackdelar med att återbruka material och byggnadsdelar?
- Handlar återbruk främst om miljön eller finns det andra skäl?
- Vad finns det för trender i fråga om återbruk och återvinning?
- Vad är bäst, och varför?
  - Ett nytt golv som är gjort på återvunnet material eller ett återbrukat golv?
  - Att bevara en befintlig fasad och bygga en ny stomme bakom eller att riva hela byggnaden och göra en ny fasad i hållbart material?

E Vad betyder partikelverben? Kombinera med rätt definition.

1.	bygger om	..d...	6.	flyttar runt	.....
2.	bygger på	.....	7.	följer med	.....
3.	sticker upp	.....	8.	sätter upp	.....
4.	halkar ner	.....	9.	tycker till	.....
5.	tar fram	.....	10.	lyfter fram	.....

a. fäster något på en vägg eller i ett tak
b. är högre än andra saker
c. skapar
d. ~~ändrar på en befintlig byggnad~~
e. glider på en horisontell yta tills det tippar
f. bygger en extra vertikal del på en befintlig byggnad
g. byter plats ofta
h. framför sin åsikt
i. framhäver
j. kommer med någon till en plats

ARENAPARKEN, LUND
ARKITEKT: GUNILLA SVENSSON ARKITEKTKONTOR
FOTOGRAF: SAMUEL BRYNGELSSON VIA UNSPLASH

F Vilka är partikelverben? Välj från listan med partiklar och komplettera meningarna.

fram in med av ner fast
~~igenom~~ om ihop undan

1. När man går ...*igenom*..... något pratar man om viktiga detaljer på ett strukturerat sätt.
2. Om man limmar ..... ett golv kan man inte ta loss det.
3. Att mala ..... mattor betyder att man gör dem till pulver i en kvarn.
4. Om det är mörkt i rummet kan man dra ..... gardinerna så att det kommer in mer ljus.
5. När man är ..... i ett projekt jobbar man som en del i det projektet.
6. Med en gemensam färgskala kan man knyta ..... de olika delarna i rummet.
7. Om man klarar ..... något kan man göra det.
8. Ibland kan man behöva ställa ..... ett möte för att någon är sjuk.
9. Att hänga ..... lamporna betyder att man hänger dem på nya ställen.
10. Att få ..... information betyder att man letar upp information.

G Kombinera motsatser (antonymer).

1.	yttervägg	a.	i andra hand
2.	tät	b.	gles
3.	äkta	c.	innervägg
4.	nyproducerad	d.	ihålig
5.	massiv	e.	falsk

H Vilka av orden beskriver en ytstruktur och vilka ord beskriver en färg? Kategorisera orden.

dov ~~*glatt*~~ *nätig* *skir* *slät*
mättad *gräll* *dämpad* *luddig* *sträv*

ytstruktur	färg
glatt	

I Skriv meningar med de här orden från texterna.

dikt an *lutar* *finns kvar* *spånar (på)* *framhäver*

Perfekt particip

J **Fråga en kollega.**

- Vad är för- och nackdelarna med platsbyggda möbler?
- Bör man använda återvunna material? Varför/varför inte?
- Hur kan man se att ett hus är ombyggt?
- I vilka situationer kan det vara användbart med utskrivna ritningar?
- Hur kan man se att gardiner är skarvade?
- Vad är för- och nackdelarna med att många arkitekter är involverade i ett projekt?
- Jobbar du helst som anställd eller som konsult? Varför?
- I vilka sammahang använder man streckade och heldragna linjer?
- Är det en myt eller inte att alla arkitekter är svartklädda?

Hur använder man perfekt particip?

PRESENS PERFEKT (*HAR* + SUPINUM)	*ÄR* + PERFEKT PARTICIP
Man har anställt en person.	*Personen är anställd.*
Man har anställt två personer.	*Personerna är anställda.*
Man har återvunnit en del.	*Delen är återvunnen.*
Man har återvunnit material.	*Materialet är återvunnet.*
Man har återvunnit delar.	*Delarna är återvunna.*
Han har klätt sig i svart.	*Han är svartklädd.*
Hon har dragit en hel linje.	*Linjen är heldragen.*

Perfekt particip

Perfekt particip är en form där man kan göra ett adjektiv av ett verb.

PRESENS	SUPINUM		PERFEKT PARTICIP (EN/ETT/PLURAL)
verbgrupp 1		-t	+d/+t/+de
involverar	inovolverat		involverad/involverat/involverade
skarvar	skarvar		skarvad/skarvat/skarvade
verbgrupp 2a		-t	+ d/+t/+da
bygger	byggt		byggd/byggt/byggda
anställer	anställt		anställd/anställt/anställda
verbgrupp 2b		-t	+ t/+t/+ta
klipper	klippt		klippt/klippt/klippta
köper	köpt		köpt/köpt/köpta
verbgrupp 3		-tt	+ dd/+tt/+dda
klär	klätt		klädd/klätt/klädda
syr	sytt		sydd/sytt/sydda
verbgrupp 4-it		-it	+en/+et/+na
återvinner	återvunnit		återvunnen/återvunnen/återvunna
skär	skurit		skuren/skuret/skurna
verbgrupp 4 special		-t	+d/+t/+da
gör	gjort		gjord/gjort/gjorda

K Vad blir de här verben i perfekt particip? Fyll i tabellen.

	presens	supinum	perfekt particip
1.	ritar	ritat	ritad/ritat/ritade
2.	limmar	.....	.....
3.	hänger	.....	.....

	presens	supinum	perfekt particip
4.	ställer	.....	.....
5.	släcker	.....	.....
6.	bebor	.....	.....
7.	skriver	.....	.....
8.	tar	.....	.....
9.	knyter	.....	.....
10.	drar	.....	.....
11.	måttsätter	.....	.....
12.	förstår	.....	.....

Perfekt particip med partikelverb

PRESENS	SUPINUM	PERFEKT PARTICIP (EN/ETT/PLURAL)
skriver ut	*skrivit ut*	*utskriven/utskrivet/utskrivna*
bygger om	*byggt om*	*ombyggd/ombyggt/ombyggda*
ritar av	*ritat av*	*avritad/avritat/avritat*

L Gör om meningarna till perfekt particip.

1. Vi har hängt om takbelysningen.

   Takbelysningen är omhängd.

2. De har släckt lampan.

   .....

3. Man har tagit fram ett koncept.

   .....

4. Någon har dragit undan gardinerna.

   .....

5. Vi har måttsatt fasaden.

   .....

6. De har ställt in mötena.

   .....

7. Vi har limmat fast mattan.

   .....

Vem är det som fixar fika?

Emfatisk omskrivning
Ibland vill man vara tydlig med att en särskild del av en mening är extra viktig. Det kan man göra genom att använda emfatisk omskrivning.

Jag ska träffa Noelia imorgon.
*Det är **jag** som ska träffa Noelia imorgon.* *(inte du)*
*Det är **Noelia** som jag ska träffa imorgon.* *(inte Stefan)*
*Det är **imorgon** som jag ska träffa Noelia.* *(inte idag)*

A Diskutera med en kollega. Vad är skillnaderna på de olika meningarna?

- Vem fixar fika?
  - Vem är det som fixar fika?
- Vad ska vi göra?
  - Vad är det (som) vi ska göra?
- Pennan ligger på bordet.
  - Det är pennan som ligger på bordet.
  - Det är på bordet (som) pennan ligger.
- Väggen är blå.
  - Det är väggen som är blå.
  - Det är blå (som) väggen är.
- Kommer akustikkonsulten på tisdag?
  - Är det på tisdag (som) akustikkonsulten kommer?
  - Är det akustikkonsulten som kommer på tisdag?
- Har du skrivit ut systemhandlingarna?
  - Är det du som har skrivit ut systemhandlingarna?
  - Är det systemhandlingarna (som) du har skrivit ut?
- Har Eva bokat konferensrummet?
  - Är det Eva som har bokat konferensrummet?
  - Är det konferensrummet (som) Eva har bokat?

B Gör om meningarna till emfatisk omskrivning.

1. Vi ska träffa en landskapsarkitekt imorgon.

   Det är vi som ska träffa en landskapsarkitekt imorgon.

   Det är imorgon som ....

2. Jobbar du i Malmö?

3. Ska vi göra en platsanalys på onsdag?

4. Maria kan hjälpa dig med datorn.

5. Du ska prata med hissprojektören.

Kan du hjälpa till här?

C Läs och lyssna på dialogerna. Vilken rubrik passar bäst till varje dialog? Det finns en rubrik för mycket.

Stort möte *Snart sommar* *Delat ansvar*
Festförberedelser ~~*Teknikstrul*~~

1. ….*Teknikstrul*……
– Daniel, du som är så bra på CAD, kan inte du hjälpa mig med en sak?
– Jodå, vad är det som krånglar?
– Jo, det är så att jag försöker xreffa här, men det händer inget.
– Och det är ingen cirkelreferens?
– Va?! Eh…, jag vet inte om jag klarar det här.
– Stäng ner filen så går jag in och kollar. Vad heter den?

2. ……
– Innan vi avslutar mötet så vill HR påminna om att det är dags att fylla i semesterkalendern. Det måste vara klart om en vecka.
– Redan?!
– Ja, vi vill ha två månaders framförhållning, och nu efter påsken går det snabbt.
– Förra året försvann allt som jag hade jag fyllt i. Jag blev så jäkla sur.
– Om du behöver hjälp så får du fråga Sandra på IT.

3. ……
– Du, vi håller på och flyttar ut möblerna från konferensen, vi ska ju ha glöggmingel där ikväll.
– Just ja, vill ni ha hjälp att bära?
– Ja, jättegärna!
– Jag kommer alldeles strax, jag ska bara bli klar med en grej här.

4. ……
– Är det inte du som har köksvecka?
– Jo, tusan, det är det. Det hade jag glömt!
– Ingen fara. Men jag tror att det är slut på kaffefilter.
– Oj, det ska jag ordna direkt.

D Skriv en egen dialog med rubriken som blev över.

Avslutar/slutar/klar/klarar

klarar	
jag klarar det	jag kan göra det
är klar/t/a	
jag är klar med det	jag har gjort 100 % av det
det är klart	någon har gjort 100 % av det
är slut	
något är slut	Det finns 0 % kvar
jag är slut	jag är jätteträtt
slutar	
jag slutar	jag gör det inte längre
avslutar	
jag avslutar det	jag gör det sista av det

E **Välj rätt alternativ.**

1. Jag måste **sluta**/**avsluta**/**klara** tidigt idag eftersom jag ska hämta på förskolan.

2. På fredag ska vi fira att vi **klarar**/**är klara**/**är slut** med projektet Måsen.

3. **Är du klar**/**slutar du**/**klarar du** med situationsplanen så att jag kan skriva ut den?

4. Vi **klarar**/**slutar**/**avslutar** studiebesöket med en gemensam middag.

5. **Klarar vi**/**är vi klara med**/**är vi slut med** det här själva, tror du? Jag tycker det är så svårt.

6. Vilken intensiv dag! Jag **klarar helt**/**är helt klar**/**är helt slut**.

7. Vet du att Maria har hittat ett nytt jobb och ska **vara klar**/**avsluta**/**sluta** här?

F Vad betyder meningarna? Välj rätt alternativ.

1. Vi avslutar med lite fika klockan 15.
   a. Klockan 15 ska man börja fika.
   b. Klockan 15 är fikat över och man kan gå hem.

2. Jag klarade bygghandlingarna igår.
   a. Igår gjorde jag det sista med bygghandlingarna, och nu kan jag lämna in dem
   b. Igår lyckades jag göra jobbet med bygghandlingarna, fast det var svårt.

3. Jag är slut klockan fem.
   a. Klockan fem går jag hem från jobbet.
   b. Klockan fem är jag jättetrött.

G Diskutera med en kollega.

- Hur kan man avsluta ett möte?
- Vad brukar du göra när du är klar med en stor arbetsuppgift?
- Vilken tid brukar svenska arkitekter sluta på eftermiddagen?
- Vad är svårt att klara i ditt jobb?
- Vad gör du om du inte klarar av en arbetsuppgift själv?
- När känner du dig slut?

A står för arkitekt

H Beteckningar för projektörer. Lyssna på ljudfilen och skriv i vad de olika bokstäverna står för

1. A står för ….arkitekt……
2. ……. står för akustikprojektör
3. BR står för …….
4. ……. står för elprojektör
5. I står för …….
6. ……. står för byggnadskonstruktör
7. L står för …….
8. ……. står för trafik- och vägprojektör
9. TG står för …….
10. ……. står för hissprojektör
11. ……. står för …….

”... då blir mattläggaren tokig!”

Då
Då är ett adverb som man ofta använder för att beskriva en konsekvens. Det används ofta efter en negation som till exempel *inte*.

*Föreskriv **inte** för många kulörer och mattyper, för **då** blir mattläggaren tokig.*

Annars
Annars är ett adverb som man ofta använder för att beskriva en konsekvens som man inte vill ha.

*Använd bara en färgskala, för **annars** blir det för rörigt.*

I Komplettera meningarna.

1. Ha inte för många färger i samma rum, för då .....

   .....

2. Ha bara några färger i samma rum. Annars .....

   .....

3. .....

   ....., för då blir det väldigt dyrt.

4. .....

   ..... Annars blir det väldigt trångt.

5. .....

   .....

J Fortsätt muntligt tillsammans med en kollega.

SVENSKA INSTITUTET I ROM
MATTA AV MÄRTA MÅÅS-FJETTERSTRÖM
PUBLIC DOMAIN/WIKIMEDIA COMMONS

Repetition kapitel 2

Gå igenom kapitel 2 igen och se vad du har lärt dig.

- Läs kapitlets texter en gång till nu när du har gjort alla övningar. Förstår du texten bättre den här gången?
- Gör en lista med minst 10 saker som bör finnas på en bra arbetsplats.
- Diskutera med en kollega om vad det innebär att ta initiativ.
- Gör en lista med ord som du inte får blanda ihop. Jämför med en kollega.
- Placeringsverb och rumsprepositioner är viktiga när man pratar om rumsligheter. Skriv en text där du beskriver din bostad och hur den är möblerad.
- Gör en lista med utrustning som är vanlig på arkitektkontor.
- Vilka partikelverb har du lärt dig i kapitel 2? Gör en lista med 10 partikelverb och skriv egna exempel.
- Perfekt particip är viktigt att kunna när man pratar om resultat. Titta på några bilder av byggnader, utomhusmiljöer och interiörer tillsammans med en kollega. Beskriv vad man har gjort och vad som är resultatet.
- Vad är skillnaden på *klar*, *klarar*, *slut*, *slutar och avslutar*? Skriv en dialog där de här orden förekommer. Jobba tillsammans med en kollega.
- Skriv en lista med 15 ord som du har lärt dig i kapitlet. Skriv egna exempel med orden.

Det har du rätt i

3

Ritningar

A Vilka typer av ritningar finns det? Fyll i orden på rätt plats.

detalj ~~*skiss*~~ *sprängskiss* *uppställning* *sektion*
plan *förteckningsritning* *fasad* *situationsplan*

1. En .....*skiss*..... använder man för att utveckla idéer, ofta tidigt i designprocessen.
2. En ..... är ett horisontellt snitt.
3. En ..... är ett vertikalt snitt.
4. En ..... visar hur byggnaden ser ut utifrån.
5. En ..... kan vara bra om man vill visa hur många delar hänger samman.
6. En ..... visar byggnadens placering.
7. En ..... är ofta i en liten skala, till exempel 1:1 eller 1:5.
8. En ..... redovisar mått och utförandedata hos flera komponenter av en viss typ.
9. En ..... är en sammanställning över olika produkter som ingår i projektet.

B Sätt in meningarna på rätt plats i dialogerna.

Vet inte, ett till fem kanske?

En orienteringsfigur? Just det, det hade jag ju glömt. Jag fixar!

Stora bokstäver, alltid!

Nej då, det är jättefint. Men vi kanske behöver en skalgubbe?

Okej, helt eller delvis?

~~Jag tror du glömt norrpil!~~

Är det samma sak som prickad?

1
– Alice, jag sitter och tittar på din situationsplan för kvarteret Skatan.
– Ja?
– ..... *Jag tror du glömt norrpil!* .....
– Tusan också. Jag missar alltid något med väderstreck.

2
– Jag glömmer alltid, ska man skriva gemener eller versaler i slipsen?
– .....
– Okej, tack!

3
– Du?
– Ja, vad är det?
– De här sektionerna på Bofinken, jag tror vi behöver en sådan där… vad heter det nu igen… så att man ser var snittet är taget?
– .....
– Tack.

4
– En sak innan vi lämnar in.
– Ja?
– Vi måste skraffera fönstren.
– .....
– Det spelar ingen roll, gör som du tycker är bäst.

5
– Vad fin fasaden blev!
– Tycker du? Jag är inte helt nöjd med färgsättningen, det ser nästan ut som om en femåring har suttit och färglagt.

– .....
– Ja, det är klart. Jag gör det nu.

6
– Hur är det nu man markerar att något ska rivas i en plan?
– Ingen aning. Jag är ju bara en simpel praktikant.
– Streckad linje? Eller punktstreckad?

– .....
– Eh… Det är nog bäst att vi frågar Helena.

7
– Den här fönsterdetaljen… Vilken skala ska vi använda?

– .....
– Ja men är det inte lite för stort?
– Kör på ett till tio istället. Då kan vi köra på halvskala i A3 också.

C Lyssna på ljudfilen och kontrollera dina svar.

Färgsättning av fasad

D Kombinera beskrivningarna med rätt del av fasaden.

1. ..... Huvudsaklig behandling: Järnvitriol. Täckmålat vid entréer, vindfång och spaljé och utvändig trappa.

2. ..... Takplåt: Plannja silver metallic som ger ett ljusare intryck.

3. ..... Huvar mörkgrå.

4. ..... Dörrar: Entrédörrar i orange kulör som kontrasterar mot ljust målad panel.

5. ..... Övriga dörrar grå.

6. ..... Solavskärmning grå för att smälta ihop med fasaden och ej störa linjerna som fönster och rockpanelskiva bildar.

7. ..... Vit undersida på takutsprång, tak i trappa samt under entrétak.

RITNING FRÅN MAF ARKITEKTKONTOR
BESTÄLLARE: SKELLEFTEÅ KOMMUN

MAF
SKELLEFTEÅ

E Prata med en kollega. Ge förslag på alternativa färgsättningar.

FÖNSTER

ROCKPANEL

PANEL VID ENTRÉER OCH FRISTÅENDE FÖRRÅD

ENTRÉDÖRRAR

LIMTRÄPANEL

LOCKPANEL

UNDERSIDA TAK

AVVATTNING

PLÅT/ÖVRIGA DÖRRAR

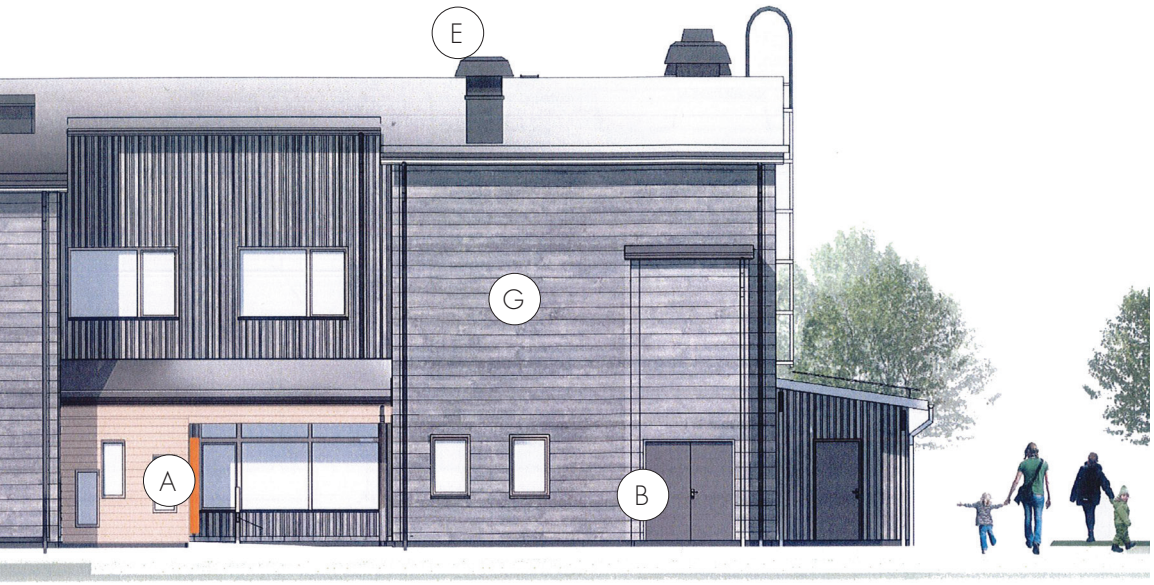

F **Snarlika ord, hononymer och homografer. Vad betyder orden? Välj rätt ord från listan och sätt in i texten. Några ord förekommer mer än en gång. Obs! Du kanske behöver ändra form på orden.**

slips *slutar* *sluttar* ~~*tomt*~~ *buller* *bullar*
hållfasthet *hållbarhet* *ekar* *detaljritning* *detaljplan*

1. .....*Tomten*..... ligger nära vattnet, med fin utsikt över sjön.
2. Vilken tid ..... du idag?
3. En del har på sig skjorta, ... och kavaj på viktiga möten.
4. ..... och miljö är viktiga delar i de flesta projekt.
5. Ingen är på jobbet idag. Det är helt ..... på kontoret.
6. Man måste tänka på .....om man bygger nära en trafikled.
7. I parken står det fyra gamla ..... och en dunge med björkar.
8. Vi behöver en massa ritningar: ..... sektion och fasad.
9. Här har vi en ..... i skala 1:5.
10. Oj, vad det ..... mycket i den här tunneln. Hoho!
11. Här måste det ligga bostäder, enligt ..... .
12. Idag bjuder ledningen på ..... till fikat.

13. Golvet i badrummet måste ..... mot golvbrunnen.

14. Ingenjörstudenter lär sig beräkna ..... på väggar, bjälklag och andra bärande delar.

15. På ..... hittar du teckenförklaring och ritningsnummer.

Stående eller liggande panel?

A Svara på frågorna skriftligt eller diskutera med en kollega.

- Är det snyggast med liggande eller stående panel, tycker du?
- Vad bör man inte göra med en bärande vägg?
- Hur mycket bör de boende i ett område informeras om hur det förändras?
- Hur kan man skapa en levande stadskärna?
- Hur kan arkitekturstuderande få en bättre inblick i yrkeslivet, tror du?
- Hur mycket bör en arbetsgivare ansvara för de anställdas välmående?
- Vad är skillnaden på att jobba som handläggande arkitekt och medverkande arkitekt?

Presens particip

IMPERATIV		PRESENS PARTICIP
medverka!	+nde	*medverkande*
studera!		*studerande*
lev!	+ande	*levande*
bär!		*bärande*
bo!	+ende	*boende*
må!		*mående*

B Fyll i tabellen med rätt form av presens particip.

	PRESENS	IMPERATIV	PRESENS PARTICIP
1.	studerar	….*studera!*……	…*studerande*.
2.	medverkar	……	……
3.	bevarar	……	……

	PRESENS	IMPERATIV	PRESENS PARTICIP
4.	kompletterar	.....	.....
5.	använder	.....	.....
6.	handlägger	.....	.....
7.	genomför	.....	.....
8.	utför	.....	.....
9.	bygger	.....	.....
10.	kommer	.....	.....
11.	stiger	.....	.....
12.	söker	.....	.....
13.	äger	.....	.....
14.	bor	.....	.....
15.	går	.....	.....
16.	förstår	.....	.....
17.	mår	.....	.....
18.	lever	.....	.....
19.	ler	.....	.....
20.	pågår	.....	.....

C Använd orden från tabellen och fyll i luckorna.

1. I centrum finns det mycket plats för både ….gående.. och cyklister.
2. Det senaste året har man sett ……. priser på bostäder.
3. HR arbetar bland annat för de anställdas väl……
4. Att arbeta som ……. arkitekt betyder att man har samlat ansvar för mindre projekt eller delansvar för större projekt.
5. Att vara ……. arkitekt betyder att man inte har ansvar för utformning eller handläggning.
6. Inte denna, men ……. vecka ska vi ha ett möte med bygglovsenheten.
7. Det är åtta ……. till den nya tjänsten som inredningsarkitekt.
8. Det är bra att ha en ……. chef om man gör misstag på jobbet.
9. Det här ser lite dött ut. Kan vi göra det lite mer ……. ?
10. Bygglovet har överklagats av de ……. i området.

D Skriv egna exempel med orden från listan som du inte använde i C.

Det låter mycket i trappan

Henrik Stefansson berättar om en förskola som han jobbar med. Ritningarna är inte nya, utan kommer från en förskola som redan byggts på en annan plats, och nu jobbar han och hans kollegor med att göra vissa förbättringar och anpassningar för det nya bygget.

Det här är en förskola som redan har byggts på andra ställen. Det innebär att i det pågående projektet har vi chansen att förbättra vissa saker, och vi har fått in en lista på förslag. Det är förskolepersonalen som har kommit med synpunkter, som vi nu ska jobba in. De vill till exempel ha fler eluttag i sitt arbetsrum. De tycker också att det är mycket ljud från det invändiga trapphuset, så där tittar vi på främst på akustiken. Barn är ju högljudda, och de har ett sätt att låta som gör att det blir extra högljutt och irriterande; det blir explosivt och gällt. Dessutom sätter de ner fötterna på underlaget på ett akut sätt, vilket ger mer stomljud än när en vuxen sätter ner fötterna. Det här är ett genomgående tema i projektet.

Vi har fått lite pengar för att göra ett hållbarhetsarbete, så nu ska vi se hur vi kan minska fotavtrycket. En sak som vi ska titta på är trapploppet. Vi kanske kan bygga trappan på ett annat sätt, eller byta ut materialet mot något som belastar miljön mindre. Vi funderar också på hur materialvalet påverkar akustiken. Till exempel skulle vi kunna göra en trappa i trä istället för prefabricerad betong. Samtidigt kan en trappa i trä vara sämre när det gäller akustiken. Och det påverkar förstås genomförandet av projektet.

Så det är många vägar fram och tillbaka. Det behöver detaljstuderas och dimensioneras. Det finns några glaspartier som står mitt emot varandra och som kan orsaka mycket ljudreflektioner. Det skapar en dålig ljudmiljö. Samtidigt är det bra med glas för då får vi in mycket dagsljus i förskolan. Vi klurar på hur vi kan minska på glaset och ersätta det med något ljudabsorberande material.

Det som är nyckeln är att använda planparallella ytor, det vill säga två ytor som står mitt emot varandra så att ljudet studsar. En annan lösning är att vinkla ytan så att ljudet far iväg åt något annat håll, men i så fall måste man suga upp det någon annanstans. Då kan man lika gärna absorbera det på en gång, tycker jag, särskilt i ett så här litet rum. Eftersom det här är en förskola och inget konserthus tar vi bort vartannat glas helt enkelt, och ersätter med en absorbent. Mittemot gör vi tvärtom, och då är de planparallella ytorna borta och det blir lika mycket glasyta på varje sida.

Jag skulle gärna vilja ha kvar glaset, men jag har ju två barn hemma så jag vet ju hur mycket det låter. Vi har haft ett möte med akustikern som har berättat om förutsättningarna och de grundläggande principerna. Nu har vi fått någon sorts grundkunskap själva, så vi vet hur vi ska jobba med akustiken. Efter mötet med akustikern satte vi oss ihop, jag och Olivia, och vägde alla aspekter för och emot. Sedan tog vi ett beslut om vad vi ska göra.

Men Olivia och jag kan inte bestämma allt själva. Akustikfrågan fick vi ta vidare till projekteringsmötena och hållbarhetsmötena. Beställaren hade också åsikter. De ville ha en trätrappa, i hållbarhetens namn. Då fick vi och K titta på på hur man kan dimensionera en trätrappa för att få en bra ljudmiljö

där det inte ekar. Vi vill inte ha e n skallrande trappa som skickar ut vibrationer i bjälklagen.

Det är mycket som man måste ta hänsyn till. Man får försöka leva sig in i hur huset används. Det tycker jag är uppgift nummer ett för min egen del och det är det jag gillar med jobbet. Jag gillar att föreställa mig rum, rumsformer och rumsupplevelser. Jag tänker på hur man går in och ut ur rummen, och vad som händer i övergången. Rumssekvenser är intressanta, och hur man möter en byggnad och anländer.

Trappavsatsen är ett typiskt rum som jag skulle tycka var kul när jag var barn. Jag gillar att barnen kan gå upp på ett ställe och ut på ett annat, och sedan komma tillbaka. De kan nå den här trappan från två olika rum. Dessutom finns det något under som kanske är lite hemligt och där barnen inte kan komma in, eller kanske krypa runt och undersöka. Men skälet att den ena trappan går ner åt ena hållet och den andra trappan åt det andra hållet är inte för att byggnaden ska vara spännande för barnen, utan för att det ska vara praktiskt. Det är ren och skär logistik för att kommunikationen ska funka.

Från huvudentrén ska barn och personal kunna ta sig upp till övervåningen. Men sedan finns det en matplats och en ateljé och de vill kunna gå direkt till matplatserna från avdelningarna. Då kan det komma ljud och oväsen från övervåningen och trappan. När barnen lever om på övervåningen låter det ända ner till matplatsen. Det gillar inte personalen. Nu funderar vi på hur vi ska lösa det. Vi kanske borde skärma av ljudet på något sätt eller stänga rummet.

A Läs texten *Det låter mycket* igen och stryk under alla presens particip. Skriv egna exempel med orden som du hittar.

B Vilka av de här orden är relaterade till ljud, och vilka är relaterade till ljus och andra visuella kvaliteter? Dela in orden i två kategorier.

~~låter~~ *ett oväsen* *glimtar* *porlar* *bläNker* *glänser*
bullrar *susar* *glittrar* *en fläck* *knarrar* *klirrar* *dunkel*
en strimma *ett oljud* *gäll* *gräll* *bjärt*

ljud

låter ....

....

....

ljus/visuella kvaliteter

....

....

....

C Vad betyder uttrycken från texten? Välj rätt alternativ.

1. Förskolepersonalen har kommit med synpunkter, som vi nu ska jobba in.
   a. Vi ska ge våra synpunkter till förskolepersonalen.
   b. Vi ska integrera synpunkterna i vår design.
   c. Vi ska jobba med synpunkter som har att göra med inomhusmiljön.

2. I det här projektet har det varit många vägar fram och tillbaka.
   a. Det här projektet ligger i en del av staden med många gator.
   b. I det här projektet har man testat många lösningar.
   c. Det är mycket cirkulation inuti byggnaden.

3. Man kan vinkla ytan så att ljudet far iväg åt något annat håll.
   a. Man kan vinkla ytan så att den skapar en väg för ljudet.
   b. Man kan vinkla ytan så att ljudet åker in i ett hål.
   c. Man kan vinkla ytan så att ljudet åker i en annan riktning.

4. Då kan man lika gärna absorbera ljudet på en gång.
   a. En bättre lösning är att absorbera ljudet direkt.
   b. En lika bra lösning är att absorbera ljudet direkt.
   c. En sämre lösning är att absorbera ljudet direkt.

5. De ville ha en trätrappa, i hållbarhetens namn.
   a. De vill ha en trätrappa för då ger projektet intryck av att vara hållbart.
   b. Modellen på trätrappan heter något med hållbarhet.
   c. En trätrappa är absolut bättre för hållbarheten.

6. Jag försöker leva mig in i hur huset används.
   a. Jag försöker identifiera mig med husets användare.
   b. Jag bor i huset ett tag för att förstå hur det används.
   c. Eftersom jag har levt länge förstår jag hur huset används.

7. Det är ren och skär logistik.
   a. En viktig logistikfråga är städningen.
   b. Det är bara logistik.
   c. För att logistiken ska fungera måste man ta bort andra saker.

8. Barnen lever om på övervåningen
   a. Barnen bor på övervåningen.
   b. Barnen på övervåningen är inte döda.
   c. Barnen på övervåningen är mycket aktiva.

D Lyssna på ljudfilen och stryk under långa ljud. Upprepa det du hör.

1. akustik ...akustiiiiiik...
2. akustiker .....
3. arkitekt .....
4. arkitektur .....
5. arkitektonisk .....
6. politik .....
7. politiker .....
8. politisk .....
9. geometri .....
10. geometrisk .....
11. symbol .....
12. symbolik .....
13. symbolisk .....
14. ekonomi .....
15. ekonom .....
16. ekonomisk .....
17. dimensioner .....
18. dimensionerar .....

E Henrik och Olivia diskuterar akustiken i förskolan. Läs texten och gissa vilka ord som saknas. Lyssna sedan och fyll i de ord du hör.

Henrik – Jag skulle gärna vilja ...*ha kvar*...$_1$ de här fönstren.

Olivia – Vad tror du om vi .....$_2$ vartannat då?

H – Men det blir inget bra, du får .....$_3$ på ljusföringen och de rumsliga kvaliteterna

O – Ja men akustiken då! Det upplevs som en väldigt slamrig miljö.

H – Men det kanske inte är den faktiska akustiken utan det är den upplevda akustiken. Vad händer om vi .....$_4$ material? Till något mjukare och vänligare, inte något så rassligt. Det kanske låter mindre så.

O – Ja, det har du nog rätt i. Vad kan vi jobba med då? Vi har betongytа på alla trappstegen. Kan vi göra dem i trä? Kan vi .....$_5$ en matta på?

H – Mattor, jag vet inte jag. Då måste man städa dem. Så länge vi inte har tagit hand om stomljudet hjälper det inte om vi har ett .....$_6$ som dämpar.

F Finns det några andra sätt som man skulle kunna lösa akustiken i trappan på? Diskutera med en kollega.

Säg inte	~~*varje två dörrar*~~	~~*varje två fönster*~~
Säg	*varannan dörr* (*en dörr*)	*vartannat fönster* (*ett fönster*)
Säg inte	~~*varje tre dörrar*~~	~~*varje tre fönster*~~
Säg	*var tredje dörr* (*en dörr*)	*vart tredje fönster* (*ett fönster*)
	var fjärde/femte/sjätte...	*vart fjärde/femte/sjätte...*

Bred eller *bredd*?

A Lyssna på ljudfilen och ringa in det ord som du hör.

1.	dör	dörr
	.....	.....
2.	bred	bredd
	.....	.....
3.	brun	brunn
	.....	.....
4.	slutar	sluttar
	.....	.....
5.	granar	grannar
	.....	.....
6.	tak	tack
	.....	.....
7.	ful	full
	.....	.....
8.	slipa	slippa
	.....	.....
9.	kalt	kallt
	.....	.....
10.	väg	vägg
	.....	.....

Vad är skillnaden i uttal mellan *väg* och *vägg*? Förklara för en kollega.

B Ordbildning. Fyll i orden från listan i tabellen.

en tjocklek *låg* *stor* *grund* *höjer*
en bredd *förminskar* ~~*förlänger*~~

SUBSTANTIV	VERB (PRESENS)	ADJEKTIV
en längd	förlänger	lång
–	förkortar	kort
en höjd		hög
–	sänker/gör lägre	
	breddar	bred
	gör tjockare	tjock
ett djup	gör djupare	djup
–	gör grundare	
en storlek	förstorar	
–		liten

C Fyll i rätt ord i luckorna.

1. Diskmaskinen är 60 centimeter ***b***.*red*..... .
2. Tycker inte du att den här lådan är för ***g***..... ?
3. Om vi ***b***..... korridoren kommer rummen att bli mindre.
4. Den här bordsskivan är lite för ***l***..... . Vi måste ***h***..... den.
5. Vad är ***d***..... på bokhyllan?
6. Vi behöver ta reda på vad väggarna har för ***t***..... .

Siffror

D **Repetera siffror på svenska. Prata med en kollega och svara på frågorna muntligt.**

- ◊ Vad har du för telefonnummer?
- ◊ Vad är en bra takhöjd i en bostad?
- ◊ Hur stor är en dörr?
- ◊ Vilket år blev du klar med din utbildning?
- ◊ Hur många trappsteg har en vanlig trappa mellan två våningar?
- ◊ Vad är det för storlek på din bostad?
- ◊ Vad kostar en bra dator?
- ◊ Hur stort är ditt hemland?
- ◊ Vad är en bra inomhustemperatur?
- ◊ Vad är den förväntade livslängden på ett nybyggt flerbostadshus?

Skriv	*2 000 mm*	*2 600 mm*
Säg	*två meter*	*två och sextio*

Hur bred är trappan?

E Diktamen. Lyssna på ljudfilen och fyll i de siffror och enheter som du hör.

VÄG

En gående person beräknas behöva ....700 mm.....$_1$ i bredd på en gångväg, men en rullstolsburen behöver .....$_2$ till, alltså .....$_3$ i bredd. För gående med ledsagarhund behöver man bredda vägen med ytterligare .....$_4$, till .....$_5$ Personbilar kräver förstås ännu mer yta. Här räknar man med .....$_6$ i bredd och .....$_7$ i längd.

TAKLUTNING

Tak som har en lutning på .....$_8$ eller mer räknas som branta tak. Är lutningen större än .....$_9$ ska man använda takpannor av tegel eller betong på vattenavvisande underlag. Om taklutningen är mellan .....$_{10}$ och .....$_{11}$ räknas taket som låglutande. Sådana tak måste ha en vattentät beläggning. Tak som bara lutar mellan .....$_{12}$ och .....$_{13}$ kallas för terrasstak.

BELYSNING

En LED-lampa på .....$_{14}$ motsvarar en gammaldags glödlampa på .....$_{15}$, och ger ett ljusflöde på .....$_{16}$ En gammaldags .....$_{17}$ glödlampa ger .....$_{18}$ och kan ersättas med en LED-lampa på .....$_{19}$

SEGERSTEDTSHUSET, UPPSALA UNIVERSITET
ARKITEKT: 3XN
FOTOGRAF: EMIL WIDLUND VIA UNSPLASH

TRAPPA

Bredden på en trappa bör vara minst .....[20] . En trappa med normal lutning har typiskt .....[21] djupa plansteg och .....[22] höga sättsteg. Sättningsvinkeln bör vara mellan .....[23] och .....[24] . En ledstång i en trappa ska finnas .....[25] från golvytan och vara monterad med ett fingeravstånd på minst .....[26] från väggen. Ledstångens tjocklek bör vara mellan .....[27] och .....[28]; gärna .....[29] då det är greppvänligt.

TILLGÄNGLIGHET

En ramp för rullstolar, barnvagnar och rullatorer ska ha en lutning på max .....[30], men .....[31] rekommenderas eftersom det ger ökad säkerhet. Den rekommenderade bredden på rampen är .....[32], och höjdskillnaden mellan två plan ska vara max .....[33] På varje plan måste det finnas ett .....[34] långt vilplan med en vändradie på minst .....[35].

LÄGENHETER

En enrumslägenhet är normalt .....[36] medan normalstorleken på en tvåa är .....[37] . En vanlig fyra beräknas ligga på .....[38] om det är en enplanslägenhet, men om den är på två plan räknar man med .....[39]. Standardstorleken på en villa i två plan är .....[40]. Det finns inga krav på rumsstorlekar men det gyllene snittets proportioner brukar rekommenderas, alltså .....[41], ...[42], eller ..... [43].

Hur är en bra trappa?

F Vad är viktigt när man ritar en trappa? Använd din expertis och komplettera.

1. Ett bra material för trappor är .....

   .....

2. För att undvika halkolyckor kan man .....

   .....

3. Många gillar spiraltrappor, men .....

   .....

4. Beroende på om trappan är ute eller inne bör man .....

   .....

5. Gällande ledstången är det bäst om .....

   .....

Ett evigt kompromissande

Henrik reflekterar över arbetet med trappan på förskolan.

G **Läs texten och fyll i rätt preposition från listan. Obs! Samma preposition kan användas mer än en gång.**

om med från i för ~~till~~ på

Det är mycket som vi arkitekter måste ta ställning ..till.....1 . På projekteringsmötena pratar vi inte så mycket .....2 dynamiken och inlevelsen. Det är andra argument som gäller där. Men mitt absoluta huvudargument är att det ska finnas något stimulerande, framförallt .....3 barnen.

Det är risk att man hela tiden kompromissar och blir missnöjd. Arkitektur är både högt och lågt. Man kan titta .....4 goda exempel .....5 hela världen, illustrerade projekt som aldrigt byggts. Då kan man låta sig förvillas till otroliga projekt. Men det finns vardaglig, realistisk arkitektur också.

Man kanske *ska* kompromissa. Det finns ju ingen anledning .....6 mig att göra arkitektur för min skull om det är någon annan som ska ha det. Kompromissandet är en självklarhet. Nyckeln är att man förstår hur man bygger och hur det ser ut .....7 verkligheten. Man måste lära sig vilka verktyg som finns och hur man arbetar .....8 dem enligt de förutsättningar vi har i dagens process. Om man använder en massa metoder och material som inte är relevanta så blir det en omväg.

H **Hur ska man tänka som arkitekt när det gäller kompromissande, tycker du? Skriv en text på cirka 300–400 ord där du diskuterar utifrån någon av följande frågor:**

- Bör arkitekten ansvara för budget och styra arbetet mer vid byggande, tycker du? Ge exempel som stöd för din åsikt.
- Hur gör man för att kompromissa och samtidigt försvara sin ståndpunkt? Ge exempel och förklara hur du menar.

Gör så här:

- Skriv en inledning där du kort beskriver problematiken.
- Skriv en diskussionsdel som börjar med din åsikt. Skriv "Jag anser att…".
- Förklara varför du tycker så. Ge några olika argument för din åsikt och beskriv argumenten detaljerat.
- Avsluta med att upprepa din åsikt och ge ett förslag inför framtiden.

Bra ord och fraser

jag anser att	*visserligen … men*	*därför tycker jag att*
dessutom	*samtidigt ska man inte glömma att*	
det innebär att	*detta leder till*	*trots det*
avslutningsvis vill jag säga att		*dock*

Be din lärare att rätta texten och bearbeta sedan texten efter lärarens rättning.

Ritningarna har inte lämnats in!

Talspråk och skriftspråk

I skriftspråk använder vi ofta passiv form med -s, men i talspråk är det mycket vanligare med aktiv form, särskilt när det gäller instruktioner.

Talspråk

Du måste ange takhöjden i millimeter!

Skriftspråk

Takhöjden anges i millimeter.

Om man använder s-passiv i talspråk låter man ofta onödigt formell och stel.

A **Gör om från skriftspråk (passiv form) till talspråk (aktiv form).**

1. Betongtrappan demonteras och sparas.

   .....

2. Rivning ska utföras med stor varsamhet.

   .....

3. Källarfönstren rivs och sätts igen.

   .....

4. Sekundärlinjer ritas med extra grov linje och placeras 2–3 m utanför fasadliv.

   .....

B Gör om från talspråk (aktiv form) till skriftspråk (passiv form).

1. De här dörrarna ska vi täckmåla.

   .....

2. Vi återanvänder fönstren.

   .....

3. Vi river och slänger inventarierna.

   .....

4. Vi ska stryka under de mått som inte är skalenliga.

   .....

Passiv form i samtal

Ibland använder vi passiv form för att inte peka ut den som har gjort fel men ändå prata om problemet. Istället för "Du har inte plockat ur diskmaskinen" kan man säga "Diskmaskinen har inte plockats ur."

Många svenskar tycker att det här är ett bra sätt att fokusera på sakfrågan istället för att diskutera vem som borde ha gjort vad. Andra kan tycka att det är ett sätt att undvika ansvar.

C Diskutera med en kollega.

- Är det här något som du har erfarenhet av? I så fall, berätta!
- Hur gör man i andra länder när någon har gjort fel?
- Vad tycker du? Är det bättre att konfrontera den som har gjort fel, eller bör man vara försiktig och inte peka ut någon?

D Skriv en dialog mellan kollegor. Använd minst två av de här meningarna.

Den här ritningen har nog inte littrerats ordentligt.

Det ser ut som att handlingarna skickades in förra veckan.

Som det ser ut nu ska fasaden målas om nästa vecka.

Det verkar som om markplattorna inte har lagts på rätt sätt.

Nu ser vi att det inte har gjorts någon dörrförteckning.

Har det här gjorts förut?

Det saknas slipstext på den här ritningen.

Varför läggs det mer arbete på just mig hela tiden?

Det ser stilrent ut

A Två kollegor tycker till om byggnader. Vilka utlåtanden passar till vilken bild?

1. ...A... Det ser lite vasst ut.
2. ..... Det är inte direkt inbjudande.
3. ..... Spännande med både runda och kantiga former!
4. ..... Jag gillar att man kan se var spiraltrappan går.
5. ..... Inifrån kanske det är jättemysigt.
6. ..... Jag tror att det är ganska mörkt inomhus.
7. ..... Stilrent, nydanande och modigt!
8. ..... Det är lite Hogwarts över det hela.

B Vad tycker du? Kom med egna utlåtanden om byggnaderna.

KVARTERET ÖRBYHUS, GÖTEBORG
ARKITEKT: WINGÅRDHS
FOTO: JONAS JACOBSSON VIA UNSPLASH

TEGELBYGGNAD I STOCKHOLM
ARKITEKT: CYRILLUS JOHANSSON
FOTO: CASPER VAN BATTUM VIA UNSPLASH

Det ser ut som sju svåra år

Ser ut är ett ovanligt partikelverb. Det används alltid tillsammans med adjektiv, och adjektivet ska komma mellan *ser* och *ut*. Kom ihåg att böja adjektivet efter *en*, *ett* och plural!

Väggen ***ser*** *lite tråkig* ***ut****.*
Rummet ***ser*** *fin****t ut****.*
Dörrarna ***ser*** *väldigt snygg****a ut****.*

Ett annat sätt att använda *ser ut* är att göra en liknelse. Då säger vi *ser ut som* och använder det tillsammans med substantiv.

Den här fasaden ***ser ut som*** *döden.*
Det här garaget ***ser ut som*** *en lekstuga.*
De här husen ***ser ut som*** *pepparkakshus.*

C Skriv egna exempel. Välj adjektiv och substantiv från listan eller hitta på egna. OBS! Skriv i rätt form!

torftig *förjävlig* *smutsig* *genomtänkt* *en blaffa* *klumpig*
plockepinn *ett bombnedslag* *en klump* *stilren* *vräkig*
sober *corbusiansk* *överdimensionerad* *spretig* *harmonisk*
plottrig *mesig* *enhetlig* *en feberdröm* *sju svåra år*

1. Vårt fikarum ser lite ..... ut.
2. Vårt fikarum ser ut som .....
3. Det här förslaget ser ..... ut.
4. Det här förslaget ser ut som ..... .
5. De platsbyggda bänkarna ser helt ..... ut.

6. De platsbyggda bänkarna ser ut som ..... .
7. Mitt skrivbord ser ..... ut.
8. Mitt skrivbord ser ut som ..... .
9. Jag tycker att den där trappan ser lite ..... ut.
10. Den där trappan ser ut som ..... .
11. Gruppen med tiovåningshus ser ut som ..... .
12. Entrén ser .....
13. Garaget .....
14. Markplattorna .....
15. .....

D Fortsätt muntligt med en kollega! Fråga varandra *Hur ser … ut?* och svara med någon av varianterna.

Det värsta jag ritat

E Många svenskar undviker att uttrycka explicit kritik om *andras* arbete, men det brukar vara helt okej att kritisera sig själv och sina egna alster. Berätta för en kollega om ditt mest misslyckade projekt från arkitektutbildningen. Om du inte har något, hitta på.

Bra fraser

Vi fick som uppgift att …

Jag kom på ett koncept som …

Jag ritade en byggnad som …

Jag hakade upp mig på att …

Jag råkade …

Min kurskamrat insisterade på att …

Det värsta var att …

När jag redovisade sa …

… totalsågade …

F Har din kollega berättat för dig om det värsta hen ritat? Bra. Gå till en ny person och återberätta vad du kommer ihåg från din kollegas historia.

Repetition kapitel 3

Gå igenom kapitel 3 igen och se vad du har lärt dig.

- Läs kapitlets texter en gång till nu när du har gjort alla övningar. Förstår du texten bättre den här gången?
- Vilka typer av ritningar finns det? Gör en lista och berätta för en kollega vad de används till.
- Gör en lista med ord som du inte får blanda ihop. Jämför med en kollega.
- Presens particip är en form som förekommer ofta inom arkitektur. Gå igenom reglerna igen och skriv en lista med 10 exempel på presens particip. Skriv en kort text som innehåller så många exempel som möjligt av presens particip.
- Gå tillbaka till texten *Det låter mycket i trappan*. Skriv 10 frågor till Henrik som berättar om trappan. Låt din kollega vara Henrik för några minuter och ställ frågorna. Byt roller.
- Gör en lista med 10 ord som du har lärt dig att uttala rätt.
- I delen *Hur bred är trappan* får man läsa om hur man ska tänka kring det kvantitativa för olika byggnadsdelar. Skriv en liknande text för något annat relevant, till exempel fönster, dörrar, arbetsplatser, matbord, parkeringsplatser eller cykelvägar.
- S-passiv används ibland för att undvika konfrontation. Ha en liten konflikt med en kollega. Ni kan till exempel diskutera filer som inte har sparats, ett möte som inte har bokats eller kaffe som inte bryggts.
- Skriv en kort text om en byggnad som du verkligen inte gillar. Beskriv hur den ser ut.
- Skriv en lista med 15 ord som du har lärt dig i kapitlet. Skriv egna exempel med orden.

4 Besök på stadsbyggnadskontoret

Välkommen hit!

A **Rundvisning på stadsbyggnadskontoret. Lyssna på ljudfilen och fyll i de adverb som saknas.**

– Välkommen ….*hit*…..$_1$ till stadsbyggnadskontoret. Vi ska gå ……$_2$ till plan 4 där jag jobbar.

– Här ……$_3$ sitter plan. Där ……$_4$ sitter Jenny, men jag vi kan inte gå ……$_5$ eftersom hon sitter i telefon. Det här är Onurs rum, men han är hemma idag. Det är faktiskt inte så många ……$_6$ idag. En del jobbar ……$_7$ och ett gäng är ……$_8$ på en konferens den här veckan.

– ……$_9$ borta sitter exploatering och ekonomi. ……$_{10}$ på plan 2 sitter trafik och miljö.

– Här ……$_{11}$ har vi kopiator och returpapper. Vi har fått order ……$_{12}$ om att inte skriva ut så mycket, så det mesta vi gör är digitalt.

– Snart börjar bygglovshandläggarmötet, då ska vi gå ……$_{13}$ till bottenplan. Efter mötet kan vi gå ……$_{14}$ en stund och titta på omgivningarna, för de bygger ju mycket ……$_{15}$ i området.

B Fyll i de adverb som saknas.

POSITION	DESTINATION	"FRÅN"	RIKTNING
hemma	hem	*hemifrån*	hemåt
här		härifrån	
	dit		ditåt
ute		utifrån	
	in		inåt
uppe		uppifrån	
	ner		neråt
framme		framifrån	
	bort		bortåt

Säg inte	~~*Jag är på hemma.*~~
Säg inte	~~*Jag är i mitt hus.*~~
Säg	*Jag är hemma.*

position
Jag är hemma idag.
Vi ska ha en fest hemma hos Svetlana.

destination
Tar du med datorn hem från jobbet?
Hon ringer hem.

"från"
Han jobbar hemifrån idag.
Vilken tid går du hemifrån på morgonen?

riktning
Jag ska gå hemåt nu, men ska handla på vägen.
På väg hemåt träffade hon en kollega.

Säg inte	~~*Jag går till hem.*~~
Säg inte	~~*Jag går till mitt hus.*~~
Säg	*Jag går hem.*

C Fyll i rätt adverb från tabellen.

1. Idag jobbar Eva *hemifrån*.... eftersom hon känner sig lite krasslig.
2. Torbjörn är *b*..... hela nästa vecka, så Jenny tar hand om hans ärenden.
3. Kom *h*..... och titta på den här modellen!
4. Sandra kommer *n*..... Skåne, men nu bor hon *u*..... i Skellefteå.
5. Man kan ta in hjälp *ut*..... om man inte har rätt kompetens internt.
6. Ska vi gå *ut*..... och äta på lunchen?
7. Jag ska börja röra mig *h*..... nu, men kommer svänga förbi tryckeriet på vägen.
8. *Up*..... på taket har man milsvid utsikt.
9. Jag ska åka *b*..... i helgen så jag måste gå lite tidigare på fredag.
10. Kan du gå *n*..... till plan 1 och se om posten har kommit?
11. Man kan bli trött av att sitta *i*..... hela dagen.
12. Vilken tid är vi *f*..... i Helsingborg?
13. Sebastian bor *b*..... mossen, om man kommer *i*..... stan.
14. Hur ser huset ut *f*.....

D Till höger har vi stadsplanen för Ribersborg i Malmö. Titta på stadsplanen. Vilka av de här hustyperna kan du hitta? Diskutera med en kollega.

kedjehus *lamellhus* *skivhus* *punkthus* *gathus*
stjärnhus *småhus* *radhus* *L-format hus*

Peka och visa
Det här kan vara ett …
Det här tror jag är ett …
Det här skulle nog kunna vara ett … eller ett …

Svara
Ja, det har du nog rätt i.
Det tror jag också.

Ja, kanske. Eller så skulle det kunna vara ett …
Nja, det här är snarare ett…

E Prata mer om vad ni ser. Använd gärna de här orden.

en gata *en tvärgata* *en park* *en allé* *en tomt*
ett kvarter *ett grönområde* *trafik* *butiker* *bostäder*
en strandremsa *ett torg* *en järnväg* *en rondell*

STADSPLAN FÖR DEL AV SLOTTSSTADEN (MALMÖ) 1936
ERIK BÜLOW-HÜBE

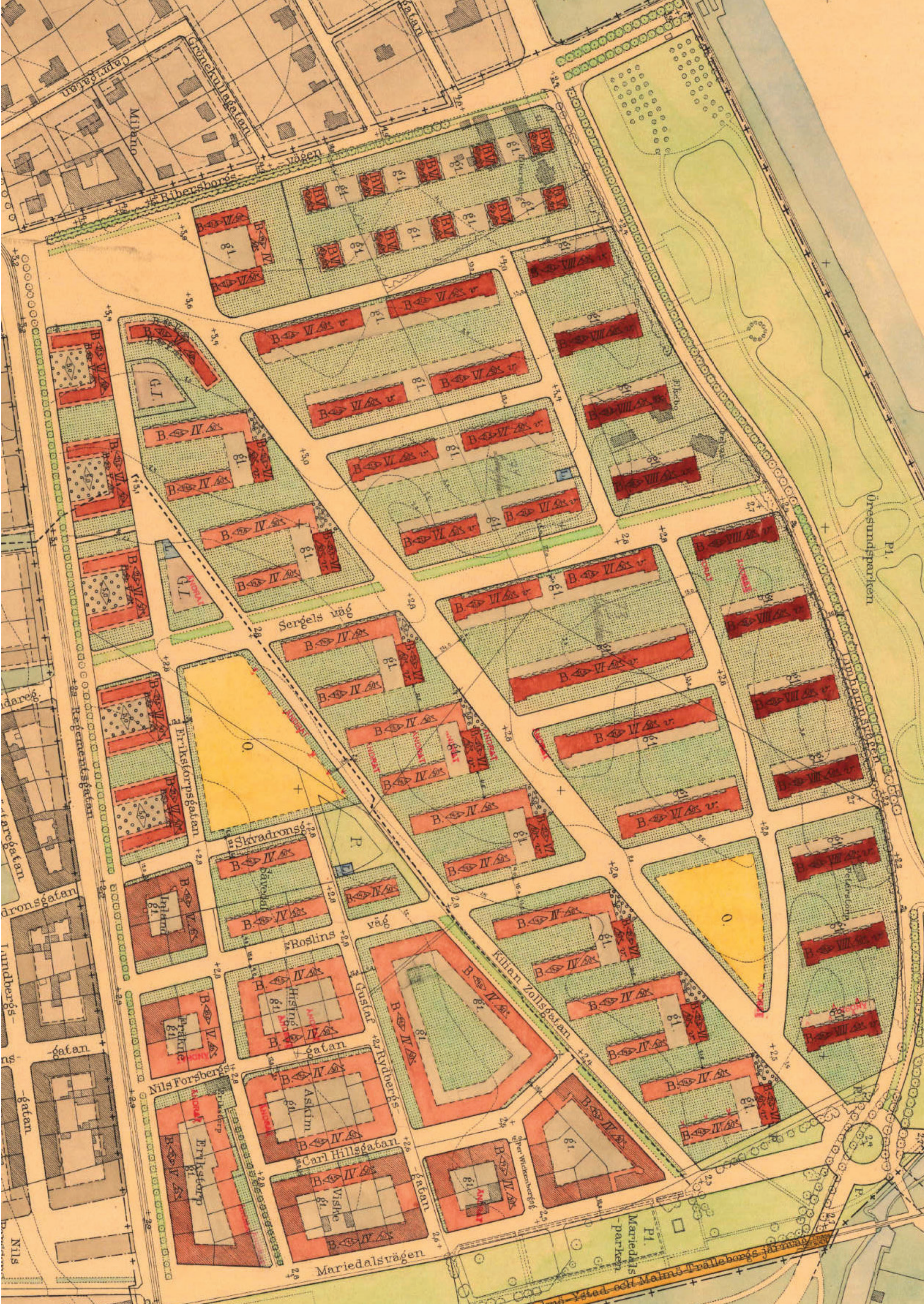

Milano
Ribersborgsvägen
Sergels väg
Regementsgatan
Skvadronsg.
Roslins väg
Kilian Zollsgatan
Carl Hillsgatan
Mariedalsvägen
Nils Forsbergs
Öresundsparken
Mariedals-parken

F Arbeta i par. Du läser texten om Jenny och din kollega går till nästa sida och läser om Josef. Gå sedan vidare till G.

Jenny, bygglovshandläggare

Jag har jobbat med bygglov i ungefär tio år. I grunden är jag geovetare, så jag har läst mycket kulturgeografi vilket jag har nytta av här. Jag tror att bygglovsenheten vill ha en bredd av utbildningar hos de anställda, så det finns arkitekter, samhällsplanerare, jurister och byggnadsingenjörer.

Vad gör en bygglovhandläggare?

Jag får in bygglovsansökningar. Det är både företag och privatpersoner som vill bygga någonting eller göra förändringar på hus och liknande. Då tittar jag på detaljplanen för området för att se vad som gäller. Om det inte finns någon detaljplan får vi titta i plan- och bygglagen, PBL. Det finns många regler om var och hur man får bygga, hur det får se ut och hur det ska anpassas till stads- och landskapsbilden. Jag tittar på ritningar och ser efter om det stämmer överens med de här reglerna.

Vad är det vanligaste felet folk gör?

I nästan alla ärenden måste folk komplettera. När det handlar om mindre ärenden och privatpersoner har de sällan gjort tillräckligt tydliga ritningar. Mycket handlar om murar, altaner och markförändringar. Folk vill bygga plank men kommunen har riktlinjer för att det ska kännas öppet när man går i småhusområden.

Ibland är det stora ärenden, med stora fastighetsbolag. Då är det arkitekter som ritar och det är andra frågor man måste hantera. Man kanske måste ha ett möte tillsammans med byggherren och trafikenheten för att diskutera trafiksäkerhet. Ibland pratar man med vatten och avfall och hjälper dem att samordna.

Vad gör du en vanlig dag?
Jag jobbar helt digitalt. En gång i veckan fördelas nya ärenden. Då får jag en notifiering att det har kommit in ett nytt ärende. Det är alla möjliga saker. I början får man inte flerbostadshus, skolor och förskolor och så, utan då får man mindre ärenden. Det kommer hela tiden nya ärenden, även om jag inte är klar med de gamla. Man måste ligga på hela tiden och se till att man kommer vidare. För nästan alla ärenden måste man begära kompletteringar. Ibland skickar jag ut remisser eller kungörelser. Sedan är det viktigt att avsluta ärenden, så att de inte växer på hög.

Vad är det bästa med ditt jobb?
Det är ju en relativt kort process. Jag gillar att bli klar med saker. Sedan tycker jag att det bästa är det berör folks vardag. Det är verkligen något som många bryr sig om. Det är inget hittepå-jobb. Folk har åsikter och tycker det är viktigt. Och det tycker jag också. Det är för samhällsnyttan.

G Återberätta intervjun med Jenny för en kollega. Använd gärna de här stödorden.

geovetare *bredd av utbildningar* *arbetsmarknad*

bygglovsansökningar *vanliga människor* *detaljplan* *PBL*
regler *anpassas till stads- och landskapsbilden* *stämmer överens*

komplettera *privatpersoner* *murar* *altaner* *plank*

stort fastighetsbolag *arkitekter* *möte* *byggherren*
trafikenheten *vatten* *avfall* *samordna*

digitalt *fördelas* *ärenden* *notifiering* *är klar*
måste ligga på *kommer vidare* *begära kompletteringar*
remisser *kungörelser* *växer på hög*

berör folks vardag *bryr sig om* *åsikter* *samhällsnyttan*

Josef, planarkitekt

Jag är planarkitekt så jag jobbar med att ta fram detaljplaner. Jag är civilingenjör i samhällsbyggnad med en master inom stadsplanering. Jag har varit på Nacka kommun sedan utildningen, så jag har liksom traskat igenom praktik, vikariat, fast anställning.

Vad har du för arbetsuppgifter nu?

Just nu så jobbar jag med att ta fram detaljplaner och jag jobbar också som kvalitetsgranskare. Vi är två personer som granskar alla detaljplaner och alla andra beslut som tas fram av planenheten.

Vad gör du en vanlig dag?

Alla dagar ser olika ut. Om man är inne i ett skede där man ska ta fram en detaljplan är det mycket möten. Man sitter med sin projektgrupp där man har olika experter från olika enheter på kommunen. Ibland konsulter också, som kan sina olika sakområden inom vatten och konstruktion, miljöfrågor och allt sådant där. Jag är projektledare och jobbar för att ta fram den detaljplanen. Jag beställer en massa underlag för att ta fram det som ska regleras i detaljplanen.

Sedan kommer jag fram till skedet då jag ska ta fram själva detaljplanen. Då går jag in i en lite annan roll och är planarkitekt. Då får jag rita. Ibland tar jag hjälp från vår kartingenjör som får rita åt mig.

Vad är det roligaste med ditt jobb?

Det roligaste är att man jobbar framåt, man vill utveckla samhället, man är på väg någonstans. Man får sitta med en massa kloka människor och komma på hur det ska vara. Det är jättespännande.

Vad är det svåraste med ditt jobb?
Det svåraste är att man ska ta in så många olika perspektiv och alla som är del av ett samhälle har ju olika perspektiv. Så är det ju. Om man ska jobba med stadsplanering och ta fram detaljplaner så måste man ju göra kompromisser hela tiden och göra alla de här avvägningarna mellan intressen som står mot varandra. Och man kan göra vissa människor upprörda, det är jättejobbigt. Medan andra blir jätteglada för att det sker en förändring.

Kan du berätta om något du gör just nu?
Just nu sitter jag med ett redan utbyggt område som är utbyggt på 1970-talet, där lagstiftningen för bygglov har hunnit ändras sedan man byggde de här områdena. Så den detaljplanen som finns har hunnit bli lite omodern. Så nu sitter jag och inventerar alla de här byggnaderna som finns, för att se lite vad som har byggts och vad som inte har byggts, för att vi behöver göra en liten uppdatering, så att alla fastighetsägare här i området ska få samma förutsättningar. Man ska kunna bygga lika mycket.

G Återberätta intervjun med Josef för en kollega. Använd gärna de här stödorden.

planarkitekt *ta fram detaljplaner* *civilingenjör* *samhällsbyggnad*
praktik *vikariat* *fast anställning*

kvalitetsgranskare *granskar* *beslut* *planenheten*

olika *experter* *enheter* *konsulter* *sakområden*
projektledare *beställer underlag* *regleras* *pratar* *annan roll*

jobbar framåt *vill utveckla samhället* *komma på hur det ska vara*

tar in många perspektiv *samhälle* *kompromisser*
intressen som står mot varandra *upprörda* *jobbigt*

redan utbyggt område *lagstiftningen har ändrats* *omodern detaljplan*
inventerar *uppdatering* *ska få samma förutsättningar*

KIM BUNDO VIA UNSPLASH

H Jenny och Josef sitter och fikar. Skriv en dialog mellan dem. Använd gärna de här orden.

helgen *många möten* *ny kollega*
nästa vecka *folk* *ny fas* *kraschar* *plikten kallar*

I Vad betyder orden och uttrycken? Välj rätt alternativ.

1. Det är inte ett hittepå-jobb.
   a. Det är inte ett kreativt jobb.
   b. Det är ett riktigt jobb.
   c. Det är inte svårt att hitta ett sådant här jobb.
2. Ärendena växer på hög.
   a. Varje ärende blir större på grund av kompletteringar.
   b. Det kommer in många ärenden som inte blir klara.
   c. Man hämtar ärenden från en hög.
3. Jag gjorde praktik på stadsbyggnadskontoret.
   a. Jag övade på stadsbyggnadskontoret.
   b. Jag hade praktiska uppgifter på stadsbyggnadskontoret.
   c. Jag testade att jobba på stadsbyggnadskontoret när jag var student.

J Diskutera med en kollega.

◊ Vad är skillnaden på…
- en mur och en vägg?
- ett plank och en planka?
- ett småhus och ett litet hus?

K **Vad betyder partikelverben? Sätt in dem på rätt plats i lucktexten. Tänk på formen.**

tar in *ligger på* *bryr sig om* *ser efter*
~~tar fram~~ *kommer på* *stämmer överens*

1. Just nu håller jag på och ..... *tar fram* ..... systemhandlingar för en kontorsbyggnad.
2. Om vi ska lämna in det här i tid måste vi ..... .
3. En stor del av yrket är att ..... beställarens perspektiv.
4. Den här sektionen verkar inte ..... med planen.
5. Många ..... vad som händer i deras närområde.
6. Har du ..... någon bra lösning till hur vi gör med hissarna?
7. Kan du ..... om vi har papper i skrivaren?

Skriv inte	*~~plan och bygglagen~~*	*~~blå och vitrandig~~*
Skriv	*plan- och bygglagen*	*blå- och vitrandig*

Bygglovshandläggarmöte

A Diktamen. Lyssna på bygglovshandläggarna som pratar om olika ärenden. Fyll i de ord som saknas.

Ärende a _____

– Då har vi ärendet med Ältagruppen.

– Det har kommit in att de vill ….ändra…..$_1$ på murarna. De vill göra en mindre justering av murarna. Istället för att ha en sluttande överkant vill de byta till L-stöd som hackar.

– Var det dit vi åkte ……$_2$?

– Just det. Det de vill är att murarna mot naturmarken ……$_3$ blir trappande. Här på ritningen ser vi hur murarna inte får en lutande överkant.

– Är det här mot naturmarken och alltså inte inåt mot ……$_4$ området?

– Ja precis, det är bakom husen. ……$_5$ och framför fastigheterna är det finare murar med sten.

– Först trodde jag att de fula murarna var mot ……$_6$ och då höll jag på att gå i taket. Men mot skogen är det väl okej. Det är ju inget man ser utifrån gatan.

– Ja. Rådjuren ……$_7$ väl sig inte så mycket. Undrar varför de ändrade sig?

– En kostnadsfråga ……$_8$ Det är billigare att göra så här än att fasa överkanten. De hade väl inte tänkt på det.

– Sant.

Ärende b _____

– Kan du gå in på Sickla? Vi har en ……$_9$ här. Och man vill göra en baskethall istället.

– Vänta! Var är det någonstans, är det på andra sidan köpkvarteret om man kommer härifrån?

– Nej, hitom. Vid macken, du vet. Normalt skulle det inte vara några problem för i planbestämmelsen står Y för idrottsändamål. Men i just den här detaljplanen står Y för tennishall.

– Näe! Då .....[10] det ju inte.

– Men i plankatalogen står Y för idrottsändamål också.

– Det spelar ingen .....[11] I den här detaljplanen står Y för tennishall, de har specificerat det så. Om de nu vill ha en baskethall på mer än 50 % så behöver de ändra detaljplanen.

– Det verkar ju så larvigt! Vad .....[12] mest, en basketboll som studsar eller en tennisboll?

– Jo, men det går nog att .....[13] för det är ju ändå idrottsändamål. Även om det inte är planenligt är det en *liten* avvikelse.

Ärende c

– Det .....[14] en ansökan om en mast som en privataktör vill placera i Orminge. Den är placerad på parkmark. Den är ganska hög, den är 60 meter. Tidigare har vi beviljat 40–45 meter. Anledningen att de vill ha den så hög är att det ligger ett vattentorn bredvid, som kan störa vågorna.

– Kan vi .....[15] se på ritningen?

– Absolut! Ser ni där uppe i hörnet. Där ligger vattentornet.

– På sikt behövs det såna torn, för .....[16] nätet.

– Ja, men den är placerad på ett .....[17] ställe. Det blir en oriktig placering att ställa den så nära det här uttrycksfulla vattentornet. Bilden skulle påverkas. Finns det någon silhuett?

– Nja. Men den ska stå till vänster om vattentornet om man kommer härifrån.

– Men om man har den från några vypunkter, ...[18] Värmdöleden, där vattentornet presenterar sig. Det finns vissa siktlinjer där vattentornet framträder väldigt tydligt. Man vill inte läsa ihop de här två, så att det blir en enda blaffa.

– Vad händer om man .....[19] det längre åt höger?

– Jag vet inte. Det får ju inte stå för .....[20] bostäder med tanke på strålning och så. Det ligger väl ett stort område där nere, söder om grönområdet?

– Ja, vi får begära in en komplettering. De får .....[21] på översiktskartan, hur ser det ut härifrån, därifrån och så vidare.

Ärende d

– Här har vi ett ärende också, det .....[23] om ett flerbostadshus. Anna ska ta det, hon vobbar så hon är med på videolänk. Hör du oss Anna?

– Jadå. Det är ett litet flerbostadshus, en gammal .....[24] som man gjort om. För länge sedan alltså. Det är fyra lägenheter, två tvåor och två treor. Vänta så ska jag dela min skärm... Ser ni?

– Ja.

– Jo, det gäller alltså en tvåa, och en biarea, ett .....[25] Den räknas som vind just nu men de vill göra om det till boyta.

– Och vad är takhöjden?

– Jo det sluttar ju, men .....[26] i mitten.

– Och där ute vid ytterväggen?

– Det har de inte skrivit ut.

– Ja, då får vi väl .....[27] med det, att de kompletterar.

B Läs dialogerna högt med en kollega.

C Vilka av de här rubrikerna passar till de fyra ärendena? Det finns en rubrik för mycket.

Snedtak *Stör utsikten* *Billig lösning*

Mycket vatten *En småsak*

D Vad betyder uttrycken? Komplettera med förklaringarna.

1. jag höll på att gå i taket ..e.....
2. det är på tapeten .....
3. går in i väggen .....
4. här är det högt i tak .....
5. tar höjd för det .....
6. det är helt uppåt väggarna .....
7. ingen fara på taket .....
8. han klättrar på väggarna .....
9. han målar fan på väggen .....

a. blir utbränd eller utarbetad
b. här accepterar man olika åsikter
c. planerar för att något som tar tid eller kostar pengar kan hända
d. Få inte panik!
e. ~~jag var nära att bli jättearg~~
f. han är otålig och nervös
g. det är idiotiskt och fel
h. det är aktuellt
i. han tror att det värsta kommer att hända

EUGÈNE JANSSON, DETALJ FRÅN *SOLUPPGÅNG ÖVER TAKEN*
PUBLIC DOMAIN VIA WIKIMEDIA COMMONS

E Homonymer. Sätt in orden på rätt plats. Tänk på formen.

rymmer rör grund ~~vind~~ plan

ärende punkt tjänst post

1. De vill göra om en ..*vind*..... till boyta och söker bygglov för det.
   Från vilket håll kommer ..*vinden*..... ?

2. Har vi någon ..... för när projektet startar?
   Vi jobbar på ..... 8, och trafikenheten på våningen under.
   Vi behöver titta på både ..... och sektion.

3. Det har kommit in ett ..... till.
   Jag måste springa några ..... på lunchen.

4. Det är viktigt att vi inte ..... färgen medan den torkar.
   De kommer att dra ett ..... genom väggen.

5. Stadens högsta ..... är Kyrkbacken, 314 meter över havet.
   Jag har några ..... jag vill ta upp på mötet.

6. Det här ska bokföras som två olika ..... .
   Bygglovshandlingarna skickas inte längre med ..... utan kommer in digitalt.

7. Den här salen ..... upp till 300 åhörare.
   På förskolor behövs grindar så att barnen inte ..... .

8. Man använder en digital ..... för att söka bygglov.
   Jag söker ..... som handläggande arkitekt.

9. De ska gjuta ..... den här veckan.
   Jag är projektledare men i ..... är jag civilingenjör.

F Närliggande vokalljud. Lyssna på ljudfilen och stryk under långa ljud. Upprepa det du hör.

1. boyta .....
2. biarea .....
3. förstudie .....
4. teaterlokal .....
5. videolänk .....
6. relief .....
7. oordning .....
8. tvåa .....
9. europeisk .....
10. Umeå .....
11. Piteå .....
12. serie .....
13. reell .....
14. aktiebolag .....
15. beteende .....
16. geografi .....
17. historia .....
18. biologisk .....

G Rita en överkant på en mur.

lutar

sluttar

hackar

H Skriv meningar med de här orden från bygglovshandläggarmötet.

på sikt *en siktlinje* *läser ihop* *för länge sedan* *står för*

Ändringar och förändringar

Svenskan har flera ord för att *byta, växla, ändra* och *förändra*:

substantiv	verb	
en växling	*växlar*	vädret växlar
en växel		växlar på cykeln eller i bilen växlar pengar
ett byte	*byter*	byter A mot B och B mot A
ett utbyte	*byter ut*	byter A mot B
en ändring	*ändrar*	gör en liten justering
	ändrar sig	byter åsikt
en förändring	*förändrar*	gör något mycket annorlunda

I Fyll i rätt ord i luckorna.

1. Om man reser utomlands kanske man ……växlar…. pengar innan man åker.
2. Arkitektyrket gick igenom en stor …… när man började rita på dator istället för för hand.
3. Jag funderar på att …… jobb. Jag trivs inte riktigt här.
4. Många unga arkitekter drömmer om att …… världen.
5. Vi behöver göra några …… på fasaden.
6. Kan vi inte …… de här grå dörrarna mot något mer färgglatt? De ser så tråkiga ut.
7. Kan du …… storlek på texten?
8. Lägenheterna ska renoveras i samband med stam-…… .
9. Att börja jobba efter examen är en stor …… för många.

10. Vi måste ..... dag för projektmötet.
11. Vi behöver ..... fogtjockleken för att det ska bli ett jämnt antal tegelstenar under fönstret.
12. Vad jobbigt det är med kunder som hela tiden ..... .
13. Taket är väldigt slitet, så du kommer att behöva ..... det.
14. I april brukar vädret ..... mycket.
15. Jag har ..... och tycker att vi gör platsbesöket nästa vecka istället för den här.

Kommer sent

A **Läs mejlen. Vad handlar de om? Sätt rätt rubrik från listan. Obs! Det finns en rubrik för mycket.**

Sjukt barn *Kommer för sent* *Fika*

Presentinsamling *Sjuk* *Husdjur på jobbet* ~~*AW*~~

1. ……AW……
Nu är det dags igen! Vi går på strandbaren och tar en öl tillsammans. Vi ses på fredag kl 16 vid huvudingången. Hälsar Paula

2. ……
Hejsan! Som de flesta vet fyller Karin snart jämnt. Borde vi inte skramla ihop något till den stora dagen? Jag kan åta mig att köpa något, men tips och idéer mottages gärna. Bidrag enligt förmåga upp till en hundring. Swisha mig! Mvh, Sune

3. ……
Goda nyheter! För att fira byggstart i kvarteret Paletten bjuder PEAB på tårta i köket. Ta för er! (Glutenfria och veganska alternativ finns!) /Hamed

4. ……
Hej alla! Nu peakar förkylningssäsongen. Blir hemma och vabbar idag och förmodligen resten av veckan. Har ett möte med Trafik inbokat i fm, kan ta det online men skulle gärna slippa APT:n i em. /S

5. ……
Till alla på plan 4! Det har inkommit klagomål på att några medarbetare brukar ha med sina fyrbenta vänner till jobbet. Vi vill påminna om att det förekommer pälsallergi. Tack för er förståelse. /LG

6. ……
God morgon! Sitter på t-banan på väg in men har stannat i en tunnel och det verkar som om vi blir fast ett tag. Spårfel, säger de. Kommer inte hinna till avstämningen med Buller, tyvärr. Kan någon annan ta det? Tack på förhand, Peter

B Använd rubriken som blev över och skriv ett eget mejl på det temat.

C Hur skriver man jobbmejl i Sverige? Ringa in rätt alternativ. Obs! Mer än ett alternativ kan vara rätt.

1. Du skriver ett mejl till Maria Jansson. Maria är disputerad i fysisk planering och jobbar som vd på ett arkitektkontor. Du har aldrig träffat henne förut.
   a. Hej Maria!
   b. Hej fru Jansson!
   c. Hej Dr Jansson!
   d. Kära Maria,
   e. Bästa fru Jansson,
   f. Ärade Dr Jansson,

2. Du vill att Maria Jansson ska ringa dig imorgon. Du vill låta trevlig.
   a. Ring mig imorgon!
   b. Ring mig gärna imorgon!
   c. Du ringer mig imorgon.
   d. Vänligen ring mig imorgon.
   e. Kan du ringa mig imorgon?
   f. Skulle du kunna ringa mig imorgon?

3. Du vill avsluta ditt mejl. Det här är första gången du mejlar med Maria.
   a. /E
   b. /Emil
   c. Vänligen, Emil
   d. Med vänliga hälsningar, Emil Molander
   e. Bästa lyckönskningar, Dr Emil Molander
   f. Trevlig helg!
   g. [inget]

D Kontrollera dina svar i facit och diskutera med en kollega.

◊ Var det något i facit som överraskade dig?

◊ Tänk dig att du och Maria känner varandra och har mejlat till varandra flera gånger. På vilket sätt kan man då svara annorlunda i fråga 1, 2 och 3?

E Läs mejlet från Torbjörn och skriv ett svar från Josefin.

Hej!

Det börjar bli dags för projektstart för Kastanjen, så jag tänkte att vi skulle boka in ett uppstartsmöte där vi drar upp riktlinjerna och går igenom projektplanen. Under projektets gång kan vi ses både online och på plats, men det här första mötet tar vi fysiskt, så att vi också får lära känna varandra.

Kan alla torsdag nästa vecka? Jag skulle gärna börja före 9.00 och tror att vi bör avsätta hela förmiddagen så att vi kommer igång ordentligt.

Josefin, kan du skicka ut förstudiematerialet du tog fram i våras också så hinner vi titta igenom det innan vi ses?

Vänliga hälsningar,
Torbjörn

Bra fraser för mejl
Hej!
Hej [förnamn]!

Tack för snabbt svar.
Förlåt för sent svar.
Här kommer länken:
Se bifogad/t/de ….
Tack för bra möte

Med vänliga hälsningar,
Mvh,
/

F I mejlet från Torbjörn finns det fem partikelverb. Vilka? Gör en lista och skriv egna exempelmeningar.

Nästa vecka blir bra

G Vad betyder de här orden och hur används de? Sök efter exempel och skriv egna meningar

nära *nästa* *nästan* *vid* *bredvid*

före *förra* *förrän* *förut*

H Välj rätt alternativ.

1. Förskolan ligger ....*nära*..... en park.
   a. nära b. ~~nästa~~ c. ~~nästan~~

2. ..... bodde jag i Kalmar.
   a. Före b. Förra c. Förut

3. ..... veckan var hela kontoret på studiebesök i Borås.
   a. Före b. Förra c. Förut

4. Ska vi ses ..... stationen imorgon bitti?
   a. nästa b. nästan c. vid

5. Han kan inte börja jobba ..... han har lärt sig svenska.
   a. före b. förra c. förrän

6. Den nya A1-skrivaren kostade ..... 15 000 kronor.
   a. nära b. nästa c. nästan

7. Konferensrummet ligger precis ..... köket.
   a. nära b. nästa c. bredvid

8. Vi måste bli klara med det här projektet ..... jul.
   a. före b. förra c. förrän

Säg inte	~~näxta~~
Säg	*nästa*

Vem bestämmer?

A Läs texten och välj rätt bisatsinledare.

Vi träffar Nina Åman som är stadsarkitekt i Nacka kommun. Hon berättar om sin bakgrund och om sin roll i arbetet med stadsbyggnad och gestaltning.

Om/Även om/När

trots att/eftersom/innan

eftersom/för att/genom att

hur/varför/vad

Jag är husarkitekt med ett stadsbyggnadsintresse. ……*När*……$_1$ jag gick ut på 90-talet var det ekonomisk kris och jag projektjobbade på olika sätt ……$_2$ jag började som planarkitekt i Huddinge 2001. Sedan har jag gått vidare som planchef och stadsarkitekt. Jag jobbar……$_3$ det ska bli en bra gestaltning i det byggda, att det som vi upplever ska ha kvalitet. Jag stöttar och vägleder i ……$_4$ man kan tänka i det arkitektoniska.

Vad gör du en vanlig dag?

vad/varför/hur

Medan/När/Innan

eftersom/även om/om

Vi har många olika möten där vi pratar om ……$_5$ saker ska se ut, och hur rummen mellan husen, alltså gatorna och parkerna, ska se ut. ……$_6$ jag inte sitter i möten svarar jag på mejl och drar upp principer om vad som är viktigt att tänka på för ett visst projekt, eller……$_7$ en viss riktlinje är viktig eller inte.

Vilka egenskaper och kompetenser behöver man ha för ditt jobb?

att/för att/så att

vem/vad/hur

att/för att/så att

Det är bra att vara husarkitekt, ……$_8$ man förstår både husbyggandet och stadsbyggandet. Man behöver också veta och förstå ……$_9$ kommunen fungerar. Man behöver vara intresserad av människor, och det är viktigt ……$_{10}$ man inte är dömande utan coachande. Det handlar både om att övertala andra och att lyssna på vad de har att säga.

Vad är speciellt med Nacka kommun?

En utmärkande sak för Nacka är .....[11] det är väldigt grönt. Det finns mycket skog och träd. Topografin är intressant också .....[12] det är bergigt och det finns otroligt mycket vatten, både sjöar och hav. En annan sak är att Nacka ligger lite avskilt. .....[13] det ligger nära Stockholm innerstad känns det som att det ligger längre bort.

att/hur/när

genom att/eftersom/hur

Ifall/Eftersom/Trots att

Hur var det när du började jobba här?

.....[14] det blev klart att Nacka skulle få tunnelbana bestämde man att man skulle bygga Nacka stad. I praktiken betyder det att vi fyller på de inkrement och skogsbackar som ligger mellan de gamla bostadsområdena från 40- och 60-talen. Det som byggdes då var ganska splittrat, som öar av bebyggelse.

Ifall/Medan/När

Vad blev ditt bidrag?

Det var redan bestämt att Nacka skulle förtätas, men jag tyckte inte .....[15] man hade tydliggjort vad som var Nackas karaktär. .....[16] det finns så mycket natur kvar jobbar jag för att man ska låta husen bli inspirerade av det. Man kan ha trähus, eller växtlighet på väggarna.

hur/att/vad

Eftersom/Även om/Innan

Vem bestämmer vad?

Jag har inget beslutsmandat överhuvudtaget, utan det är bygglovschefen och planchefen som har mandat. Men jag rådger ju dem. Och det är likadant i politiken. .....[17] jag inte tycker att det är tillräckligt bra kan jag rådge till ett nej.

Eftersom/För att/När

RADHUS KVARNHOLMEN, NACKA
ARKITEKTER: ESKIL SUNDAHL & OLOF THUNSTRÖM
FOTOGRAF: G SJÖHOLM
PUBLIC DOMAIN VIA DIGITALTMUSEUM.SE

Vilken är den största utmaningen i ditt jobb?

Allt är en utmaning ……$_{18}$ stadsbyggnad är väldigt komplext. Det finns hur mycket som helst som behöver utredas. Enligt PBL ska platsen vara lämplig för sitt ändamål. ……$_{19}$ man har en plats för bostäder måste den vara lämplig för bostäder. Det får inte luta för mycket och ……$_{20}$ man ska upp, det får inte bullra för mycket, det måste komma in tillräckligt mycket ljus. ……$_{21}$ man ska spränga måste man tänka på konsekvenserna. Ibland finns det träd ……$_{22}$ har ett artskydd och då där man inte bygga där. Man får inte heller glömma strandskydd. Att det är så komplext gör arbetet väldigt intressant.

medan/eftersom/om

Om/Medan/Utan att

var/vad/när

Utan att/Om/För att

om/som/eftersom

Som planarkitekt och planchef är man ansvarig för den vägningen. Man måste räkna ut ……$_{23}$ som är det viktigaste. ……$_{24}$ det är det allmänna intresset att få till bostäder som är viktigast måste man kanske ta bort det fina gröna. ……$_{25}$ det är viktigast att bevara naturområden kan man inte bygga. Det är komplexa beslut, och det blir aldrig helt hundra procent riktigt bra och det får man lära sig leva med. Man är också väldigt utsatt som planarkitekt eller stadsarkitekt.

vem/vad/var

Om/Eftersom/Även om

Om/Eftersom/Även om

Är allt ditt fel?

Ja, ja! Folk blir ofta emotionella ……$_{26}$ det gäller deras närmiljö. Det är en oerhört jobbig process. Det tar åtminstone sju år från att man sätter igång ……$_{27}$ man har byggt klart. Hela den här tiden är folk oroliga för ……$_{28}$ det kommer att bli, men ……$_{29}$ det väl är byggt tycker de ofta att det har blivit ganska bra ändå.

när/medan/innan

innan/förrän/att

när/var/hur

när/tills/förrän

B Läs intervjun med Nina Åman igen. Skriv ner tre saker som du tyckte var intressanta i texten. Berätta för en kollega.

C Vad betyder orden och uttrycken? Välj rätt alternativ.

1. Jag gick ut på 90-talet.
   a. Jag blev klar med mina studier på 1990-talet.
   b. Jag tog en promenad på 1990-talet.
   c. Jag slutade mitt jobb på 1990-talet.

2. Det här trädet har ett artskydd.
   a. Det här trädet ser konstnärligt ut.
   b. Det här trädet får man inte ta bort eftersom det är en särskild typ av träd.
   c. Det här trädet får man inte måla på.

3. Nacka ligger lite avskilt.
   a. Man rör sig bara i Nacka om man ska till Nacka.
   b. Många som bor i Nacka är skilda.
   c. Nacka ligger långt borta från andra platser.

4. Det är så pass grönt.
   a. Det finns mycket natur.
   b. Det finns en väg där det växer mycket skog.
   c. Här röstar många på politiska partier med miljöprofil.

5. Det som har byggts tidigare är ganska splittrat.
   a. I de gamla områden är många saker trasiga.
   b. De gamla områdena hänger inte ihop.
   c. De gamla områdena har byggts annorlunda än nu.

6. Det får man lära sig leva med.
   a. Man måste acceptera att det är så.
   b. Man får lära sig att bo på det sättet.
   c. Så måste man göra om man ska överleva.

7. Man blir också väldigt utsatt som planarkitekt.
   a. Planarkitekten jobbar ofta utomhus.
   b. Planarkitekten har en hög position i hierarkin.
   c. Många kritiserar planarkitekten.

D Skriv egna exempel med de här orden.

enligt *vägleder* *bebyggelse* *ett ändamål* *lutar* *bevarar*

TUNNELBANESTATIONEN RÅDHUSET, STOCKHOLM
KONSTNÄRLIG UTSMYCKNING AV SIGVARD OLSSON
FOTOGRAF: CLAUDIO SCHWARZ VIA UNSPLASH

Vad tycker medborgarna?

E En journalist frågar folk på stan om vad de tycker om stadsutvecklingen i sitt område. Lyssna på de fem dialogerna. Är den som pratar positiv eller negativ till förändringen? Kryssa för i rutorna.

	POSITIV	NEGATIV
Anders, 37	☐	☐
Charlotte, 22	☐	☐
Gunnar, 62	☐	☐
Folke, 6	☐	☐
Hjördis, 76	☐	☐

Lyssna igen och svara på frågorna.

1. Hur tycker Anders att torget är nu?
2. Hur hoppas han att det ska bli?
3. Vad ska man bygga i projektet som Charlotte pratar om?
4. Vad tycker Charlotte om kommunens agerande?
5. "Det är ett jäkla liv" säger Gunnar. Vad betyder det?
6. Vad tror Gunnar att man bygger i projektet som han pratar om?
7. Vad finns i gropen, enligt Folke?
8. Hjördis gillar när det är "lummigt". Vad betyder det?
9. Vad är viktigt för Hjördis? Ge två exempel.

F Diskutera med en kollega.

- Hur mycket tycker du att medborgarna ska få tycka till om hur deras närmiljö utvecklas? Hur fungerar det i Sverige och i andra länder?
- Nina beskriver att man blir väldigt utsatt som plan- eller stadsarkitekt. Är det så i alla länder, tror du?

Projektstart

A Lyssna på ljudfilen och stryk under långa ljud. Upprepa det du hör.

1. projekt .....
2. projektmöte .....
3. projektstart .....
4. projektstartsmöte .....
5. tjatar .....
6. chattar .....
7. ansvar .....
8. ansvarsområden .....
9. skickar ut .....
10. fika .....
11. ficka .....
12. förmiddag .....
13. försöker .....
14. förstudie .....
15. förutsättningar .....
16. förståelse .....

I chatten

Några kollegor chattar inför projektstartsmötet.

Josefin 13.24
när har vi projektstartsmöte?

Stefanos 13.25
v 36 to fm

Josefin 13.26
just ja. finns det ngn dagordning?

Stefanos 13.28
håller på och jobbar på den nu. skickar ut i em

Josefin 13.30
toppen, tack!

Johan 14.17
ska boka mötesrum inför projektstart. hur många blir vi?

Pernilla 14.25
11 pers? fast A-K kanske är med på länk?

Johan 14.28
bokar Lövet i så fall, behöver stor skärm

Pernilla 14.29
kanon!

Stefanos 14.59
det där mötet på to?

Johan 15.01
yes?

Stefanos 15.02
det blir nog ganska långt. borde vi inte ha lite fika?

Johan 15.04
håller med. ska prata med Torbjörn o se om han kan fixa lite bullar el ngt

---

Pernilla 16.03
en grej inför mötet

Josefin 16.05
ja?

Pernilla 16.07
ska iväg m Johannes ut till Björkviken på fm, dvs risk att vi blir lite sena.

Josefin 16.08
hur mkt?

Pernilla 16.09
ca 5-10 min, beror lite på bussen

Josefin 16.10
ok. säger det till de andra

I chatten	I annan text
skickar ut i em	***Jag** skickar ut i eftermiddag.*
ska iväg med Johannes	***Jag** ska iväg med Johannes.*
säger det till de andra	***Jag** säger det till de andra.*
säger du det till de andra?	*Säger du det till de andra?*
vi ska ha ett möte	*Vi ska ha ett möte.*
hon kommer kl 11	*Hon kommer klockan 11.*

B Läs chatten igen. Stryk under alla förkortningar. Vad betyder de?

1.	eftermiddag	…*em*…..	8.	någon	…..
2.	personer	…..	9.	något	…..
3.	och	…..	10.	med	…..
4.	mycket	…..	11.	klockan	…..
5.	torsdag	…..	12.	minuter	…..
6.	eller	…..	13.	förmiddag	…..
7.	det vill säga	…..	14.	vecka	…..

Två resurser från buller

DAGORDNING

1. Presentation av resurser
2. Presentation av projektet & bakgrund
3. Utredningar vi initialt ser behov av
4. Tidplan
5. Roller, ansvar och arbetssätt
6. SWOT-analys och knäckfrågor
7. Övriga frågor

C Lyssna på de tre utdragen från mötet. Vilken punkt på dagordningen handlar varje utdrag om?

utdrag 1

.....

utdrag 2

.....

utdrag 3

.....

D Lyssna igen. Vad pratar de om? Anteckna det du hör. Jämför med en kollega.

E Skriv en egen dialog på en av punkterna som blev över från dagordningen.

Repetition kapitel 4

Gå igenom kapitel 4 igen och se vad du har lärt dig.

- Läs kapitlets texter en gång till nu när du har gjort alla övningar. Förstår du texten bättre den här gången?
- Positions- och destinationsadverb som *här*, *härifrån*, *hit* och *hitåt* är viktiga när man beskriver rumsliga sammanhang. Skriv en dialog om en utflykt från kontoret där du använder så många positions- och destinationsadverb som möjligt.
- Vilka saker och byggnader kan man se på en stadsplan? Gör en lista.
- Skriv en lista med minst fem partikelverb som du har lärt dig i kapitlet. Jämför med en kollega och skriv exempel tillsammans.
- Vilka idiomatiska uttryck har du lärt dig?
- Hur kommer staden du bor i se ut om 50 år? Skriv en kort text och berätta om vilka ändringar och förändringar man kan vänta sig.
- Skriv ett mejl till en kollega och boka in ett möte. Din kollega svarar i mejl.
- Skriv en lista med förkortningar som du kan behöva i yrket.
- Skriv en lista med 15 ord som du har lärt dig i kapitlet. Skriv egna exempel med orden.

Svenskarna och deras platser

Sanna Mitt favoritställe är skärgården. Det finns inget bättre än att sitta på en klipphäll och titta ut över glittret på fjärden. Jag önskar att jag hade en liten fiskebod där jag kunde bo på somrarna.

Patrik Jag tycker om att vara uppe på kalfjället där man har milsvid utsikt. Bäst är fjällen på vårvintern, när dagarna blir långa igen. Mellan sportloven och påskloven är folk inte lediga så då brukar jag passa på. Vi har en liten sportstuga som ligger på behörigt avstånd från allt hålligång i Åre.

Kajsa Jag är en riktig stadsråtta. Just nu hyr jag en liten tvåa i Majorna i Göteborg, och jag trivs som fisken i vattnet. Liv och rörelse ska det vara, jag älskar folkvimlet här.

Wilhelm Jag mår bäst långt inne i urskogen, där man bara kan höra fågelkvitter, någon kvist som bryts och suset i träden. Jag har precis köpt mig ett litet timrat torp som jag håller på och rustar upp. Det ligger i skogsbrynet, med naturen som närmsta granne.

A Diskutera med en kollega.

- Vem av de fyra personerna är du mest lik? På vilket sätt?
- Hur är svenskarnas förhållande till naturen? Varför är det så, tror du?
- Vilken är din favoritplats…
  - … i Sverige?
  - … utanför Sverige?

HELMER OSSLUND, DETALJ FRÅN *LANDSKAP I HÖSTFÄRGER*
PUBLIC DOMAIN VIA WIKIMEDIA COMMONS

B Vad betyder orden? Välj rätt alternativ.

1. Det är kalt på fjället.
   a. Man fryser på fjället.
   b. Det finns inte mycket växtlighet på fjället.
   c. Man ser långt när man är på fjället.

2. Det ligger en mil härifrån.
   a. Det ligger en kilometer härifrån.
   b. Det ligger 1,6 kilometer härifrån.
   c. Det ligger 10 kilometer härifrån.

3. Jag trivs nära havet.
   a. Jag mår bra när jag är nära havet.
   b. Jag är frisk när jag är nära havet.
   c. Jag har mycket framgång när jag är nära havet.

4. Vi rustar upp vårt hus.
   a. Vi renoverar vårt hus.
   b. Vi höjer värdet på vårt hus.
   c. Vi gör vårt hus högre.

5. Jag hyr en tvåa.
   a. Jag hyr en lägenhet med ett sovrum, ett vardagsrum och ett kök.
   b. Jag hyr en lägenhet med två sovrum och ett vardagsrum.
   c. Jag hyr en lägenhet i andra hand.

Landskap

Det svenska ordet *landskap* kan betyda två saker. Som på många andra språk betyder det ett naturområde och dess visuella intryck. Man talar om *landskapsmålning* och *landskapsarkitekt*.

Men *landskap* kan också vara en traditionell region. Det finns 25 landskap i Sverige, till exempel Dalarna, Gotland, Skåne och Lappland. De här landskapen har ingen politisk eller administrativ funktion, men är ofta den del av landet som man identifierar sig med. Våra dialekter är starkt förknippade med landskapen.

Tätorter i Sverige

C Vad vet du om städerna som är utmärkta på kartan? Berätta för en kollega. Läs sedan faktatexterna och kombinera dem med rätt stad.

1. *Norrköping*

Det här är en gammal industristad där man har tillverkat textilier. Numera är staden känd för sina lindalléer, spårvagnar och Motala ström som flyter genom stadskärnan. Stadens stadsbibliotek är en modernistisk betongbyggnad med tydligt brutalistiska influenser. Trots breddgraden har staden en liten kaktuspark, som har ett nytt tema varje år.

2. .....

Den här staden ligger precis mitt i landet i nord-sydlig riktning. Stenstaden, som den också kallas, var under 1800-talet en stad som präglades av sin träbebyggelse. Efter ett antal bränder bestämde man 1888 att man i fortsättningen skulle bygga i sten, och det gav också staden dess smeknamn. Under 1800-talet fanns i området många sågverksindustrier.

3. .....

Den här staden ligger norr om polcirkeln och håller på att flyttas! Byggnad för byggnad plockas isär, helt eller delvis, och transporteras tre kilometer österut. En karakteristisk byggnad är kyrkan som uppfördes 1909–1912. Kyrkan har drag av både gotik och nationalromantik och är delvis inspirerad av norska stavkyrkor. Altaret är i jugendstil. Man ser även influenser från samekåtan i takbjälklagets konstruktion som strävar mot mitten.

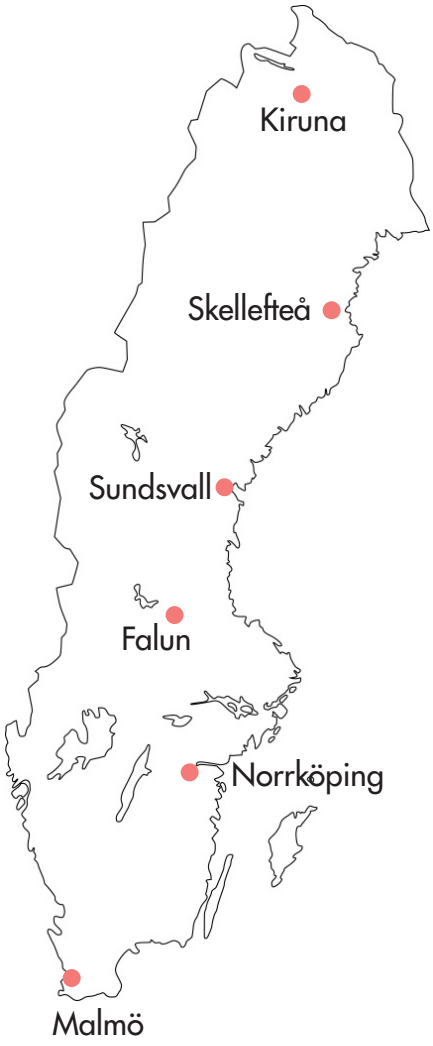

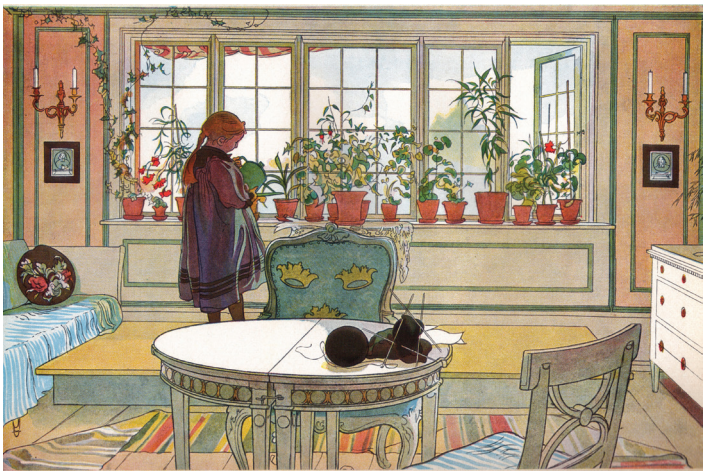

BLOMSTERFÖNSTRET. MÅLNING AV CARL LARSSON, INTERIÖR AV KARIN LARSSON. PUBLIC DOMAIN VIA WIKIMEDIA COMMONS

4. .....
Den här staden är känd för sin gruva där man länge bröt koppar. Staden har också gett namn till ett antal produkter som har anknytning till gruvverksamheten, till exempel rödfärg och korv. En kort bilfärd från staden ligger gården Sundborn, där konstnärsparet Carl och Karin Larsson bodde och verkade i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Carl målade och Karin inredde hemmet. Hon valde bort den murriga stilen som var vanlig på den tiden, och inredde med ljusa och klara färger. Sundborn anses av många vara en viktig inspirationskälla för nordisk inredning och design.

5. .....
Det här är Sveriges tredje största stad och även porten till kontinenten. En stor bro länkar samman den här staden med Danmarks huvudstad, Köpenhamn. Ett landmärke i staden är byggnaden Turning Torso av Santiago Calatrava.

6. .....
En och en halv mil från kusten, där älven mynnar ut i Bottenviken, ligger den här gamla industristaden. Här finns en av Sveriges största kraftproducenter, som ägs av kommunen. Mitt i staden ligger en av Europas högsta träbyggnader, Sara kulturhus. I kulturhuset samsas ett hotell med lokaler för konserter, föreställningar, möten, utställningar, evenemang och kongresser.

D Vilka andra svenska städer känner du till? Vad vet du om dem? Berätta för en kollega.

E I ordet *jord* sker det en assimilation mellan R och D. De två bokstäverna bildar ett enda konsonantljud. I ordet *mark* hör man ett långt och tydligt R-ljud. Lyssna på ljudfilen och särskilt ljudet R. Assimileras R med nästa konsonant eller hör man ett långt R-ljud? Lyssna igen och säg efter. Översätt orden till ditt språk eller förklara på svenska.

		långt R-ljud	assimilation	
1.	världen	☐	☒	.....
2.	kork	☒	☐	.....
3.	fors	☐	☐	.....
4.	ark	☐	☐	.....
5.	gård	☐	☐	.....
6.	kyrka	☐	☐	.....
7.	park	☐	☐	.....
8.	värnar	☐	☐	.....
9.	björk	☐	☐	.....
10.	skorsten	☐	☐	.....
11.	ärlig	☐	☐	.....
12.	tallbarr	☐	☐	.....
13.	dörr	☐	☐	.....
14.	sopkärl	☐	☐	.....

	långt R-ljud	assimilation	
15. järnmalm	☐	☐	.....
16. form	☐	☐	.....
17. utforma	☐	☐	.....
18. arsenik	☐	☐	.....
19. färg	☐	☐	.....
20. landmärke	☐	☐	.....
21. verkshöjd	☐	☐	.....
22. berghäll	☐	☐	.....
23. ort	☐	☐	.....
24. arv	☐	☐	.....
25. lärk	☐	☐	.....

F Vilka fem konsonanter bildar en assimilation med R om de kommer direkt efter R?

Obs! Uttalet av R varierar mycket i svenska dialekter.

Fattigt och rikt vid rätt tidpunkter

Malin Hallor är landskapsarkitekt och jobbar i Norrköping. Här berättar hon om sitt arbete och den gamla industristaden. Vi frågar henne om vad hon jobbar med just nu.

Jag håller på med många A-projekt samtidigt, bland annat en förskolegård i ett tidigt skede. Dessutom är vi involverade i ett detaljplaneskede, där vi hjälper till lite med hur man ska utforma marken. Vi gör en platsanalys tillsammans med en exploatör som vill bygga småhus på ett kalhygge, en gammal skogsmark. Vårt jobb är att se till att det blir fin utsikt och att man får en bra entré till ett intilliggande naturreservat. Vi ska också rita en park här i Norrköping.

Hur är Norrköping som stad?

Norrköping har varit en rik stad, den har en ganska spännande historia, en gammal, lång historia. Pengarna har funnits inom textilindustrin med många väverier. Folk har velat bygga fina hus för att visa hur rika de var och för att sätta avtryck i stadsmiljön. Nu har man omvandlat flera av de här industribyggnaderna. Många har blivit bostäder men behållit sina gamla namn, som Yllefabriken till exempel. Strykjärnet är en byggnad som fått sitt namn på grund av formen. Där inne finns nu Arbetets museum.

STRYKJÄRNET I MOTALA STRÖM, NORRKÖPING.
ARKITEKT: FOLKE BENSOW
CREATIVE COMMONS VIA WIKIMEDIA COMMONS

Att industrin blomstrade just här i Norrköping har att göra med vattnet, det strömmande vattnet som kunde driva maskinerna. När ekonomin blev sämre hade man inte råd att riva husen och bygga nytt, och det var därför de blev stående länge när Norrköping senare gick igenom en fattig period. Man brukar

säga att Norrköping har varit fattigt och rikt vid rätt tidpunkter, för när staden hade pengar igen hade man börjat inse värdet i de här gamla byggnaderna och man bestämde sig att restaurera istället för att riva.

I de centrala delarna karaktäriseras landskapet av vattnet. Det finns vattenfall och forsar. Några av byggnaderna ser ut att stå på vattnet, och man har jobbat mycket med kopplingar genom att lägga till broar mellan husen.

Hur tar man sig runt i Norrköping?

Om man ska orientera sig i en stad behöver man landmärken, lite högre hus av olika slag som sticker upp, och det är ju ofta kyrkor, eller vattentorn eller något annat som bryter silhuetten. Där kan det också vara väldigt känsligt vad det är för hus som sticker upp. Jag kommer från Uppsala och där finns det ett hus som heter Skandalhuset, som byggdes högre än universitetet, och det fick man ju inte göra. Här i Norrköping är det väl Stadshuset som är vårt mest kända landmärke, för det sticker upp som ett torn.

En annan sak som behövs för att man ska kunna orientera sig är stråk. Här i Norrköping har vi promenaderna med boulevarderna och alléer med lindar.

Är det något speciellt med stadsmiljöer i Sverige?

När jag pluggade i Spanien tänkte jag mycket på att i Sverige vänder man sig mycket mot söder och försöker fånga solen. I Spanien sökte man istället skuggan. Nu funderar jag på om det här kommer förändras med klimatförändringarna, att vi även i Sverige kommer behöva jaga skugga. Sedan handlar det också mycket om dagvatten, både skyfall och regn, och vart det ska ta vägen. Det är en fråga som blir allt mer relevant i alla länder tror jag.

A Läs intervjun med Malin och diskutera med en kollega.

- Varför byggde folk i Norrköping så fina hus?
- Varför kallades huset i Uppsala för Skandalhuset?
- Vad menar man med att Norrköping har varit fattigt och rikt vid rätt tidpunkter?
- Hur tror Malin att klimatförändringarna kan påverka hur man utformar stadsmiljöer i Sverige?
- Kan du komma på andra sätt som klimatförändringarna påverkar eller kommer att påverka sättet vi bygger på?

B Fyll i tabellen med rätt form av verben.

VERBGRUPP	IMPERATIV	INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM
4	bryt!	bryta	bryter	bröt	brutit
		ta vägen			
			utformar		
				stack upp	
					rivit
	sätt avtryck!				
		omvandla			
			restaurerar		
				vände sig	
					haft råd

C Fyll i rätt verb från tabellen. Tänk på formen.

1. Den här byggnaden behöver vi .....riva.... för den går inte att rädda.
2. Här har man ..... ett gammalt väveri till ett museum.
3. Vart har Henrietta ..... ? Hon var här nyss.

4. Vi har blivit inbjudna till att ..... en ny park nära hamnen.

5. Kyrkan var den enda byggnaden som ..... över de andra, innan de här nya kontorbyggnaderna byggdes.

6. Det vore roligt med en byggnad som ..... mönstret med trevåningshus.

7. Byggnadsvård handlar delvis om att ..... gamla hus, men också om vård och underhåll.

8. Vi kommer att ..... att köpa in nya datorer nästa år.

9. Det kan ta lång tid att ..... vid ett nytt klimat.

10. Många välbärgade ..... i stadsmiljön genom att låta uppföra fina hus.

D Vilken stad i ditt hemland bör man besöka om man är intresserad av arkitektur? Visa några bilder och berätta för en kollega.

Bra fraser
... karaktäriseras av ...
Stadsbilden präglas av ...

I omgivningarna finns ...
Runt/utanför ... kan man se

En känd byggnad är .... som är ritad av ...
En mindre känd byggnad som jag gillar är ...
Ett viktigt landmärke är ...

Man får inte missa ...
Om man är intresserad av ... måste man besöka ...

E Skriv en text på samma tema. Låt din lärare rätta texten och bearbeta den enligt din lärares kommentarer.

F Vad är vad i landskapet? Dela in orden i kategorier.

~~en lind~~ en slänt en ö en åker en björk en dal
en tall en å en äng en udde en vik en gränd
en skog ett näs en dunge en lund ett fält en backe
ett hav en bäck en ek en kulle en gran en sjö
en damm en lönn en stig en allé en älv en ås

trädslag

en lind ....
....

plats där något växer

....
....

vatten

....
....

vägar

....

landformation

....
....
....

Hur vill du ha parken?

G I en svensk stad planeras en ny park i ett gammalt industriområde. En journalist frågar folk på stan om vad de har för önskemål på den nya parken. Lyssna på intervjuerna och fyll i de ord eller fraser som saknas.

Gudrun, 78

Jag hoppas att det blir fina gångstråk, men att de inte *glömmer*…$_1$ att ploga ordentligt på vintern så att jag ……$_2$ med rullatorn. För mig är det viktigt att de grusar bra också, för det är ……$_3$ när det är glashalt. Jag hoppas att tallarna får stå kvar.

Alva, 9

Jag vill ha en ……$_4$ där man kan mata änder, och en klätterställning. Kanske en jättestor båt också, som man kan styra. ……$_5$ gillar ju inte att klättra, så man måste göra något för dem också. Ett utegym kanske eller något litet lusthus där de kan ……$_6$ och dricka kaffe.

Jan-Erik, 65

Det här är faktiskt en gammal flottningsstation som ……$_7$ här vid älven. Det borde de ……$_8$ på något sätt. Jag vet inte vad de tänker döpa parken till men ……$_9$ uppkalla den efter någon flottare. Kanske någon skulptur av en flottare på någon gräsplätt vore fint?

Ulrika, 49

Det blåser så ……$_{10}$ nere vid älven så jag hoppas att de tänker på det här med vindskydd. Sedan blir det så kalt på hösten när löven faller, så ……$_{11}$ pigga upp om man hade lite vintergröna växter, både buskar och träd.

Kent, 64

För oss som ska göra jobbet är det ……$_{12}$ tjälen, så jag hoppas att de lägger byggstart så att vi hinner ……$_{13}$ innan vintern. Vi ska ju gräva upp nästan hela ytan och eftersom det är moränmark kan det bli ……$_{14}$ hårdfruset.

Du och en kollega ska vara med och utforma en park. Så här kan man beskriva den befintliga platsen:

Området för den tilltänkta parken ligger i de södra utkanterna av staden. I söder ligger ett äldre småhusområde och i väster ett miljonprogramsområde. Direkt öster om parkmarken finns ett nybyggt affärskomplex med intilliggande sim- och idrottshall. I norr begränsas området av Svartåns flöde. Här har förr funnits några mindre industrier inom trä och bygg samt en skog med mestadels tall, björk och asp. Jordarten är sandig med inslag av klipphällar. Den norra delen av parkmarken sluttar ner mot ån, medan den södra delen är planmark med utsikt över ån mot stadens centrum. Vindriktningen är som i de flesta delar av Sverige västlig, och drivbildning är vanligt under vinterhalvåret.

H Diskutera med din kollega vad man måste tänka på i utformningen. Använd gärna de här orden och andra som du tycker är relevanta.

skugga *isbildning* *halkar* *underlag*
skapar kopplingar *binder samman* *stärker* *genomfart*
äldre *barn* *rörelsehindrade* *cyklister*
växtlighet *öppnar upp* *planterar*
belysning *sittbänkar* *lekplats* *gångbro*

Bra fraser
Med tanke på … bör man…
Gällande … kan man …
Man får inte glömma … och att …
En möjlighet är att …

Europas högsta skorsten

A Sätt in orden på rätt plats i texten.

~~utanför~~	skyddas	stod	förstärktes
tänkt	område	aktuell	tillåta

…*utanför*……[1] Skellefteå i Västerbotten ligger Rönnskärsverken, ett smältverk där man utvinner metaller från några av Sveriges många gruvor. Man framställer koppar, zink, bly och ädelmetaller. Smältverket började byggas 1928 och stod klart två år senare. Redan innan bygget insåg man att det skulle bli problem med utsläpp från de biprodukter som bildades vid framställningen. Svavelsyra och tungmetaller som arsenik, kadmium och kvicksilver riskerade att hamna i marken i omgivningarna. Därför tog man till dåtidens mest avancerade teknik för att minska problemet. Man byggde Europas högsta skorsten, 145 meter hög. Tanken var att man skulle skingra röken och utsläppen över havet, för att lokalbefolkningen och närmiljön skulle

……[2]

RÖNNSKÄRS KOPPARVERK MED JÄTTESKORSTENEN. FOTOGRAF OKÄND. DIGITALT MUSEUM.

En svensk ingenjör, professor Henrik Kreüger, var den som ……[3] för formgivningen och började med en armerad betongplatta som grund.

Själva skorstenen murades i Helsingborgstegel eftersom det bäst skulle motstå de starka syrorna som kondenserade och rann längs innerväggarna. Runt 4 500 ton tegel och 1 000 kubikmeter murbruk behövdes till bygget. Murverket .....[4] med strävpelare täckta med kopparplåt, och den invändiga murytan skyddades med syrafast murbruk.

Hur gick det då med utsläppen? Det blev inte riktigt som man hade .....[5] Det mesta av tungmetallerna föll ned i närområdet, där det än idag ligger mycket föroreningar i markerna och grundvattnet. Ett stort .....[6] runt Rönnskär har kraftigt förhöjda metallhalter, och det är svårt att använda marken till något. Smältverket finns dock kvar, och har idag betydligt mer sofistikerade lösningar för att stoppa utsläppen.

En .....[7] fråga för kommunen är hur man gör med det naturskönа området. Ska man .....[8] att medborgarna bygger på den förorenade marken? Ska kommunen bedöma från fall till fall eller säga blankt nej till alla ansökningar om förhandsbesked?

B Diskutera:

- Hur tycker du att man ska hantera områden som Rönnskär, där marken är förorenad?
- Är det möjligt att sanera? Hur?
- Vad kan man bygga på platsen?
- Vad kan man inte bygga?

C Lyssna på ljudfilen och hur man uttalar S och Z. Upprepa det du hör.

1. förstärker .....
2. zon .....
3. zink .....
4. fors .....
5. smältverk .....
6. minimalism .....
7. design .....
8. visualisering .....
9. svavel .....
10. syra .....

I två av orden låter S och Z inte som i de andra orden. Vilka?

För att

Subjunktionen *för att* används ofta för att ge svar på frågan "Vad ville hen med det?".

Han öppnade fönstret …

Vad ville han med det? *… för att släppa ut en fluga.*

För att används tillsammans med infinitiv eller med *ska/skulle* och *vill/ville*.

Han öppnar dörren för att gå ut.	infinitiv
Han öppnar dörren för att flugan ska flyga ut.	bisats med *ska*
Han öppnade dörren för att flugan skulle flyga ut.	bisats med *skulle* (preteritum)
Hon öppnar dörren för att hon vill gå ut.	bisats med *vill*
Han öppnade dörren för att hon ville gå ut.	bisats med *ville* (preteritum)

D Skriv färdigt meningarna med infintiv, ska/skulle eller vill/ville. OBS! Kom ihåg att du ska svara på frågan "Vad vill hen med det?"

1. De ritade stora fönster för att …

   …*de ville släppa in mycket dagsljus.*……

2. Vi bygger vårt hus i tegel för att …

   ……

3. Kristina ansöker om bygglov för att …

……

4. Man byggde Europas högsta skorsten för att …

……

5. Kommunen anställde en byggingenjör för att …

……

6. Vi använder liggande träpanel för att …

……

7. Jag måste prata med Örjan för att …

……

8. Örjan kommer hit imorgon för att …

……

9. Korridoren måste bli bredare för att …

……

10. Vi minskade lutningen på rampen för att …

……

11. Ingela kom på mötet för att …

……

12. Tog du det här jobbet för att … ?

……

Hur tänkte man här?

E Titta på ritningarna och berätta för en kollega hur man har tänkt kring olika lösningar. Använd *för att* och gärna stödorden bredvid bilderna.

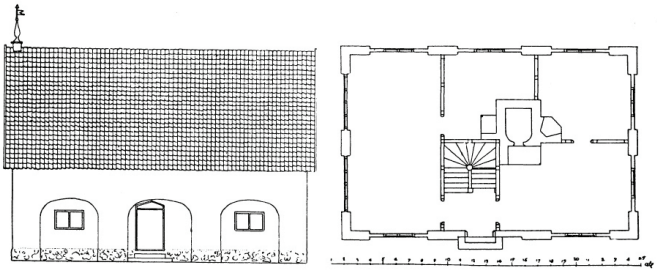

Rademachersmedja
smedja i Eskilstuna, 1650, arkitekt okänd

en härd
smida
fönster
ljusinsläpp

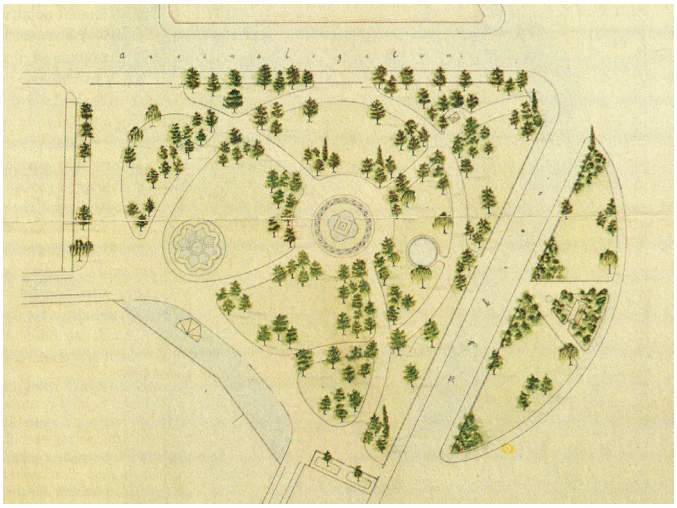

Berzeli park
park i Stockholm, 1852, av Knut Forsberg

gångar
röra sig
gräsytor
träd
skugga och svalka
en vattenanläggning
staty
sittbänkar
vila

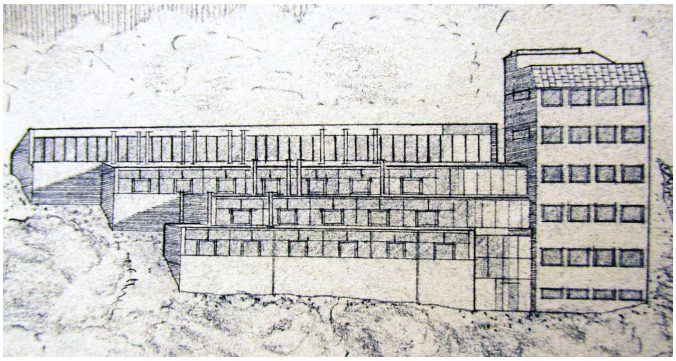

Gomanhuset
före detta livsmedel-laboratorium, numera bostäder i Nacka, 1964, av Joen Sachs

terrasshus
sluttning
ljusinsläpp
utsikt
smälta in i landskapet

Nordiska kompaniet
varuhus i Stockholm, 1915,
av Ferdinand Boberg

takstol
ljusgård
överblick
butiker
entré

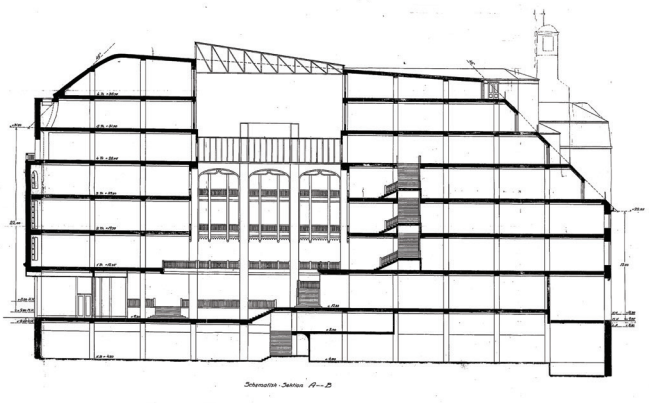

Dörrkonstruktion
lider i Lillbyn, 1935,
arkitekt okänd

timmerstock
hak
skåra
passa ihop
skarv
gångjärn
öppna och stänga

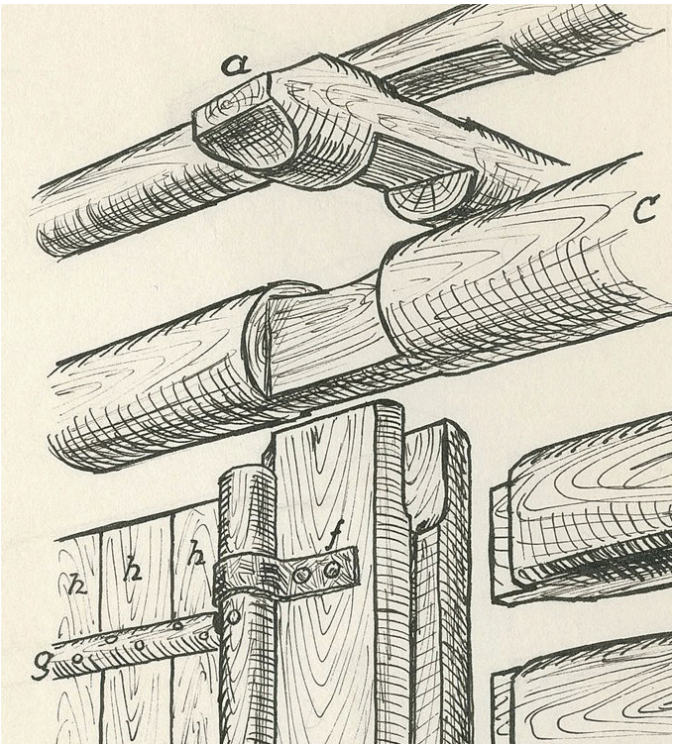

ABSIT OMEN AV KENT KARLSSON
FOTOGRAF: FREDRIK POSSE VIA UNSPLASH

Sveriges märkligaste sevärdhet

Kvarntorpshögen är en cirka 100 meter hög slagghög utanför Kumla. Högen består av rester från en kortvarig oljeskifferindustri som pågick under andra världskriget. 1998 invigde man en skulpturpark på högen, som har blivit ett populärt turistmål.

Skulpturparken heter Konst på hög, och 2010 utpekades den som den märkligaste sevärdheten i Sverige i Fredrik Kullbergs bok *Sveriges 100 märkligaste sevärdheter*. På bilden till vänster ser man Kent Karlssons konstverk *Absit Omen*. Den här kyrklika skulpturen i svetsad sträckmetall är ett av de första konstverken som man möter efter att ha tagit sig upp för de 427 trappsteg som leder upp till högen.

F **Prata med en kollega och svara på frågorna muntligt:**

- Vilken är den märkligaste sevärdheten i ditt land?
- Vilken är den snyggaste byggnaden i världen?
- Vem är Sveriges mest kända arkitekt?
- Vilken tycker du är den mest representativa byggnaden för postmodernismen?
- Vilken är världens längsta bro? Och den högsta bron i världen?

Berätta vad du tycker	**Svara**
Jag tycker att …	*Det tycker jag också!*
I min mening är …	*Jaså? Själv tycker jag …*
Berätta vad du vet	
Den … är …	*Just det!*
	Det visste jag inte!
Berätta vad du tror	
Så vitt jag vet är …	*Det tror jag också.*
Om jag inte minns fel så är …	*Jag är inte helt säker på det. Är det inte … ?*

Superlativ bestämd form

*Sveriges högst**a** bro*
*mitt bäst**a** projekt*
*kontorets roligast**e** projekt*
*hennes intressantast**e** projekt*

*den högst**a** bron i Sverige*
*det bäst**a** projektet*
*det roligast**e** projektet på kontoret*
*det intressantast**e** projektet*

Man använder *mest* för perfekt particip, presens particip och för adjektiv som slutar på *-isk*.

omtalad	*den **mest** omtalad**e** byggnad**en***
	*Sverige**s** **mest** omtalad**e** byggnad*
inspirerande	*det **mest** inspirerand**e** projekt**et***
	*mitt liv**s** **mest** inspirerand**e** projekt*
praktisk	*de **mest** praktisk**a** verktyg**en***
	*mina **mest** praktisk**a** verktyg*

G Gör om till frågor med superlativ bestämd form.

1. svår / detalj att rita

   Vilken är den svåraste detaljen att rita?

2. smart / ett snabbkommando i CAD

   .....

3. krånglig /en regel

   .....

4. miljövänlig / en byggteknik

.....

5. ful / tak

.....

6. Le Corbusiers / en betydande byggnad

.....

7. Spaniens / en känd arkitekt

.....

8. Europas / ett vackert landskap

.....

9. ditt / ett stolt ögonblick

.....

H Kontrollera dina svar i facit och ställ frågorna till en kollega.

I Skriv en kort text där du berättar om några saker om arkitektur, byggnadsverk och arkitekter i ditt land. Använd superlativ bestämd form där du kan.

Svenska verk

A Här är tre exempel på arkitektur i Sverige. Läs meningarna på nästa sida och kombinera dem med rätt plats eller byggnad.

Shopping
Vad? Galleria
Var? Luleå
Vem? Ralph Erskine
När? 1955

Skogskyrkogården
Vad? Begravningsplats
Var? Gamla Enskede, Stockholm
Vem? Gunnar Asplund
och Sigurd Lewerentz
När? 1920

Domkyrkoforum
Vad? Besökscenter
Var? Lund
Vem? Carmen Izquierdo
När? 2011

1. Planlösningen i detta köpcentrum är okonventionell, i och med att det inte finns några egentliga våningsplan, utan istället finns det ett antal halvplan som förbinds med ramper.

   ...Shopping.....

2. Denna plats finns sedan 1994 med på Unescos världsarvslista och innefattar bland annat kapell, krematorium och besökscenter. Naturen, och inte gravarna, står i fokus.

   .....

3. Här finns lokaler för konserter, konferens, butik och administration med anknytning till kyrkans verksamhet.

   .....

4. Den guldskimrande fasaden i mässing bryter av mot den medeltida bebyggelsen i universitetsstaden.

   .....

5. Tanken bakom projektet var att stadslivet skulle flytta inomhus under de kallaste månaderna så att folk kunde handla och roa sig oavsett väder.

   .....

6. Utformningen bygger mycket på kvaliteten i den befintliga miljön och dess växtlighet. Området är ömsom flackt ömsom böljande och präglas av tallar.

   .....

7. Många av ytorna var ursprungligen av obehandlad betong och på väggarna satt granpanel. Nu har stora delar av interiören renoverats och har ett maritimt tema. Många av de små butikerna har ersatts av stora affärskedjor.

   .....

B Läs mer om ett av de tre verken och skriv en text på cirka 200 ord där du berättar om arkitekturen.

Presentation

C Förbered en kort presentation om ett byggnadsverk, en plats, en inredningsdetalj eller ett projekt som du tycker om. Använd följande punkter för att strukturera din presentation.

Introduktion
Jag ska berätta om …

Var?
… ligger i …
Det används som … för …

Vem?
… är ritad av …
… har också varit inblandad/e som …

När?
… påbörjades …
… färdigställdes …
… invigdes …
… har aldrig byggts.

Hur ser det ut?
Exteriören …
Interiören …
… har inspirerats av …
Man ser tydliga influenser av …
i … stil

Vad är särskilt?
… är helt byggd av …
… är en symbol för …
… blandar olika funktioner …

Avslutning
Det var allt tror jag.
Har ni några frågor?
Tack för att ni har lyssnat.

Tävlingsdags

Två kollegor, Tove och Christian, sitter och fikar på jobbet när Christian hittar en tävlingsannons i branschtidningen.

Innovationspartnerskap för nya servicestationer till Skogskyrkogården i Stockholm

Kort beskrivning

Stockholm stad, Kyrkogårdsförvaltningen bjuder in till anbudslämning för att delta i ett innovationspartnerskap med syfte att utveckla och producera nya servicestationer till Skogskyrkogården i Stockholm.

Information

Förfarande	Innovationspartnerskap
Publiceringsdatum	2024-06-13
Anbudsfrist	2024-08-31

Inköpare

Upphandlande enhet	Stockholms stads kyrkogårdsförvaltning
Kontakt	Lotta Holm
Adress	Box 9 121 25 Stockholm-globen
Org.nr.	212000-0142

Beskrivning

Kyrkogårdsförvaltningen bjuder in till anbudslämning i ett innovationspartnerskap med syfte att gestalta och utforma nya servicestationer till begravningsplasen på Skogskyrkogården i Stockholm. Gravkvarteren och det omkringliggande parkområdet har en unik status i Sveriges kulturhistoria och är sedan 1994 upptagen på Unesco:s världsarvslista. Platsen kännetecknas av öppna gräsytor, gles tallskog och ett antal byggnadsverk, inklusive krematorium och kapell.

De befintliga servicestationerna är medfarna och lever inte upp till moderna tillgänglighetskrav, och ska därför bytas ut. Med anledning av platsens kulturhistoriska värde och miljömässiga särart ställer uppgiften mycket höga krav på både estetik och funktion. I valet av leverantör sätter Kyrkogårdsförvaltningen stort värde på platsanknytning, verkshöjd, årstidsanpassning samt tillgänglighet. Målsättningen är att besökare ska kunna använda begravningsplatsens redskap för sköta de enskilda gravplatserna året runt.

Christian – Tove, har du sett? Nu söker de någon som ska rita servicestationer till Skogskyrkogården.

Tove – Är det upphandling? Vad kul! Det måste vi vara med på.

C – Men du, jag ska vara ärlig. Jag har faktiskt aldrig varit där.

T – Va! Har du aldrig varit på Skogskyrkogården?

C – Nej, det är lite pinsamt. Det är ju världsarv och allting. Asplund och Lewerentz …

T – Men vad sa du förresten, skulle man rita en servicestation? Vad är det för något?

C – Om jag fattar rätt så är det ett litet förråd där man har trädgårdsredskap och grejer. Sånt som besökarna får låna för att ta hand om gravarna.

T – Ah, jag fattar. Krattor, vattenkannor och grejer. Det blir nog mycket tillgänglighetsfokus.

C – Ja, precis, det står här att de som de har nu är slitna och inte klarar tillgänglighetskraven. Jag kan tänka mig att det kommer mycket folk med rullator till exempel.

T – Sedan får det väl inte se ut hur som helst på en så unik plats heller.

C – Nej, just det. De är noga med att det ska vara originellt och passa in, står det.

T – Och så är det ju det här med miljön. Blir nog mycket löv på hösten.

C – Mest barr, tror jag! Massor av tallbarr! Jag kan även tänka mig att det lätt drar in snö när det blåser på en sån plats.

T – Säkert. Vi får tänka på det. Såg du förresten att det var en annan tävling där för några år sedan? Man skulle rita nya sittplatser. De som vann hade tagit fram bänkar i kork.

C – Spännande! Materialvalet är ju väldigt viktigt. Men du, det är ganska kort om tid! Deadline är redan den sista augusti.

T – Oj, det var kort varsel. Ska vi sätta vi oss ner imorgon och spåna tillsammans. Kan du på förmiddagen?

C – Jag tror det. Ska kolla kalendern.

A **Läs annonsen igen. Stryk under det i texten som betyder samma sak som exemplen från dialogen.**

1. Nu söker de någon som ska rita servicestationer till Skogskyrkogården.
2. Det står här att de som de har nu är slitna och inte klarar tillgänglighetskraven.
3. Det är ju världsarv och allting.
4. Sen får det väl inte se ut hur som helst på en så unik plats heller.
5. De är noga med att det ska vara originellt och passa in.
6. Deadline är redan den sista augusti.

B Diskutera med en kollega.

- Vad är det som skiljer talspråk från formellt skriftspråk, tycker du?
- Ser du några mönster i skillnaden mellan det som sägs i dialogen och det som står i annonsen?
- I vilka situationer använder man formellt respektive informellt språk?
  - i Sverige?
  - i andra länder?

C Tove och Christian har varit och tittat på Skogskyrkogården. Nu sitter de och spånar idéer för utformningen av servicestationer. Vad säger de, tror du? Skriv en dialog. Använd gärna de här orden:

kvarter *snäv passage* *sopkärl* *avenbok* *vattentapp*
tujahäck *schaktar ur* *smälter in* *bryter av*
blåser omkull *tallbarr* *ekorrar* *pulkabackare*
värden *samspelar* *knyter an* *mjukar upp*
välkomstyta *hållare för plastvaser* *stödmurar i natursten*

D Skissa på ett eget förslag på en servicestation till Skogskyrkogården och presentera för en kollega eller för klassen.

Bra fraser

Här har jag tänkt mig att …
För att möta tillgänglighetskraven har jag …
Med tanke på blåsten finns det …
För att knyta an till … vill jag …
Som material har jag valt …

Repetition kapitel 5

Gå igenom kapitel 5 igen och se vad du har lärt dig.

- Läs kapitlets texter en gång till nu när du har gjort alla övningar. Förstår du texten bättre den här gången?
- Vad gillar du för platser? Berätta för en kollega och en plats som du verkligen gillar och en som du inte gillar.
- Lär dig mer om en tätort i Sverige och skriv en kort text.
- Skriv en lista med 10 ord som du har lärt dig uttala. Läs upp listan för en kollega.
- Skriv en lista med 10 verb som du har lärt dig. Böj verben. Skriv egna exempel med verben i olika former.
- Gör en lista med ord för trädslag, vägar, landformationer, etc. Jämför med en kollega.
- Skriv en text om Sveriges natur, kultur och arkitektur som innehåller superlativ bestämd form med minst fem av de här adjektiven: *hög*, *stor*, *liten*, *lång*, *märklig*, *sydlig*, *nordlig*, *betydande*, *vacker*, *kall*, *varm*.
- Ta fram en ritning på en byggnad som du gillar och beskriv för en kollega hur man tänkt i utformningen. Använd *för att*.
- Leta fram ett arkitekturprojekt i Sverige och förbered en presentation. Presentera för en kollega eller för klassen.
- Skriv en lista med 15 ord som du har lärt dig i kapitlet. Skriv egna exempel med orden.

Bygg vidare!

Den här boken börjar med citatet "Varje gång jag säger sten tänker jag på andra stenar" och det är möjligt att det alltid kommer att vara så, men vår ambition har varit att visa hur de svenska "stenarna" ser ut från så många vinklar som möjligt. Vi hoppas att det har varit till hjälp för dig.

Orden är språkets byggstenar, men till skillnad från ett hus finns det ingen gräns för hur många stenar du kan lägga till i ditt ordförråd. Precis som en byggnad måste dock språket användas och underhållas för att det ska fortsätta att må bra. Nu har du kommit långt, och troligtvis har du nu en stark och stenlagd grund, och förhoppningsvis rejäla väggar och tak i ditt svenska jag. Men hur är det med inredning? Kanske dags för en tillbyggnad? Vi blir aldrig fullärda. Bygg vidare!

Sofi och Emil